ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN EBEVEYNLER ARASI ÇATIŞMA İLE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ: ALGILANAN EBEVEYN TUTUMU VE YETİŞKİNLİKTE BAĞLANMA DEĞİŞKENLERİNİN ARACI ROLLERİ

Meryem Temel
15 11 51 201

DOKTORA TEZİ
Psikoloji Anabilim Dalının Adı
Psikoloji (Opsiyon: Gelişim Psikolojisi) Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. H. Nermin Çelen

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat, 2021

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN EBEVEYNLER ARASI ÇATIŞMA İLE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ: ALGILANAN EBEVEYN TUTUMU VE YETİŞKİNLİKTE BAĞLANMA DEĞİŞKENLERİNİN ARACI ROLLERİ

Meryem Temel
15 11 51 201
Orcid: 0000-0002-0037-3291

DOKTORA TEZİ
Psikoloji Anabilim Dalının Adı
Psikoloji (Opsiyon: Gelişim Psikolojisi) Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. H. Nermin Çelen

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat, 2021

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYAN

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Tez çalışması hem akademik hem de kişisel kaynaklarımı geliştiren, farkındalığımı arttıran ve düşünmeyi öğrendiğim bir süreç oldu. Bir çok iniş çıkışları olan bu süreçte, duygusal ve akademik olarak beni destekleyen tez danışmanım Prof. Dr. H. Nermin Çelen'e çok teşekkür ediyorum. Tez izleme jurisinde yer alan ve geri bildirimleriyle sürece her daim katkıda bulunan ve bu katkılarıyla güvende hissettiren hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Altan Atalay ve Dr. Öğr. Üyesi Nihal Yeniad Malkamak'a teşekkür ediyorum. Tez savunmasında yer alan Doç. Dr. E.Figen Karadayı, Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Karadeniz, Dr. Öğr. Üyesi Seda Erzi ve Dr. Öğr. Üyesi Meva Demir Kaya hocalarıma teşekkür ediyorum.

Her daim duygusal desteklerini çok yakından hissettiğim ve bu desteğin yolumu aydınlattığına inandığım aileme, nişanlım Herr Doğan'a çok teşekkür ediyorum. Doktora sürecinde beni destekleyen Figen, Doğa, Ahu, Demet, Dicle ve Ecem'e, tüm arkadaşlarıma, kuzenim Emir'e ve Selim Korkut'a teşekkürler. Bu tezi, eğitime verdiği önemle ve psikolojik sağlamlığı ile bana örnek olan, doktoranın ilk yıllarında kaybettiğim, çok sevdiğim teyzem Oya'ya adamak istiyor ve yol göstericiliği için teşekkür ediyorum.

Araştırmaya gönüllü olarak katılan tüm katılımcılara ve doktora sürecinde beni destekleyen TÜBİTAK BİDEB 2211-E Doğrudan Yurtiçi Doktora Burs Programı'na teşekkür ediyorum.

Meryem Temel

Şubat, 2021

Teyzem Oya'ya…

ÖZ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN EBEVEYNLER ARASI ÇATIŞMA İLE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ: ALGILANAN EBEVEYN TUTUMU VE YETİŞKİNLİKTE BAĞLANMA DEĞİŞKENLERİNİN ARACI ROLLERİ

Meryem Temel
Doktora Tezi
Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji (Opsiyon: Gelişim Psikolojisi) Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. H. Nermin Çelen
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021

Bu çalışmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin geriye dönük ebeveynleri arasındaki çatışmaya dair algısının duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisini algılanan anne-baba tutumları ve yetişkinlikte bağlanma aracı değişkenleri vasıtasıyla incelenmesidir. Algılanan ebeveynler arası çatışmanın üç alt boyutu; çatışmanın özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlamanın duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisinde algılanan anne ve baba tutumlarının duygusal sıcaklık, reddetme, aşırı korumacılık ve karşılaştırma alt boyutlarının aracı rolleri alt boyutlar üzerinden ayrı olarak incelenmiştir. Ek olarak romantik bağlanmanın aracı rolü, bağlanma ilişkili kaçınma ve kaygı olmak üzere iki alt boyutta değerlendirilmiştir. Tüm analizlerde, psikolojik stres, yaş ve cinsiyet kontrol değişkeni olarak kullanılmıştır. Çalışmaya İstanbul Maltepe Üniversitesi 187 (%64) ve Bursa Uludağ Üniversitesi 105 (%36) olmak üzere, toplam 292 kişi katılmıştır. Çalışmada, "Kişisel Bilgi ve Onam Formu", "Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği", "Algılanan Anne - Kısa Form (AAT-KF)", "Algılanan Baba Tutumu-Kısa Form (ABT-KF)", "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)", "Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kısa Formu (DDGÖ-16)" ve "Hasta Sağlık Anketi (HSA)" kullanılmıştır.

Araştırmanın verilerinin, SPSS (PROCESS MODELS) 3.3 Paket programı kullanılarak Aracılık Analizi- Model 4 (Hayes, 2013) yöntemiyle değerlendirilmiştir. Aracılık analizi sonuçlarına göre algılanan ebeveynler arası çatışmanın tüm alt boyutlarının duygu düzenlemedeki güçlükler üzerindeki etkisinde algılanan anne-baba tutumları alt boyutlarının aracılık etkisi anlamlılık göstermemektedir. Bununla birlikte, ebeveynler arası çatışmaya dair tehdit ile duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki ilişkide yetişkinlikte bağlanmanın kaygı boyutu aracı rol oynamaktadır. Sonuçlar alan yazındaki araştırmalar kapsamında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Algılanan ebeveynler arası çatışma; Algılanan anne tutumu; Algılanan baba tutumu; Yetişkinlikte bağlanma; Duygu düzenlemede güçlükler

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED PARENTAL CONFLICT AND DIFFICULTIES IN EMOTION REGULATION: THE MEDIATOR ROLES OF PERCEIVED PARENTING AND ADULT ATTACHMENT

Meryem Temel
PhD Thesis
Department of Psychology
Psychology (Option: Developmental Programme) Programme
Advisor: Prof. Dr. H. Nermin Çelen
Maltepe University Graduate School, 2021

The main purpose of the study is to investigate the role of mediators as perceived parenting for both mother and father and adult attachment on the relationship between perceived parental conflict and emotion regulation difficulties. Perceived parental conflict was assessed in terms of three different subscales as; frequency, perceived threat and guilt, perceived parenting was assessed four subscales as; emotional warmth, rejection, overprotection and adult attachment was assessed as anxiety and avoidance levels. In terms of all analysis, psychological distress, age and gender are stated as controlling variables. Participants are consisting of 292 university students as coming from İstanbul Maltepe University187 (%64) and Bursa Uludağ University 105 (%36). "Demographic and Consent Form", "Children's Perception of Marital Conflict", "Egna Minnen Betraffonde Uppfostron -My Memories of Upbringing (EMBU)", "Experiences in Close Relationships-II (ECR-II)", "Difficulties in Emotion Regulation (DERS-16)" were used.

The data was analyzed via SPSS (PROCESS MODELS) 3.3 Mediation Model 4 (Hayes, 2013). The results of the study indicate nonsignificant mediation effect of perceived maternal and paternal parenting regarding the relationship between perceived parental conflict and difficulties in emotion regulation. However, attachment related anxiety was found to be a significant for the effect of perceived threat regarding parental conflict on difficulties in emotion regulation. The findings of the study were discussed in terms of literature.

Keywords: Perceived parental conflict; Perceived maternal parenting; Perceived paternal parenting; Adult attachment; Difficulties in emotion regulation

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYAN iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZ vi
ABSTRACT vii
İÇİNDEKİLER viii
TABLOLAR LİSTESİ x
ŞEKİLLER LİSTESİ xi
KISALTMALAR xii
ÖZGEÇMİŞ xiii
BÖLÜM 1. GİRİŞ 1
1.1. Problem 1
1.1.1. Ebeveynler Arası Evlilik Çatışması 3
1.1.1.1 Ebeveynler arası Evlilik Çatışması ve Uzun Dönem Etkileri 14
1.1.2. Duygu Düzenleme Güçlükler 17
1.1.2.1. Ebeveynler arası Evlilik Çatışması ve Duygu Düzenleme Güçlüğü 21
1.1.3. Algılanan Ebeveyn Tutumu 22
1.1.3.1. Algılanan Ebeveynler arası Evlilik Çatışması ve Ebeveyn Tutumları 23
1.1.3.2. Ebeveyn Tutumları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü 24
1.1.4. Yetişkinlikte Bağlanma 25
1.1.4.1. Bağlanma ve Zihinsel Modeller 25
1.1.4.2. Bağlanma Stilleri 27
1.1.4.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri 28
1.1.4.4. Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli (DBM) 29
1.1.4.6. Bağlanmada Yeni Yaklaşımlar 31
1.1.4.5. Ebeveynler arası Evlilik Çatışması ve Yetişkinlikte Bağlanma 34
1.1.4.7. Bağlanma ve Duygu Düzenleme 36
1.2. Amaç 39
1.3. Önem 46
1.4. Varsayımlar 51
1.5. Sınırlıklar 51
1.6. Tanımlar 51
BÖLÜM 2. YÖNTEM 52
2.1. Araştırma Modeli 52
2.2. Çalışma Grubu 53
2.3. Veriler ve Toplanması 56
2.3.1. Kişisel Bilgi ve Onam Formu 57
2.3.2. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği 57

2.3.3. Algılanan Anne -Kısa Form (AAT-KF) ve Algılanan Baba Tutumu-Kısa Form (ABT-KF) 59
2.3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) 60
2.3.5. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kısa Formu (DDGÖ-16) 60
2.3.6. Hasta Sağlık Anketi (Patient Health Questionnaire) 61
2.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 62
2.4.1. Basit Aracılık Etkisi 62
3. BULGULAR VE YORUMLAR 66
3.1. Bulgular 66
3.1.1. Alt Ölçeklere Dair Betimsel Analizlere Yönelik Bulgular 66
3.1.2. Aracılık Etki Analizleri 69
3.1.2.1. Ebeveynler Arası Evlilik Çatışması- Çatışmanın Özellikleri ile Duygu Düzenleme Güçlükleri Arasındaki İlişkide Anne-Baba Tutumları ve Yetişkinlikte Bağlanmanın Aracı Rollerine İlişkin Bulgular 69
3.1.2.2. Ebeveynler Arası Evlilik Çatışması- Algılanan Tehdit ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkide Anne-Baba Tutumları ve Yetişkinlikte Bağlanmanın Aracı Rollerine İlişkin Bulgular 73
3.1.2.3. Ebeveynler Arası Evlilik Çatışması- Kendini Suçlama ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkide Anne-Baba Tutumları ve Yetişkinlikte Bağlanmanın Aracı Rollerine İlişkin Bulgular 78
3.1.3. Ek Analizler 82
3.1.3.1 Seri Çoklu Aracılık Modeli 82
3.2. Yorumlar 87
3.2.1. Ebeveynler arası Çatışma ile Duygu Düzenleme Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumlarının Aracı Rollerine İlişkin Bulguların Tartışılması 88
3.2.2. Ebeveynler arası Çatışma ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkide Yetişkinlikte Bağlanmanın Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması 93
3.2.2.1. Yetişkinlikte Bağlanma Kaçınma Alt Boyutunun Aracı Rolüne İlişkin Değerlendirmeler 98
3.2.2.3. Betimsel Bulgular ve Kontrol Değişkenine İlişkin Değerlendirmeler 103
3.2.2.4 Seri Çoklu Aracılık Modeli Bulgularına İlişkin Sonuçlar 104
BÖLÜM 4. SONUÇ. 105
4.1. Özet 106
4.2. Öneriler 107
EKLER 111
KAYNAKÇA 120

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Demografik Değişkenlerin Sıklık ve Yüzdeleri 54
Tablo 2. Ölçek ve Alt Ölçeklerin Tanımlayıcı Değerleri Ve Geçerlikleri (n= 292) 66
Tablo 3. Ölçek ve Alt Ölçeklerin Tanımlayıcı Değerlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması 67
Tablo 4. Ölçek ve Alt Ölçeklerin Korelasyon Katsayıları (n=292) 68
Tablo 5. Algılanan Ebeveynler Arası Çatışma-Çatışmanın Özellikleri ve Duygu Düzenleme Arasındaki İlişkide Paralel Aracılık Etkisi 71
Tablo 6. Algılanan Ebeveynler Arası Çatışma- Algılanan Tehdit Alt Boyutu ve Duygu Düzenleme Arasındaki İlişkide Paralel Aracılık Etkisi 76
Tablo 7. Algılanan Ebeveynler Arası Çatışma- Kendini Suçlama Alt Boyutu ve Duygu Düzenleme Arasındaki İlişkide Paralel Aracılık Etkisi 80
Tablo 8. Algılanan Ebeveynler Arası Çatışma- Tehdit Alt Boyutuna İlişkin Seri Çoklu Aracılık Analizi 84
Tablo 9. Algılanan Ebeveynler Arası Çatışma- Tehdit Alt Boyutuna İlişkin Seri Çoklu Aracılık Etkisi 87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bilişsel Bağlamsal Çerçeve (Grych ve Fincham, 1990). 12
Şekil 2. Hipotez 1 40
Şekil 3. Hipotez 2 41
Şekil 4. Hipotez 3 42
Şekil 5. Hipotez 4 43
Şekil 6. Hipotez 5 44
Şekil 7. Hipotez 6 45
Şekil 8. Araştırma Modeli 52
Şekil 9. Basit Aracılık Modeli (Gürbüz, 2019) 63
Şekil 10. Model 1 72
Şekil 11. Model 2 77
Şekil 12. Model 3 81
Şekil 13. Seri Çoklu Analizi I 83
Şekil 14. Seri Çoklu Analizi II 86

KISALTMALAR

EKAR : Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı

AAT-KF : Algılanan Anne Tutumu-Kısa Form

ABT-KF : Algılanan Baba Tutumu-Kısa Form

DBM : Dörtlü Bağlanma Modeli

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

ÖZGEÇMİŞ

Meryem Temel

Psikoloji Anabilim Dalı

Eğitim

Derece	*Yıl*	*Üniversite, Enstitü, Anabilim/Anasanat Dalı*
Y.Ls.	2014	Bahçeşehir Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji (İngilizce, Tezli, %100 Burslu)

Vak'a Süpervizörü: *Uzman Klinik Psikolog Emel Kromer*
1 yıl süresince Surp Pırgiç Ermeni Hastanesi'nde bireysel psikoterapi sürecinde olan vak'a takipleri ve süpervizyonu (Bilişsel Davranışçı Yönelim)
Tez Danışmanı: *Yrd. Doç. Dr. Ayşe Altan Atalay*
Tez Konusu: *Ergenlerde Ebeveyn Kabul- Ret/Kontrol Algısının Psikolojik Stress Üzerine Etkisi/ Öz Anlayış- Öz Şefkat (self-compassion) Değişkeninin Aracı Rolü*

Ls.	2013	Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim Dalı (İngilizce, %100 Burslu)
Lise	2008	Pendik Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı)

Yurtdışı Eğitim

Myongji University	2012-2012 Summer Korean Culture Program
Lessius University Belgium	2011-2012 Güz Dönemi Erasmus Programı
California State University of San Bernardino	2008-2009 İngilizce Hazırlık Sınıfı

İş/İstihdam

Yıl	*Görev*
2017-	Klinik Psikolog. Vizyon Psikiyatri & Psikoterapi
2018-19 Bahar Yarıyıl	Öğretim Görevlisi Medipol Üniversitesi Psikoloji Bölümü Verdiği Dersler: Theories of Personality (EN) Aile Sistemleri (TR) Psikoloji ve Sinema (TR)
2016- 17	Klinik Psikolog. Acıbadem Psikoloji
2015-2016	Araştırma Görevlisi. Bahçeşehir Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri

Yıl	*Kurum*
2013-	Üye: Türk Psikologlar Derneği

Alınan Burs ve Ödüller

Yıl	*Burs/Ödül*
2008- 2013	ÖSYM & Bahçeşehir Üniversitesi- Eşit Ağırlık 2- İlk 2.000 Derece Bursu
2008- 2013	TUBİTAK- 2205 Yurt İçi Lisans Burs Programı

2013- 2015 TUBİTAK- 2210-E Doğrudan Yurt İçi Yüksek Lisans Burs Programı
2013- 2015 Bahçeşehir Üniversitesi -Lisans Bölüm Derecesi- Yüksek Lisans Bursu
2016- 2020 TUBİTAK -2211-E Doğrudan Yurt İçi Doktora Burs Programı

Yayınlar ve Diğer Bilimsel/Sanatsal Faaliyetler

7.1.Uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

Ray-Yol, E., Ulbe, S., Temel, M., & Altan-Atalay, A. (2020). Interpersonal emotion regulation strategies: can they function differently under certain conditions? *Current Psychology*. https://doi.org/10.1007/s12144-020-00771-8.

Temel, M., & Atalay, A. A. (2018). The relationship between perceived maternal parenting and psychological distress: Mediator role of self-compassion. *Current Psychology*, 1-8. https://doi.org/10.1007/s12144-018-9904-9

7.2.Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

Temel, M., Atalay A. A. (2017). Perceived Maternal Parenting and Self- Compassion as Predictors of Psychological Distress during Adolescence. *47th Annual Congress of the European Association for Behavioral and Cognitive Therapies (EABCT)*, (Sözlü Bildiri), Ljubljana, Slovenia.

Korkut, E., Temel, M., & Sarp., C., N. (2016). A Multiple-Case Study on Developmental Screening of Syrian Children (Sultanbeyli Example). *International*
Symposium on Migration and Children, (Sözlü Bildiri), Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Özgör, C., Irak, M., Çapan, D., Berkay, D., Taşcı, D., Temel, M., Yıldızhan, F. ve Toker, B. (Temmuz 2013). Event-related potentials under color-naming Stroop task. *13th European Congress of Psychology (ECP)*, (Sözlü Bildiri), Stockholm, İsveç.

7.3.Yazılan uluslararası kitaplar veya kitaplarda bölümler

7.4.Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler

Temel, M. (2017). Terör, Kimlik Gelişimi, Bağlanma, Etnik Terör ve Risk Alma Davranışı İlişkisi Üzerine Bir Derleme. *Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 257-274.

7.5.Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

Irak, M., Taşcı, D., Temel, M. (2013). Bellek performansına duyulan inançların gerçek bellek performansıyla ilişkisi. *18. Ulusal Psikoloji Kongresi*, (Sözlü Bildiri), İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir.

7.6. Diğer yayınlar

Yüksek Lisans Tezi: Temel, M. Ergenlerde Algılanan Ebeveyn Tutumu ile Psikolojik Stres Arasındaki İlişki: Öz- Şefkatin Aracı Rolü. *Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.* İstanbul.

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : İstanbul, 1990 Cinsiyet: K
Yabancı diller : İngilizce (çok iyi)
e-posta : meryemtemel.mt@gmail.com

BÖLÜM 1. GİRİŞ

1.1. Problem

Bireyin dünyaya gelmesiyle birlikte, başkalarıyla ilişki kurduğu ilk yer, toplumsal yapının en küçük temsili olan aile olmaktadır (Ereş, 2009). Aile içi dinamikler bireyin fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişimi üzerinde etkilidir (Repetti, Taylor ve Seeman, 2002). Kaotik ve istikrarsız aile ortamının bireyin sosyo-duygusal gelişimini olumsuz yönde etkilediği ve kişiyi dışsallaştırılmış veya içselleştirilmiş davranış problemlerine yatkın kıldığı ifade edilmektedir (Evans, Gonnella, Marcynyszyn, Gentile ve Salpekar, 2005; Fincham, Grych ve Osborne, 1994; Jouriles, Bourg ve Farris, 1991).

Minuchin (2018), aile sistemleri bakış açısı temelinde aileyi, ebeveyn- çocuk, eşler arası evlilik ve kardeş ilişkileri gibi ikili alt sistemler arasındaki ilişkinin bir bütünü olarak tanımlamaktadır ve bir alt sistem olarak ebeveynler arasındaki evlilik ilişkisi, ailenin dengesi ve bir bütün olarak işlevini yerine getirebilmesi için önem taşımaktadır (Ashapoğlu, 2005). Bireyin gelişimini etkileyen aile atmosferinin önemli bileşenlerinden birisi ebeveynler arası evlilik çatışması olarak nitelendirilmektedir (Grych ve Fincham, 1990).

Bir stresör olarak ebeveynler arası çatışma, anne baba arasında fiziksel, sözlü, açık veya gizli (geri çekilme, sessizlik) farklı şekillerde yaşanabilen anlaşmazlık olarak tanımlanmaktadır (Emery, 1982; Grych ve Fincham, 1990). Alan yazında ebeveynler arası çatışmayı çocuk ve ergenlerde uyum becerileri (Buehler ve Gerard, 2002), sosyal yetkinlik becerileri, yaşıtlar ile uyumsuzluk, artan öfke ve agresyon (Ellis ve Garber, 2000; Fincham, Grych ve Osborn, 1994; Jenkins, 2000; Katz ve Woodin, 2002) ile düşük özgüven (Pawlak ve Klein, 1997) bağlamında araştıran çalışmalar bulunmaktadır.

Türkiye'de ise, ebeveynler arası çatışmanın 5-6, 9-10 ve 14-15 yaş grubu olmak üzere üç farklı grupta çocukların "çeşitli ebeveyn ilişki biçimlerini gösteren beş resim kartına (mutluluk, tartışma, kavga, şiddet ve dargınlık)" verdikleri tepki üzerinden değerlendirdiği çalışmada, çatışma algısının ve çatışmanın sözel ifadesinin gelişimsel

özelliklere göre değiştiği belirtilmektedir. Buna göre 5-6 yaş grubu daha çok resim kartlarındaki fiziksel tepkilere dikkat çekerken, daha büyük yaş grubundaki çocukların, çatışmanın varlığı, olası nedenleri, çatışmanın kiminle ilgili olduğu ve nasıl seyredeceği konusuna odaklandıkları ve özellikle 14- 15 yaş gurubu çocukların ortamdan uzaklaşma, ebeveyne karşı olumsuz duygular hissetme deneyimini daha çok yaşadıkları ifade edilmektedir. Ayrıca yaş grubundan bağımsız olarak tüm çocukların %83,61'nin çatışma esnasında ne yapacağı sorusuna, çatışmaya müdahale edeceklerini söylemeleri dikkat çekmektedir (Şendil, 1999).

Şirvanlı- Özen (1998) çocuk ve ergenlerle yaptığı çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın yaşandığı evlerde çocuk ve ergenlerin uyum problemlerinin arttığına dikkat çekmektedir. Ulu ve Fışıloğlu (2002) ise 3., 5. ve 6. sınıf öğrencileriyle yaptıkları, ebeveyn ve öğretmen değerlendirmelerini de içeren çalışmada, çatışma özellikleri, tehdit ve kendini suçlama alt boyutlarının her birinin, içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri ile ilişkisini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, Harma (2008) ise aile içi çatışma ile ergenlerdeki uyum problemleri arasındaki ilişkide öz-denetim becerilerinin aracı rolüne dikkat çektiği çalışmada, ebeveyn tutumları ve ebeveynler arası evlilik çatışmasının öz denetim becerilerini olumsuz etkilediğini ve böylelikle kişiyi problem davranışlara daha yatkın kıldığını belirtmektedir. Bu çalışmada ortaya konulan ebeveynler arası çatışmanın öz denetim becerileri üzerindeki olumsuz etkisi, alan yazındaki farklı çalışmalar (Thompson ve Calkins, 1996; Volling, Blandon ve Kolak, 2006) ile de uyumluluk göstermektedir.

Alan yazında, ebeveynler arası çatışmanın çocuklar ve ergenler üzerindeki etkisini araştıran çalışmaların yanı sıra, genç yetişkinlikte de farklı psikopatoloji semptomları ile ilişkisini ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Bickham ve Fiese, 1997; Cusimano ve Riggs, 2013; Turner ve Kopiec, 2006). Ebeveynler arası evlilik çatışmasının etkilerini üniversite öğrencilerinde benlik saygısı, depresif belirtiler (Blaustein, 1999), genç yetişkinlikte romantik ilişkiler (Sprague ve Kinney, 1997) bağlamında değerlendirilmektedir. Türkiye'de ise üniversite öğrencileri ile yapılan ve algılanan ebeveynler arası çatışmanın genç yetişkinlikteki romantik ilişkilere dair beklentileri üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmada, yoğun çatışma yaşanan evlerden gelen kadınların, romantik ilişkilerde daha çok güvensizlik rapor ettikleri ifade edilmektedir

(Kunt, 2005). Ashaboglu (2005) ise, algılanan ebeveynler arası evlilik çatışması, yetişkinlikte bağlanma ve psikolojik uyum değişkenlerinin birbiri ile ilişkisini üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada değerlendirmiş ve bağlanmanın kaçınma boyutunun ebeveynler arası çatışma ile psikolojik uyum arasındaki aracı rolünü ortaya koymuştur. Bu çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın yoğun olduğu evlerden gelen kişilerin bağlanma ile ilişkili kaçınma davranışlarını daha az gösterdikleri ve daha fazla uyum problemi yaşadıkları ifade edilmektedir. Bu durum, ebeveynler arası yoğun çatışma ile birlikte kişilerin sonraki ilişkilerinde yeteri kadar iyi yakınlık ve bağlılık yaşama konusunda zorlandıkları ve böylelikle bu kişilerin romantik partnerleri ile yoğun ve sürekli yakınlık kurma ihtiyacı duymaları ile açıklanmıştır. Bu bağlamda, Türk örnekleminde beliren yetişkinlik dönemindeki kişilerle yapılan çalışmaların kısıtlılığı dikkat çekmektedir.

Alan yazında ebeveynler arası evlilik çatışmasının aracı değişkenler üzerinden dolaylı etkilerini inceleyen ikinci nesil çalışmalar, çatışmanın değerlendirilmesi (Siffert ve Schwarz, 2011), ebeveyn tutumları (Erel ve Burman 1995), bağlanma (Doyle ve Markiewicz 2005; Owen ve Cox, 1997), gibi muhtemel aracı değişkenler üzerinde odaklanmaktadır. Araştırmalar ebeveynler arası çatışmasının etkilerini ortaya koymakla birlikte, bu etkiye aracılık eden değişkenleri açıklamak konusunda Türk örnekleminde yetersiz kalmaktadır (Altınok, Özer, Set ve Bayoğlu, 2017).

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveynler arası evlilik çatışması ve duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkinin sırasıyla algılanan ebeveyn tutumu (anne-baba) ve yetişkinlikte bağlanma aracı değişkenleri vasıtasıyla incelenmesidir. Bu kapsamda önce ebeveynler arası evlilik çatışması ve duygu düzenleme güçlükleri değişkenleri açıklanacak ardından, aracı değişkenler olan algılanan ebeveyn tutumu (anne-baba) ve yetişkinlikte bağlanma, algılanan ebeveynler arası çatışma ve duygu düzenleme güçlüğü ile ilişkisi kapsamında değerlendirilecektir.

1.1.1. Ebeveynler Arası Evlilik Çatışması

Eşler arasındaki çatışma her evliliğin kaçınılmaz bir boyutu olmakla birlikte sık çatışma yaşanan, yoğun düşmanlık, öfke duygularının ifade edildiği aile ortamında

büyüyen çocukların psikolojik uyum problemleri yaşadığı belirtilmektedir (Cummings ve Davies, 2002). Çocukların kendileri için bir stresör olan ebeveynler arası evlilik çatışmasını çözümleme süreçleri, çocuğun var olan çatışmayı fark etmesi ve duygusal tepki geliştirmesi ile başlamakta ve çatışmanın ne kadar tehdit edici olduğuna dair değerlendirmesi ile devam etmektedir (Kızıldağ ve Şendil, 2012). Ebeveynler arası çatışmaya dair algı, çatışmanın nedenleri ve sonuçları ile ilgili bireysel değerlendirmeleri kapsamaktadır (Fosco ve Grych, 2007).

Ebeveynler arası çatışmanın hem çok boyutlu olduğuna hem de farklı gelişimsel dönemlerde çatışmanın farklı boyutlarının etkili olabileceğine işaret edilmektedir (Grych ve Fincham, 1990). Örneğin, Bickham ve Fiese (1997) ergenlerin ebeveynler arası çatışmadaki tehdidin ve çatışmanın olası sonuçlarının daha çok farkına varabileceklerini ve çatışmaya dair en çok tehdit algısından etkilendiklerini belirtmektedir. Grych ve Fincham (1990) ebeveynler arası çatışmanın sıklık, yoğunluk, çözüm, içerik, algılanan tehdit, kendini suçlama, çatışma ile başa çıkabileceğine dair algı olmak üzerek farklı boyutlarla ele alınmasının önemine dikkat çekmiştir. Bu amaçla geliştirilen "Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nde" (Grych, Seid ve Fincham, 1990, 1992) "Çatışmanın Özellikleri; sıklık, yoğunluk ve çatışmanın çözümü", "Algılanan Tehdit" ve "Kendini Suçlama" olmak üzere üç temel faktör altında toplanmaktadır. Çatışmanın özellikleri kapsamında ebeveynler arası çatışmanın ne kadar sıklıkta ve yoğunlukta gerçekleştiği, çözüme ulaşıp ulaşmadığı konusu yer almaktadır ve daha sık, yoğun, düşmanca, çözüme kavuşmayan çatışma yaşanan evlerde çocuklar, üzüntü, çaresizlik, kaygı ve öfke gibi duygular deneyimleyemeye, uyumsuz davranışlar göstermeye ve çatışmaya dahil olma veya çatışmanın içinde kalmaya daha yatkın olmaktadır (Buehler, Lange ve Frank, 2007; McDonald ve Grych, 2006). "Duyarlılaştırma Hipotezi" de çatışmanın olumsuz özelliklerinin artması ve süreklilik göstermesi ile birlikte hissedilen stresin de arttığına ve çatışmanın negatif etkilerinin daha yoğun olduğuna işaret etmektedir (Cummings, Kouros ve Papp, 2007). Çalışmalar, benzer etkilerin ergenlik (Kim, Jackson, Conrad ve Hunter, 2008) ve genç yetişkinlik (Turner ve Kopiec, 2006) üzerinde de olduğunu göstermektedir.

Algılanan tehdit alt ölçeği ise çocukların ebeveynlerinin çatışması karşısında ne kadar tehdit altında hissettiği ve bu tehditle ne kadar başa çıkabileceği ile ilgili öz yeterliğine dair algıyı içermektedir (Grych ve ark., 1992). Tehdit değerlendirmesi, çocuğun ebeveynler arası çatışmanın kendi iyilik haline veya ailenin işleyişine nasıl zarar verebileceği ile ilgili algısını, çatışma ile birlikte kötü bir şeyin olacağına, kendisinin veya aileden birisinin zarar görebileceğine ve ailenin dağılabileceğine dair beklentisini yansıtmaktadır (Atkinson, Dadds, Chipuer ve Dawe, 2009). Tehdit algısı, çocuk için önemli bir şeyin tehlikede olduğu algısına işaret etmektedir ve bu algıya korku duygusu eşlik etmektedir (Fosco ve Grych, 2008). Örneğin çocuk, ebeveynler arası çatışma ile birlikte, ebeveyni ile ilişkisinin bozulabileceği, şiddete maruz kalabileceği veya tanıklık edebileceği ve ebeveynler arasında ayrılığın gerçekleşebileceğine dair kaygılar taşımaktadır (Grych ve Cardoza-Fernandez, 2001). Ebeveynler arası çatışmaya dair tehdit algısının yüksek olduğu durumlarda çocukların, çatışma ile başa çıkabilme kapasitelerine dair daha kötümser olmaya yatkın olduğu, ailenin ve kendilerinin iyilik haline dair kaygılar taşıdığı ve kurban rolündeki kendilerini veya ebeveyni korumak için çatışmaya müdahil olma eğilimi gösterdiği ifade edilmektedir (Grych, 1998). Ebeveynler arası çatışmayı kendileri veya ebeveynleri için bir tehlike olarak algılayan çocukların anksiyete ve depresyon belirtileri veya içselleştirilmiş davranış problemleri daha çok gösterebildikleri belirtilmektedir (Buehler, ve ark., 2007). Ebeveynler arası çatışmaya dair algılanan tehdidi yüksek olan kişilerin dışsallaştırılmış davranış problemlerinden ziyade içselleştirilmiş davranış problemlerine yatkın olabilmeleri, çocukların ebeveynler arası çatışma ile oluşan kaygı ve endişelerle başa çıkmak için iyi davranma veya olumlu sosyal davranışta bulunma çabası ile ilişkilendirmektedir (Emery, 1988). Ek olarak, çatışmanın hem kişi hem de aile için bir tehdit olabileceği algısı, ailenin devamlılığı ile ilgili endişeye yol açmakta ve çocukların bu durumla başa çıkabileceğine dair öz yeterlik algısını zayıflatmaktadır (Davies ve Cummings, 1994).

Kendini suçlama alt boyutu ise kişinin ebeveynler arası çatışmanın kendi davranışlarının sonucunda olduğuna ve ebeveynler arası çatışmayı sonlandırmak veya çözmekle ilgili sorumlu olduklarına dair inancını ve çatışma ilgili ne kadar suçlu hissettiğini yansıtmaktadır (Ulu ve Fışıoğlu, 2004). Ebeveynler arası çatışmanın sorumlusu olduğunu düşünen çocuklarda hem içselleştirilmiş hem de dışsallaştırılmış

davranış problemleri gözükebilmektedir (Gerard, Buehler, Franck ve Anderson, 2005). Çocuklar, ebeveynler arası çatışmadan sorumlu olduklarını ve bu durumu düzeltemediklerini düşündüklerinde daha çaresiz, üzgün ve utanç hissetmeye yatkın olmakta ve böylelikle kendilerine dair olumsuz bir algı geliştirmeleri anksiyete ve depresyona zemin hazırlamaktadır (Buehler ve ark., 2007). Ek olarak, çocuklar eğer ebeveynler arası çatışmayı sonlandırmaya dair sorumlu hissediyorlarsa, yıkıcı ve saldırgan davranışlar gösterme eğiliminde olmaktadır (Davies ve Cummings, 1998). Grych, Harold ve Miles, (2003) ergenlerle yaptığı araştırmada kendini suçlama ile dışsallaştırılmış davranış problemleri arasındaki ilişkinin, ebeveynler arası çatışmaya dair kendini sorumlu tutan çocukların, yıkıcı davranışlar göstererek ebeveynler arası çatışmanın dikkatini başka yöne çekme çabası ile ilişkili olabileceğini düşünmektedir. Ebeveynlerinin çatışması ile ilgili daha durağan, sabit bir faktörü suçlayan (örneğin; ebeveynler birbirini sevmiyor) çocukların, çatışmanın nedeni olarak daha durumsal bir nedeni (örneğin; annem babam bugün işte zor bir gün geçirdi) gören çocuklara kıyasla daha fazla stres deneyimleyebileceği belirtilmektedir (Keeports ve Pittman, 2015). Fakat bununla birlikte çatışmanın nedeni olarak kendini gören çocukların hem durumsal hem de durağan veya sabit bir nedeni değerlendiren çocuklara göre daha fazla olumsuz duygu hissedecekleri belirtilmektedir (Grych ve Fincham, 1990).

Araştırmalar, bilişsel kapasitedeki gelişim ile birlikte tehdit ve kendini suçlama algılarının çocukluktan ergenliğe doğru azalabileceğini söylese de bu değerlendirmelerin yarattığı olumsuz sonuçların etkilerinin devam ettiği belirtilmektedir (Grych ve ark., 2000). Algılanan ebeveynler arası çatışmanın üç farklı boyutun birbirinden ayrıştığı, psikolojik uyum üzerinde birbirinden farklı etkileri olabileceği ve tehdit algısına eşlik eden duygu korku iken, kendini suçlama alt boyutunda utanç, suçluluk duygusunun öne çıkabileceği belirtmektedir (Fosco ve Grych, 2008). Bu durum, kişilerin duygusal tepkilerinin yaşadığı deneyimi değerlendirmesinin bir sonucu olduğu (Lazarus & Folkman, 1984) görüşüyle tutarlılık göstermektedir. Ek olarak, hem çatışma dâhilinde ailenin dağılacağı veya bu çatışmaya dâhil olacağı gibi korkular taşıyan hem de çatışma nedeni olarak kendilerini suçlu hisseden çocukların, aile içi çatışmadan daha çok etkilendiği belirtilmektedir (Kızıldağ ve Şendil, 2012).

Eşler arası evlilik çatışması ile psikolojik uyum arasındaki ilişkiyi açıklayan birinci nesil çalışmalar, doğrudan etki modelleri üzerinden "Duyarlılaştırma Hipotezi" (Davies ve Cummings, 1994) ve eşler arası çatışmasının çocuk üzerindeki stres yaratıcı rolüne vurgu yaparken, ikinci nesil çalışmalar ise ebeveynler arası evlilik çatışmasının psikolojik uyum üzerindeki dolaylı etkisine değinerek, çocuk- ebeveyn ilişkisi ve "Duygusal Güvenlik Hipotezi" (Davies ve Cummings, 1994) üzerinden ilerlemektedir (Harma, 2008).

Birinci nesil çalışmalar dahilinde "Duyarlılaştırma Hipotezi'ne" göre, daha yoğun, agresyon içeren, çözümlenmemiş ve sık ebeveynler arası çatışmaya maruz kalan çocukların, sonraki çatışma deneyimlerinde stres ve agresyon gibi daha çok olumsuz duygulanım yaşadıkları, daha saldırgan tepkiler verdikleri ve kişiler arası ilişkilere dair olumsuz temsillerinin arttığı belirtilmektedir (Garcia O' Hearn, Margolin ve John, 1997). Bunun yanı sıra, süregelen eşler arası kaos, çocuklarda olumsuz fiziksel, duygusal uyarıma yol açarak kişiyi tekrar eden çatışmaya karşı daha da hassas kılmakta ve ortaya çıkan bu hassasiyetle kişi, karşılaştığı farklı olumlu ya da olumsuz tüm duygular karşısında dahi, stresli durumlarda verdiği uyarılmışlık tepkisine benzer işlevsel olmayan tepkiler vermektedir (El-Sheikh ve Cummunings, 1992). Ek olarak, anne- baba çatışması ve çocuklardaki uyum problemleri arasında çift yönlü bir ilişki bulunmaktadır ve uzun süreli anne-baba çatışmasına yoğun olarak maruz kalan çocuklarda yaşanan uyum problemi halihazırda sürmekte olan anne-baba arasındaki çatışmaya katkıda bulunmaktadır (Grych ve Fincham, 1990). Ebeveynler arası çatışma ile birlikte, ebeveynlerden birisinin çocuğun ihtiyaçlarına karşı daha az duyarlı olabileceği, ebeveynlik için daha az zaman ayırabileceği ve bu durumun çocuk ve aile üzerinde yarattığı etki ile birlikte de eşler arası çatışmanın artabileceği belirtilmektedir (Cox, Paley, Harter, 2001). Ebeveynler arası çatışma ile çocukların akademik, sosyal, bilişsel becerileri arasındaki ilişkide istatiksel olarak anlamlı korelasyon bulan çalışmalar olmakla birlikte, bu ilişkinin sürecin nasıl geçekleştiğini anlatan araştırmalara ihtiyaç doğmaktadır (Cummings ve Davies, 2002). Bu bağlamda, ebeveynler arası çatışmaların gelişimsel süreç üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koyan farklı açıklamalardan birisi de aracı değişkenlere odaklanan ikinci nesil araştırmalar dahilinde "Duygusal Güvenlik Hipotezi" (Davies ve Cummings, 1994) olarak ifade edilmektedir. Evlilik çatışması, aile içerisinde

olumsuz bir atmosfer yaratmakta, çocuğun fiziksel veya duygusal iyilik hali için tehdit edici olmakta, ebeveynlerin duygusal veya fiziksel olarak ulaşılabilirliklerini azaltmakta ve çocukları içselleştirilmiş veya dışsallaştırılmış davranış problemlerine yatkın kılmaktadır (Cummings, Zahn-Waxler ve Radke-Yarrow, 1981). Duygusal Güvenlik Hipotezi kapsamında kendilerini duygusal olarak güvende hisseden çocuklar, günlük problemler karşısında etkili başa çıkma mekanizmaları kullanırken, duygusal olarak güvensiz hisseden ve çevreyi tehdit edici olarak algılayan çocuklar, işlevsel olmayan başa çıkma yöntemlerine başvurmakta ve duygularını düzenleme konusunda yetersiz kalmaktadır (Davies ve Cummings, 1994).

Duygusal Güvenlik Hipotezi 'ne göre ebeveynler arası çatışmaya maruz kalan çocuğun öncelikli amacı duygusal güvenliği sağlamaya yöneliktir ve duygusal güvenlik ebeveynler arası çatışmanın çocuklar üzerindeki etkilerine aracılık eden başlıca süreçlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Davies ve Cummings, 1994). Ebeveynler arası çatışma dahilinde hissedilen duygular, duyguların nasıl karşılandığı ve bu duygularla nasıl başa çıkıldığı tanık olunan çatışmaya verilen tepkiyi anlamak için önemlidir (Davies, Forman ve Rasi, 2002). Duygusal güvenlik hem geçmişte tanık olunan ebeveynler arası çatışmanın bir ürünü hem de gelecekteki çatışmalara verilecek tepkiyi etkileyen bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar ebeveynlerinin evlilik çatışmasına, kendi duygusal güvenliklerine ilişkin çıkarımlarına göre tepki vermekte ve duygusal güvenlik algıları da devam eden, yıkıcı ebeveynler arası çatışmadan olumsuz yönde etkilenmektedir (Cummings ve ark., 1989; Davies ve Cummings, 1994). Duygusal güvenliğin temelinde duygusal iyilik hali ve duygu düzenleme için gerekli kapasite yer almaktadır. Ebeveynlerinin ilişkisini göz önüne aldığında duygusal olarak güvende hisseden çocuklar, evlilik ilişkisinin tahmin edilebilirliğine, çatışmanın sonunda iyileşeceğine ve ebeveynlerinin fiziksel, duygusal olarak ulaşılabilirliğine dair güven duymakta ve çatışmayı kendi fiziksel ve psikolojik iyiliklerine dair bir tehdit olarak görmemektedir (Davies ve Forman, 2002).

Çocuklar ebeveynler arası çatışmaya tanıklık ettiklerinde duygusal güvenliği sağlamak için kaçınma, duyguların bastırılması, ebeveyni yatıştırmaya çalışma, çatışmaya dahil olma, bir ebeveynin tarafında yer alma, agresyon gibi farklı yollara

başvurabilmektedir (Cicchetti, Cummings, Marvin ve Greenberg, 1990; Garcia O'Hearn ve ark., 1997). Duygusal güvenliğin sağlanmasındaki farklılıkları anlayabilmek için; duygusal tepkisellik, ebeveyn etkisine maruz kalma ve ebeveynler arası ilişkiden yola çıkarak kişilerarası ilişkilere dair içsel temsiller geliştirme kavramları önem taşımaktadır. Duygusal tepkisellik, kişinin ebeveynler arası çatışma ile birlikte oluşan tehdit karşısında verdiği negatif duygusal uyarılmayı temsil eder (Cummings ve Davies, 1995). Ebeveyn etkisine maruz kalma çerçevesinde ise, çatışma ile birlikte ebeveyn etkisine maruz kalan kişilerin, çatışmadan kaçınarak veya çatışmaya dahil olarak bu durumla başa çıkmaya çalıştığı ve bu durumun kişide duygusal güvenliğini sağlayabildiğine dair bir algı yarattığı değerlendirilmektedir (Davies ve Cummings, 1998). Ebeveynler arası çatışmada oluşan ilişkilere dair içsel temsiller ise kişi için çatışmanın olası sonuçlarına dair harita görevi görmekte, var olan veya gelecekteki çatışmanın kendi veya ailenin bütünlüğü için ne derecede tehdit olabileceğine dair fikir vermektedir (Davies, Cummings ve Winter, 2004).

Cummings ve Davies (1998), Bağlanma Kuramı ve Duygusal Güvenlik Hipotezi arasındaki ortak noktayı güvenliği sağlamak olarak belirtmektedir. Fakat nihai amaç olarak evrimsel bağlamda hayatta kalmanın değerini vurgulayan Bağlanma Kuramı'nın (Bowlby, 1979) aksine, Duygusal Güvenlik Hipotezi kapsamında duygusal güvenlik kazanımının kendi başına bir amaç olduğu düşünülmektedir (Cummings ve Davies, 1996). Duygusal Güvenlik Hipotezi'ne göre, ebeveynler arası ilişki ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkiden bağımsız olarak da çocuğun duygusal güvenliği üzerinde etkilidir (Davies ve Cummings, 1994). Çocukların ebeveynler arası ilişkiye dair kendi spesifik güvenlik algılarını geliştirebilecekleri, çocuğun ebeveynler arası ilişkiye dair güvensiz hissederken, ebeveyn-çocuk ilişkisinde güvenli hissedebileceği belirtilmektedir (Davies ve Forman, 2002).

Ebeveynler arası çatışmada duygusal güvenliği sağlamak için ortaya çıkan bireysel farklılıklar üç farklı örüntü: *güvenli* (secure), *saplantılı/kaygılı* (preoccupied) ve *kayıtsız/kaçıngan* (dismissing) çerçevesinde değerlendirilmektedir (Davies ve Forman, 2002). Ebeveynler arası çatışmanın daha az yıkıcı olduğu, işlevsel çözümleri barındırdığı, negatif duygulanım ile daha iyi başa çıkıldığı durumlarda çocuklar, ebeveynler arası çatışma ile ilişkilerinde daha güvenli bir profil çizmektedir (Davies ve Forman, 2002).

Yapıcı çözümler içeren ve daha geniş perspektifte uyumlu ailelerde yaşanan çatışmalarda, çocuk ailenin çatışmayı işlevsel biçimde, aile bütünlüğünü bozmadan ele alabileceğine dair güven duymaktadır (Davies ve Cummings, 1994).

Ebeveynler arası çatışmanın yıkıcı olduğu, çözümsüz kaldığı evlerde büyüyen çocuklar kendi iyilikleri ve güvenlikleri ile ilgili endişe duymaktadır. Devam eden ebeveynler arası çatışma, aile içerisinde karışıklığa, huzursuzluğa yol açmakta ve aile ilişkilerinde bozulmalara zemin hazırlamaktadır (Davies, Winter ve Cicchetti, 2006). Böylelikle tekrar eden ebeveynler arası evlilik çatışması ile birlikte kişi duygusal güvenliği korumakla ilgili daha duyarlı olmakta, daha yoğun duygusal tepkisellik göstermekte, ebeveynin olumsuz duygu durumuna maruz kalmakta ve aile içi ilişkilere dair düşmancıl içsel temsiller geliştirmekle birlikte daha çok duygu düzenleme ihtiyacı hissetmekte, sonuç olarak duygusal güvenliği sağlamak konusunda daha da zorlanmaktadır (Harold, Shelton, Goeke-Morey ve Cummings, 2004). Bunun yanı sıra, duygusal tepkisellikle ilişkili olarak hissedilen stres, uyarılma ve uyanıklık, çatışmalı ailelerdeki çocukların çatışma ile birlikte ortaya çıkan tehditle başa çıkabilmeleri ve iyilik hallerini koruyabilmeleri için onları gerekli fiziksel ve psikolojik kaynakları kullanmaya yöneltmektedir. Ancak tekrar eden, yoğun ebeveynler arası çatışmaya dair hassaslaşma, tetikte olma ve kaynakların muhtemel ebeveynler arası çatışmaya dair ipuçlarını takip etmek için harcanması, duygusal güvenliği sağlamaya yönelik güvensiz, saplantılı/ kaygılı (preoccupied) bir profil ortaya çıkarmaktadır (Davies ve Forman, 2002).

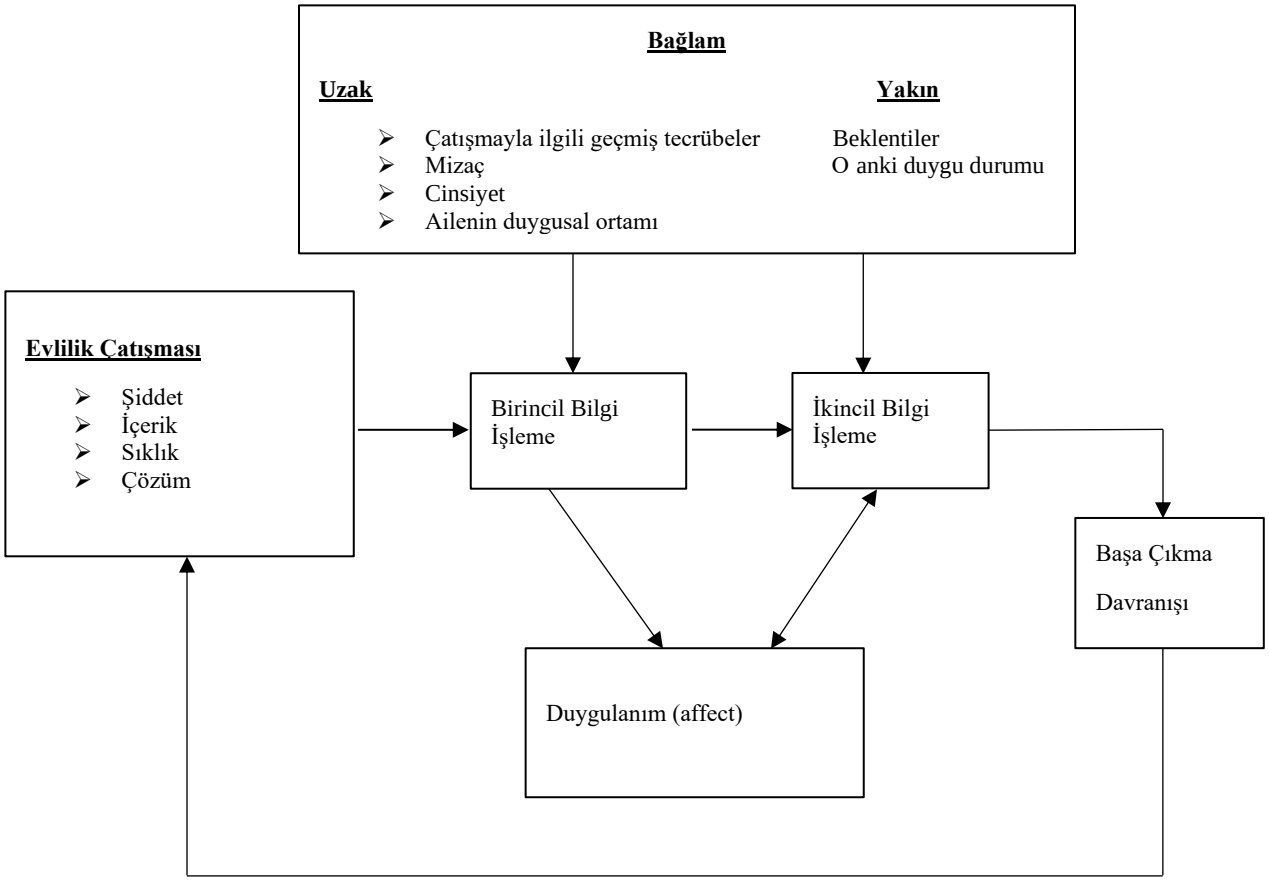
Ebeveynler arası çatışmanın yıkıcı boyutlarına maruz kalan bazı çocuklar ise, ebeveynler arası çatışmayı daha geniş bir çerçevede daha büyük bir aile problemi olarak değerlendirdiğinde, aile ilişkilerinden uzaklaşmayı kısa vadede duygusal güvenliği sağlamanın ve stresle başa çıkabilmenin bir yolu olarak görebilmektedir. Kayıtsız/kaçıngan (dismissing) başa çıkma şekli, ebeveynler arası çatışma ile birlikte ortaya çıkan tehdidi bastırmaya ve duygusal güvenliği sağlamaya yönelik aile ilişkilerinden kaçınmak, aile ilişkilerini önemsizleştirmek, aile ilişkilerine dair stresi görmezden gelmek gibi güvensiz, katı ve tekrar eden, kaçınmacı davranışlarla karakterize edilmektedir (Forman ve Davies, 2005). Ancak aile içi sıkıntılardan uzaklaşmak psikolojik strese karşı koruyucu olsa da duygusal güvenliği var olan stresi bastırarak veya

ondan kaçınarak sağlamaya çalışmak bağlanma, öz-yeterlilik, ayrışma gibi farklı gelişimsel görevler için gerekli fiziksel ve psikolojik enerji kaynağı tüketebilmektedir (Davies ve Forman, 2002; Forman ve Davies, 2005).

Ebeveynler arası çatışmada duygusal güvenliği sağlamak için ortaya çıkan bireysel farklılıkları gösteren, güvenli (secure), saplantılı/kaygılı (preoccupied) ve kayıtsız/kaçıngan (dismissing) şeklindeki üç farklı örüntünün benzerlikleri de bulunmaktadır. Kayıtsız/kaçıngan profile sahip kişilerin ebeveynler arası çatışma karşısında saplantılı/kaygılı profile sahip kişiler gibi yoğun stres, kaçınma veya dahil olma gibi durumlar deneyimlese de ebeveynler arası çatışma karşısında rapor ettikleri duygusal tepkiler ve ebeveynler arası ilişkilere dair içsel temsiller güvenli profile sahip kişilerle benzerlik göstermektedir (Davies ve Forman, 2002). Kayıtsız profilin duygusal güvenliği sağlamak için sübjektif stresi görmezden geldikleri, aile ilişkilerinin önemini değersizleştirdikleri ve böylelikle güvenli profile benzer bir şekilde duygusal güvenliği sağladıklarına dair bir algı geliştirebilecekleri belirtilmektedir (Forman ve Davies, 2005). Bununla birlikte ebeveynler arası çatışma dahilinde duygusal güvenliği sağlamak için saplantılı ve kayıtsız profil gösteren çocukların farklılıkları dile getirilmektedir. Aile ilişkilerine dair yoğun kaygı, uyanıklık ve ruminasyon ile karakterize edilen saplantılı profilde, olumsuz benlik algısı ve içselleştirilmiş davranış problemleri daha ön planda olabilmektedir. Bununla birlikte kayıtsız profile sahip kişiler ebeveynler arası ilişkiyi önemsememekte, sosyal hayata ve ilişkilere dair daha olumsuz bir algıya sahip olmakta ve ahlaki, geleneksel kuralları bozmaya yatkın olmakta ve aile ilişkilerinden uzaklaşabilmektedir (Cummings ve Davies, 1992; Davies ve Forman, 2002).

Duygusal Güvenlik Hipotezi'nin yanı sıra, ebeveynler arası çatışmanın olası etkilerini aracı değişkenler çerçevesinde ikinci nesil araştırmalar dahilinde ortaya koyan Grych ve Fincham (1990) tarafından geliştirilen "Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve" (*Cognitive- Contexual Model*- Şekil 1.) modeli kapsamında ise, ebeveynler arasındaki çatışma, çocuk için etkili bir stresör olarak tanıtılmaktadır. Bu modelde, evlilik çatışmasının özellikleri kapsamında çatışmanın şiddeti, içeriği, sıklığı ve çözümünün çatışmanın çocuk üzerindeki olası sonuçları etkileyebileceği ifade edilmektedir. Yapılan farklı araştırmalar, ebeveynler arasındaki çatışmanın çocuklar üzerindeki etkisinin,

çocuğun çatışmadaki rolü, çatışmanın içeriği, çocukla ilgili olup olmaması, süresi ve çatışmanın çözümü üzerinden gerçekleştiğini, çocukların çatışmanın bu farklı boyutlarını ayırt edebildiğini ortaya koymaktadır (Jenkins ve Buccioni, 2000).

Şekil 1. Bilişsel Bağlamsal Çerçeve (Grych ve Fincham, 1990).

Bilişsel Bağlamsal Model çerçevesinde, daha sık, yoğun, şiddetli ebeveynler arası çatışmaya tanıklık eden, çatışmanın içeriğinin kendileri ile ilgili olduğunu düşünen ve çatışmanın işlevsel olmayan yollarla çözümlendiğini deneyimleyen çocuklar, çatışmanın olası olumsuz etkilerine daha çok maruz kalmaktadır (Dadds, Atkinson, Turner, Blums ve Lendich, 1999). Bağlam başlığı altında ise uzak ve yakın bağlam olmak üzere, ebeveynler arası çatışmanın olası sonuçlarına etki eden faktörler ele alınmaktadır. Uzak bağlam kapsamında, kişinin ebeveynler arası çatışmaya dair önceki beklentileri ve tecrübeleri, mizaç özellikleri, cinsiyet ve ailenin duygusal ortamı değerlendirilmektedir. Çatışmaya dair önceki deneyimler, kişilerin var olan veya gelecekteki çatışmaya dair beklentilerini etkilemekte ve kişiyi çatışmaya dair daha duyarlı kılmaktadır. Ailenin duygusal ortamının

sıcak, güvenli, destekleyici olarak algıladığı durumlarda çocuğun çatışmanın olumsuz sonuçlarından daha az etkileneceği ifade edilmektedir. Mizaç kapsamında ise, bazı çocukların çatışma karşısında daha tepkisel davranabilecekleri veya çocuğun mizacının anne baba arasındaki çatışmayı ve ailenin duygusal ortamını etkileyebileceği belirtilmektedir. Cinsiyet bağlamında ise bazı çalışmalar çatışmaya verilen tepkinin kız ve erkek çocuklarda farklı olabileceğini ortaya koymaktadır ancak cinsiyetin anlamlı etkisinin bulunmadığını gösteren çalışmalar da alan yazında yer almaktadır (Buehler ve ark., 1997). Yakın bağlam çerçevesinde ise, çocuğun çatışma karşısındaki güncel düşünce ve duyguları yer almaktadır. Bilişsel Bağlamsal Model çerçevesinde ele alınan diğer bir faktör ise çatışma ile ilgili bilgi işleme süreci olarak karşımıza çıkmakta ve kişinin ebeveynler arası çatışmayı nasıl algıladığına dair üç önemli soru dikkat çekmektedir "Ne oluyor?", "Niçin oluyor?" "Bununla ilgili ben ne yapabilirim?". Birinci bilgi işleme sürecinde, çocuğun çatışmayı ne kadar "tehdit edici" algıladığı, kendisi, ebeveynleriyle ilgili veya aile bütünlüğünün devamına dair hissettiği kaygılar yer almaktadır. İkincil bilgi işleme süreci ise birinci bilgi işlemede oluşan duygulardan etkilenmektedir ve daha çok çatışmanın nedenini, çatışmadan kimin sorumlu olduğunu, kimin suçlandığını, çatışma ile nasıl ve ne kadar başa çıkabilecek yeterlilikte olduğuna dair çocuğun algısını içermektedir (Grych ve Fincham, 1990). Ebeveynler arası çatışmaya tanıklık eden çocuklar farklı duygular deneyimlemektedir ve duygular ikincil bilgi işleme sürecini etkilemektedir. Ek olarak, ikinci bilgi işleme sürecindeki çatışmanın sorumluluğuna, nedenine ve çatışma karşısındaki yeterliliğe dair algılar da duygulanımı etkilemektedir. Tüm bunlarla birlikte, çocuklar ebeveynler arası çatışma karşısında problem odaklı veya duygu odaklı stratejiler (Folkman ve Lazarus, 1986) olmak üzere çeşitli yöntemlere başvurmakta çatışmaya müdahale etme eğilimi göstermekte veya çatışma karşısındaki duygularını değiştirmeye yönelmektedir.

Ebeveynler arası çatışmanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koyan çalışmalar bulunmakla birlikte, olumlu etkilerinin de olabileceğini ifade eden çalışmalar bulunmaktadır (Cox ve ark., 2001). "Telafi Hipotezi 'ne" göre, aile alt sistemleri içerisinde bir alt sistemde yaşanan memnuniyetsizliğin veya zorlanmanın diğer bir alt sistemde telafi edilebileceği belirtilmektedir (Erel ve Burman, 1995). Bu doğrultuda, ebeveynler arası çatışma ile birlikte çocuk ebeveyn ilişkisinin kalitesinin artabileceği, evliliklerde yaşanan

problemlerle birlikte ebeveynlerin fazladan ilgi ve dikkatini çocuğa yöneltebilecekleri ve ebeveynlik alanında kendilerini geliştirebilecekleri belirtilmektedir (Engfer, 1988; Goldberg ve Easterbrooks, 1984). Bununla birlikte, Telafi Hipotezi'ni diğer hipotezlere göre destekleyen araştırmaların azlığına dikkat çekilmektedir (Kouros, Papp, Goeke-Morey ve Cummings, 2014; Nelson, O'Brien, Blankson, Calkins ve Keane, 2009).

Grych ve Fincham (1990) ebeveynler arası çatışmanın etkilerinin gelişimsel özellikler kapsamında farklılaşabildiğini, erken çocukluk dönemine ait ben merkezci düşünme biçimi ile birlikte çocukların ebeveynler arası çatışmaya tanıklık ettiklerinde kendilerini suçlamaya eğilimli olduklarını, başa çıkma kapasiteleriyle ilgili daha kötümser olduklarını ve takip eden çatışmalar karşısında daha çok korku deneyimlediklerini ifade etmektedir. Bununla birlikte, Bickham ve Fiese (1997) ergenlerin, ebeveynler arası çatışmadaki tehdidin ve çatışmanın olası sonuçlarının daha çok farkına varabileceklerini ve çatışmaya dair en çok tehdit algısından etkilendiklerini belirtmektedir. Grych ve ark., (1992) çatışmanın sıklığı, yoğunluğu ve çözümüne dair algıların en çok okul çağı çocuklarının uyum problemleri ile ilişkili olduğunu gösterirken, geç ergenlik dönemindeki bireylerde aynı özelliklerin sadece kısmen ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple ebeveynler arası çatışmaya dair algıyı farklı gelişimsel dönemlerde ve farklı boyutlarıyla incelemek önem taşımaktadır.

1.1.1.1 Ebeveynler arası Evlilik Çatışması ve Uzun Dönem Etkileri

Cummings ve Cummings, (1988) "Süreç Odaklı Model" doğrultusunda, ebeveynler arası çatışmanın çocuklar üzerindeki etkisinin altındaki sosyal, duygusal bilişsel, fizyolojik, genetik faktörlerin birbirleri ile olan dinamik etkileşimini, çeşitli risk ve koruyucu etkenleri, olası aracı değişkenleri ve bu etkenlerin birbiri ile olan ilişkisini ve aile, etnik alt yapı, toplum, kültür faktörlerinin etkisini geniş bir model çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu model dahilinde, "Bağlam ve Uyarıcının Özellikleri" ebeveynler arası çatışmanın çocuk üzerindeki etkisini var olan çatışmanın yanı sıra, geçmiş çatışma deneyimleri ile de ilgisini vurgulamaktadır (Cummings, Vogel, Cummings ve El-Sheikh, 1989). Ek olarak var olan çatışmanın özellikleri, çatışmanın çocukla ilgili olup olmadığı (Jouriles ve ark., 1991), fiziksel ve sözlü agresyon içerme durumu (Cox, Paley, Burchinal ve Payne, 1999), çatışmanın çözümü (Cummings,

Simpson ve Wilson, 1993), çatışmanın özellikleri kapsamında çatışmanın olası etkilerini yordayan etmenler olarak değerlendirilmektedir. “Stres ve Başa Çıkma” çerçevesinde ise çocukların olası çatışmaya verdikleri bilişsel, duygusal, davranışsal ve fizyolojik tepkiler ile başa çıkma stratejilerine dikkat çekmek ve ebeveynler arası çatışmanın istenmeyen etkilerini araştırırken olası aracı ve düzenleyici değişkenleri hesaplamak amaçlanmaktadır (Cummings ve Cummings, 1988). “ Çocuğun Karakteristik Özellikleri” kapsamında ise, yaş ve gelişimsel dönem (Jouriles, Spiller, Stephens, McDonald, ve Swank, 2000; Sim ve Vuchinich, 1996), cinsiyet (Jouriles, Bourg ve Farris, 1991), mizaç (Emery ve Kitzmann, 1995) yer alırken, “Ailenin Karakteristik Özellikleri” bağlamında, ebeveynin semptomları (Ballard ve Cummings, 1990), kardeş ilişkileri (Jenkins ve Smith, 1990), ailenin yapısı (Cassidy, Parke, Butkovsky ve Braungart, 1992) kültür (Gonzalez ve ark., 2000) akran ilişkileri (Parke ve ark., 2001) , toplumsal ilişkiler (Jenkins ve Smith, 1990), yer almaktadır. “Zaman” kapsamında ise yukarıda bahsedilen etmenlerin birbirleri ile ilişkisinin zaman ve dolayısıyla gelişimsel süreç doğrultusunda nasıl değiştiği araştırılmaktadır (Margolin, Oliver ve Medina, 2001). Tüm bunlarla birlikte ebeveynler arası çatışmanın sonuçlarını değerlendirmek için daha geniş ve kapsamlı bir bakış açısına olan ihtiyaç dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, Süreç Odaklı Modeldeki “Çocuğun Karakteristik Özellikleri” kapsamında, kişinin içinde bulunduğu gelişimsel dönem üzerinden yola çıkılmaktadır.

Yapılan araştırmalar, ebeveynler arası evlilik çatışmasının çocuk ve ergen gelişimi üzerindeki etkisini incelemekle birlikte, ebeveynler arası evlilik çatışmasının uzun süreli etkisini genç yetişkinlikte inceleyen çalışmalara pek rastlanmamaktadır. Bununla birlikte yukarıda bahsi geçen, evlilik çatışmasının çocuk üzerindeki etkisini açıklayan kuramsal çerçeve, geçmişe yönelik algılanan ebeveynler arası çatışmanın genç yetişkinlikte de etkisini sürdürebileceğine dair fikir uyandırmaktadır (Ashapoglu, 2005).

Duyarlılaştırma Hipotezi’ne göre, uzun süreli ebeveynler arası evlilik çatışmasına maruz kalmak bireyleri stres ve kaygı gibi gittikçe artan olumsuz duygulara meyilli kılmaktadır (Cummings, Pellegrini, Notarius ve Cummings, 1989). Çatışma bağlamında oluşan agresif davranışların ve olumsuz uyarılmanın (arousal) zamanla birlikte değişmediği, olumsuz duygulanım, yetersiz duygu düzenleme kapasitesi, olumsuz

kendilik ve hayat algısı şeklinde kendini ortaya koyduğu belirtilmektedir (Cummings ve Davies, 1994; El-Sheikh, Cummings ve Goetsch, 1989). Boylamsal çalışmalar, tekrar eden ebeveynler arası çatışma ile birlikte çocukların çatışmaya karşı daha duyarlı olduğunda, ebeveynler arası çatışmanın çocuk üzerindeki etkisinin yaşla birlikte artabileceğine dikkat çekmektedir (Cummings, Zahn-Waxler ve Radke-Yarrow, 1982; Cummings ve ark., 1989). Böylelikle ebeveynler arasındaki çatışmanın kişinin psikolojik uyumu üzerindeki olumsuz etkisinin ergenlikte ve genç yetişkinlikte var olan çatışma geçmişi ile birlikte artacağı düşünülmektedir (Mann ve Gilliom, 2004). Hall ve Cummings (1997) tarafından 18 ve 27 yaş aralığındaki genç kadınlarla yapılan araştırmada, kadınların var olan çatışmaya verdikleri tepkilerin, algıladıkları ebeveynler arası evlilik çatışması ile ilişkili olduğu ve çatışmaya dair çözümsüzlük algısını yüksek olan kadınların, daha çok öfke ve korku deneyimledikleri ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra, Cummings, Goeke-Morey ve Papp (2001) ebeveynler arası çatışmaya maruz kalmakla birlikte şekillenen aile ilişkilerine dair içsel modellerin zamanla birlikte değişime dirençli ve kalıcı olabileceğine dikkat çekmektedir. Ek olarak, geçmişe dönük ebeveynler arası çatışma algısı yüksek olan genç yetişkinlerin kendi romantik ilişkilerinde güvende hissetmedikleri, yüksek psikolojik stres deneyimledikleri belirtilmektedir (Amato ve Sobolewski, 2001; Hayashi ve Strickland, 1998). Hem çocuklar hem de yetişkinliklerle yapılan çalışmalarda, ebeveynlerin boşanmasının yanı sıra, devam eden evliliklerde ebeveynler arası çatışmaya tanıklık etmenin de psikolojik iyilik hali üzerinde uzun dönem etkilerinin olduğunu ifade edilmektedir (Amato ve Booth, 1991; Amato, Loomis ve Booth, 1995; Booth ve Edwards, 1990). Ebeveynler arası çatışmanın çocukluk ve ergenliğin ötesinde genç yetişkinler için de hala bir risk faktörü olduğu belirtilmektedir (Özdemir ve Sağkal, 2019).

Alan yazında ebeveynler arası çatışmasının geç ergenlik ve genç yetişkinlikteki etkisi üzerine yapılan çalışmalar, üniversiteye uyum, okul başarısı, sorun çözme becerisi, sosyal yeterlilik, ilişkilerde güven ve duygu düzenleme ile ilişkisi üzerine odaklanmaktadır (Booth, Brinkerhoff ve White, 1984; Kunt, 2004; Lopez, Campbell ve Watkins, 1989; Long, Forehand, Fauber ve Brody, 1987; Neighbors, Forehand ve Bau, 1997). Bu çalışmada, algılanan ebeveynler arası evlilik çatışmasının duygu düzenleme üzerindeki etkisini incelemek üzere, bir sonraki bölümde sonuç değişkeni olarak duygu

düzenlemede güçlükler açıklanmış ve tahmin değişkeni olan ebeveynler arası evlilik çatışması ile ilişkisi alan yazındaki araştırmalar ışığında incelenmiştir.

1.1.2. Duygu Düzenleme Güçlükler

Duygu düzenlemede güçlükler kavramını açıklamak için öncelikli olarak duygu düzenleme kavramını ele almak gerekmektedir. Thompson (1994) duygu düzenlemeyi, geçici veya yoğun devam eden duygusal tepkilerin gözlemlenmesi, amaç doğrultusunda değerlendirilmesi ve değiştirilmesi olarak tanımlamaktadır. Duygu düzenleme içinde birçok farklı boyut bulunduran bir yapı olup, "duyguları fark etme, anlama, kabul etme, dürtüsel davranışların kontrolü, istenmeyen, olumsuz duygular karşısında uygun duygu düzenleme stratejilerini kullanmayı" içermektedir (Gratz ve Roemer, 2004).

Bireyin deneyimlerini anlamlandırmasında ve bu yolla hem kendisi hem de çevresi ile olan ilişkisini düzenlemesinde duyguların önemli rol oynadığı belirtilmektedir (Greenberg, 2004; Gross, 2002). Duyguları işlevselliği bağlamında ele alan Levenson (1994) duyguların değişime açık olduğunu, farklı durumlarda ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden düzenlenebildiğini ifade etmektedir. İşlevsel özelliklerinin yanı sıra, yoğun, uzun süren ve bağlam ile uyumlu olmayan duygular işlevselliklerini kaybederek kişilerin adaptif olmayan deneyimler yaşamalarına aracı olabilmektedir (Werner ve Gross, 2010). Duyguların işlevsel özelliklerinin sürdürülmesi, işlevsel olmayan, zarar verici özelliklerinin ise azaltılması kapsamında duygu düzenleme kavramının öne çıktığı görülmektedir (Gross, 1998). Kişinin duygusal tepkilerini fark etmesi, izlemesi, amaç doğrultusunda değerlendirmesi ve gerekli durumlarda amaca uygun bir şekilde değiştirmesi duygu düzenleme becerileri kapsamında değerlendirilmektedir (Gratz ve Tull, 2010). Duygu düzenleme, içsel ve dışsal uyaranların duygu ile ilişkisine dair değerlendirme ile başlamaktadır ve duyguya verilen tepkinin özelliklerinin, süresinin, yoğunluğunun değerlendirilmesi ve gerekirse değiştirilmesi ile devam etmektedir (Cassidy, 1994; Gross ve Levenson, 1993).

Gross (1998; 2001) "Duygu Düzenleme Süreç Modeli'nde" duygu düzenlemeyi, duygusal tepkinin ortaya çıkma zamanı doğrultusunda öncül odaklı ve tepki odaklı stratejiler olarak iki grupta değerlendirmektedir. Öncül odaklı stratejiler, duyguyu

harekete geçiren davranışsal ve psikolojik tepki öncesinde başvurulan, duyguya bağlı tepkiyi başlangıçta değiştirebilecek stratejiler olarak tanımlanırken, tepki odaklı stratejiler ise, duygu ortaya çıktıktan sonra o duyguyu düzenlemek için ortaya konulan stratejiler olarak değerlendirilmektedir (Werner ve Gross, 2010). "Duygu Düzenleme Süreç Modeli" çerçevesinde duygu düzenleme süreci, öncül ve tepki odaklı stratejileri içeren beş aşamada açıklanmaktadır (Gross, 2002). *Durum (ortam) seçimi,* kişinin duygularını düzenlemek için arzu edilen duyguyu yaşamak adına belirli ortam, aktivite veya kişileri seçerken, istenmeyen duygular için bu duyguları ortaya çıkarabilecek herhangi bir durumdan kaçınmasıdır. Örneğin, topluluk önünde konuşurken kaygı yaşayan bir kişi, bu duygusunu düzenlemek adına sunum yapmaktan kaçınmaya başvurmakta ve kaygı oluşturmayacak bir ortam seçmektedir (Gross ve Thompson, 2007). *Durum (ortam) Değişimi – Düzenlenmesi,* bu süreçte kişi istenmeyen duygu ile başa çıkmak adına, yeni bir durum arayışına girmekte ve çoğunlukla fiziksel çevrede değişikliklerde bulunma yoluyla duygunun etkisini farklılaştırma çabasındadır. *Dikkat Yayılması- Yoğunlaştırma* dikkat dağıtma ve konstrasyon olmak üzere iki ana strateji üzerinden, çevresel koşulların çok yönlü olduğu ve değişmeyebileceği durumlarda, kişinin duygularını düzenlemek için dikkatini durumun belirli bir yönüne odaklayacak şekilde yönlendirmesi olarak açıklanmaktadır. Bu süreç, kişi istenmeyen duygu karşısında olayın duygu etkisini azaltmaya yönelik dikkatini başka uyarana yönlendirirken, istenen duygu için durumun duygusal yönü üzerinde dikkatini vermesi üzerinden şekillenmektedir. *Bilişsel Değişim* aşamasında ise kişi, durumun anlamını, ortaya çıkan duygusal tepkiyi yeniden değerlendirerek, duygusal tepkinin yoğunluğunu azaltmayı veya dönüştürmeyi içermektedir. *Tepki Düzenleme- Değiştirme* ise duygu ortaya çıktıktan sonra, alışkın olunan tepki eğilimini değiştirerek duyguyu düzenlemeyi içermektedir. "Durum (ortam) Seçimi, Durum (ortam) Değişimi, Dikkat Yayılması- Yoğunlaştırma, Bilişsel Değişim", duyguya bağlı tepkinin ortaya çıkmasından önce gerçekleşen *öncül- odaklı* stratejiler olarak değerlendirilirken, "Tepki Düzenleme- Değiştirme" *tepki-odaklı* duygu düzenleme kategorisinde yer almaktadır (Gross ve Thompson, 2007).

Cole, Michel ve Teti (1994) duygu düzenlemeyi, *yetersiz düzenleme* (under regulation) ve *aşırı düzenleme* (over regulation) olarak iki temelde değerlendirmektedir. Yetersiz düzenleme kişinin amaç doğrultusunda duygularını düzenleyememe, dürtü

kontrolünü sağlayamama durumunu kapsamaktadır ve saldırgan davranışlarla ilişkilendirilmektedir. Aşırı düzenlemede ise kişiler duygunun ifade edilmesini engelleyerek duygusal tepkiyi bastırmaktadır ve aşırı düzenleme kişiyi kaygı ve depresyona yatkın kılmaktadır. Duygu düzenleme kapsamında kişiler, hangi duyguyu nasıl deneyimleyeceklerine ve nasıl ifade edeceklerine karar vermektedir ancak bu kapsamda başvurulan yöntem her zaman işlevsel olmayabilmektedir (Werner ve Gross, 2010). Duygu ile bağlam arasındaki uyumsuzluk, yoğun ve uzun süren duygular duygu düzenlemede güçlüğe işaret etmektedir (Werner, Gross, Kring ve Sloan, 2010). Aldao, Nolen-Hoeksema ve Schweizer (2010) duygu düzenleme güçlüğünü, problem çözme gibi duruma uygun, adaptif stratejilerin eksikliği ile birlikte duyguların bastırılması gibi işlevsel olmayan stratejilerin kullanılması kapsamında değerlendirmektedir. Leahy, Tirch ve Napolitano, (2011) ise duygu düzenlemede güçlükler yaşayan kişilerin duygunun yoğunluğunu rahatsız edici bir şekilde fazlasıyla deneyimlediklerini, durumla başa çıkmakta zorlandıklarını veya içeriğe, ortama uygun duygu deneyimleyemediklerini, kendine veya çevreye yabancılaşma gibi durumlar yaşadıklarını ifade etmektedir. Duygu düzenlemede yaşanan güçlükler kişiyi, uyum problemlerine (Koole, 2009), riskli davranışlara (Karagöz ve Dağ, 2015; Tull, Weiss, Adams ve Gratz, 2012) yatkın kılmaktadır ve duygu düzenleme güçlüğünün psikopatoloji semptomlarıyla ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Sheppes, Suri ve Gross, 2015). Sınırda kişilik yapılanmasını duygu düzenlemedeki güçlükler temelinde değerlendiren Linehan'a (1993) göre ise, duygu düzenleme güçlüğü yaşayan kişiler, duygusal içeriğe karşı yüksek duyarlılık yaşamakta, yoğun ve uzun süren duygusal tepki vermekte ve bunları düzenlemekte zorlanmaktadır.

Alan yazında duygu düzenlemenin olumsuz duyguyu kontrol etmek ve hemen ortadan kaldırmak anlamına gelmeyeceğine vurgu yapılmaktadır ve farklı duyguları deneyimleyememenin ve ayırt edememenin de olumsuz duyguları düzenleyememek kadar uyum bozucu olabileceğine işaret edilmektedir (Cole ve ark., 1994; Paivio ve Greenberg, 1998). Ek olarak, duygu düzenlemenin sadece uygun duygu düzenleme stratejisini kullanmaktan ibaret olmadığı, stratejinin ne zaman, neye karşı kullanıldığının veya duygu düzenleme stratejisini kullanma esnekliğinin de önem taşıdığı belirtilmektedir (Thompson, 1994). Dolayısıyla, duygu düzenleme kapsamında olumsuz duygular hissedilirken uygun olmayan dürtüsel davranışlardan kaçınılması ve amaca uygun hareket

etmeye devam etmenin de ele alınmasının önemi belirtilmektedir (Melnick ve Hinshaw, 2000).

Bu bağlamda, duygu düzenlemedeki güçlükleri olumsuz duyguların yok edilmesi veya olumsuz duygulardan kaçınılmasından ziyade, Gratz ve Roemer'in (2004) tanımı kapsamında ele almanın, duyguyu fark etmek, duygusal tepkiyi anlamak ve olumsuz duygular deneyimlediğinde istenmeyen şekilde davranmayarak amaca uygun hareket etme becerilerini de değerlendirerek daha kapsayıcı bir bakış açısı sunacağı düşünülmektedir. Gratz ve Roemer (2004) duygu düzenlemeyi "duyguların farkındalığı, duygusal tepkilerin anlaşılması, duyguların kabulü, durumla uyumlu duygu düzenleme stratejilerinin kullanımı, dürtüsel davranışları kontrol etme becerisi, olumsuz duygular deneyimlenirken hedeflenen amaçlara uygun davranma" şeklinde altı temel basamakta ele almaktadır ve bu adımlardaki eksikliğin veya zorlanmanın duygu düzenlemedeki güçlüklülere işaret ettiğini belirtmektedir. Duygusal farkındalıktaki eksiklik, kişinin duyguya bakmak, duyguyla ilgilenmek ve duyguyu tanımak konusundaki eksikliğine işaret etmektedir. Duygusal açıklıktaki eksiklik ise hangi duyguyu deneyimlediğine ve ne tepki verdiğine dair bilginin eksikliğine işaret etmektedir. Duyguların kabulü kapsamındaki zorlanma kişinin yaşadığı stresi kabul etmemesi ve istenmeyen duygu karışında ikinci bir duygu hissetme eğilimi olarak geçmektedir. Stratejilere sınırlı ulaşım kapsamında ise kişinin üzgün olduğunda duygularını düzenleyebilmek için uygun stratejiyi kullanamayacağına dair inancı değerlendirilmektedir. Dürtü kapsamında, olumsuz duygular hissedilirken kişinin dürtülerini kontrol etmekteki zorlanması ele alınmaktadır. Amaçlar ile ilgili boyutta ise, kişinin olumsuz duyguları deneyimlerken dikkatini yaptığı işe vermekte ve yaptığı işi tamamlamaktaki zorlanma ile ilgili maddeler yer almaktadır (Gratz ve Roemer, 2004). Bu araştırmadaki duygu düzenleme değişkeni Gratz ve Roemer'in (2004) geliştirdiği tanım kapsamında ele alınarak duygu düzenlemedeki güçlükler çerçevesinde değerlendirilecektir.

Mizaç, nörofizyoloji, bilişsel gelişim çocuklarda duygu düzenleme becerilerinin gelişimini etkileyen faktörler olarak belirtilmektedir (Einsberg ve Morris, 2002; Goldsmith ve Davidson, 2004). Yapılan çalışmalar, aile ortamının çocuğun duygu düzenleme becerileri aracılığıyla bireyin sosyo-duygusal gelişiminde önemli bir etkiye

sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Darling ve Steinberg, 1993; Morris, Silk, Steinberg, Myers ve Robinson, 2007). Noller ve Callan, (2015) ebeveynler arasındaki evlilik çatışmasını aile ortamını oluşturan önemli etmenlerden bir tanesi olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda bir sonraki başlıkta, ebeveynler arası evlilik çatışmanın duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalara yer verilecektir.

1.1.2.1. Ebeveynler arası Evlilik Çatışması ve Duygu Düzenleme Güçlüğü

Ebeveynlerin aile içerisinde duygularını nasıl ifade ettikleri çocuğun yakın ilişkilerde hangi duyguların gösterilmesinin uygun ve beklenilir olup olmadığına dair algısını etkilemektedir (Denham, 1998; Fosco, 2007). Duyarlılaştırma Hipotezi ile birlikte düşünüldüğünde, ebeveynler arası çatışma dahilinde olumsuz duygulanıma maruz kalan, aile üyelerinin birbirlerine gösterdiği yoğun öfkeye şahitlik eden kişilerin duygularını düzenlemekte zorlandığı belirtilmektedir (Einsberg ve ark., 2001; 2003).

Cole, Michel ve Teti, (1994) ebeveynler arası çatışmaya tanıklık eden, istismara uğrayan veya ailede kişilerarası öfkeye maruz kalan bireylerin duygu düzenleme konusunda güçlük çekmeye yatkın olduğunu ifade etmektedir. Sürekli ve tekrar edici bir biçimde devam eden evlilik çatışmasının, çocukların uyarılmış ve tetikte olmalarına yol açarak, duygu düzenleme için gerekli olan enerji ve kaynakları azalttığı belirtilmektedir (Cummings ve Cummings, 1988). Kaynakları azalan çocuklar, aile içerisinde veya aile dışında karşılaştıkları zorlayıcı, olumsuz deneyimler karşısında duygularını düzenlemekte zorlanmaktadır (Eisenberg ve Fabes, 1992). Davies ve Cummings (1994) Duygusal Güvenlik Hipotezi ’ne dikkat çekerek, duygusal güvenliğin ebeveynler arası çatışmanın çocuklarının davranışsal ve bilişsel süreçlerinin yanı sıra duygusal süreçler üzerindeki etkisinde de aracı rolünü vurgulamaktadır. Öncelikle, devam eden ebeveynler arası çatışmaya tanıklık eden bireylerin yaşadıkları uyarılma ile birlikte muhtemel çatışma veya farklı stresör karşısında daha yoğun stres deneyimledikleri belirtilmektedir. Ebeveynler arası çatışma ile birlikte kişinin duygusal güvenliği zarar görmekte bu durum kişinin düzenleme becerilerini olumsuz yönde etkileyerek, kişiyi psikolojik stres yatkın kılmaktadır (Mann ve Gilliom, 2004). İkinci olarak ebeveynler arası çatışma ile birlikte kişide duygusal güvenliği sağlamak konusunda bir ihtiyaç doğmaktadır ve bu ihtiyaçla birlikte kişi, çatışmaya karışmak, çekilmek veya uygunsuz davranışlarda bulunmak gibi

uzun vadede işlevsel olmayan ancak kısa vadede olumsuz duyguları değiştirmeye yönelik harekete geçmektedir (Davies ve Cummings, 1994).

Bununla birlikte, çocukların gözlem yoluyla aile içerisindeki bireylerin duyguları ile baş etme yollarını gözlemledikleri ve model aldıkları belirtilmektedir (Belsky, 2001). Evlilik içi çatışma yaşayan anne babaların, çocukların olumsuz duygu deneyimleri ile başa çıkmakta zorlandığı ve başvurdukları işlevsel olmayan davranışlarla (agresyon, vurmak, bağırmak), çocuklar için duygu düzenleme becerileri açısından olumsuz yönde model oluşturdukları düşünülmektedir (Davies ve Cummings, 1994). Bunun yanı sıra, ebeveynleri tarafından duyguları kabul edilen çocuklar, ebeveynlerinin bu yaklaşımlarını model alarak kendi duygularını da kabul etmekte ve duygu düzenleme becerilerini geliştirebilmektedir (Carson ve Gerber, 1999).

Bu kısıma kadar ebeveynler arası evlilik çatışması ve duygu düzenleme güçlüğü değişkenleri ele alınarak ve bu değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkileri alan yazındaki çalışmalar kapsamında incelenmiştir. Bir sonraki bölümde, algılanan ebeveynler arası çatışmanın duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki dolaylı etkisine aracılık ettiği düşünülen algılanan ebeveyn (anne-baba) tutumu ve yetişkinlikte bağlanma aracı değişkenleri ele alınacaktır.

1.1.3. Algılanan Ebeveyn Tutumu

Ebeveyn tutumlarını açıklayan kuramlardan bir tanesi olan "Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı" (EKAR), ebeveyn tarafından kabul ve reddin bireyin davranışsal, duygusal ve bilişsel gelişimi üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır (Rohner, 1986). Ebeveyn kabulü, ebeveynliğin sıcaklık, ilgi, bakım ve destek gibi olumlu özelliklerine vurgu yaparken, reddetme boyutu ise, çocuk için gerekli desteğin ve sıcaklığın olmadığı, ihmal veya çocuğa zarar veren fiziksel veya psikolojik tutumların sergilenmesini içermektedir (Rohner, 2010).

Bunun yanı sıra, EKAR dâhilinde özerlik ve kontrol de çocuk gelişiminde etkili olan faktörler olarak değerlendirilmektedir. Özerklik- kontrol boyutunun bir ucunda yer alan "aşırı izin vericilik" durumunda ise, ebeveyn çocuk üzerinde herhangi bir yönlendirmede veya rehberlikte bulunmamakta ve çocuğa ihtiyacı olan destek ve bakımı

sağlayamamaktadır. Ebeveynin aşırı kontrolcü olduğu durumda ise ebeveyn çocuğun özerklik kazanımını engelleyecek kadar katı sınır ve kurallar koyarak, bunlara uyulmasını beklemektedir (Rohner, 2008).

Buehler ve Gerard (2002) tarafından yapılan araştırmada, ebeveynliğin disiplin ve ilgi/sıcaklık boyutlarının evlilik çatışması ve psikolojik uyumsuzluk arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı belirtilmektedir. Kitzmann (2000) yaptığı çalışmada, evlilik çatışması yaşayan ebeveynlerin etkin disiplin uygulamaktan ziyade çocuklarının davranışları üzerinde aşırı kontrol uygulama eğilimlerinin olduğunu ifade etmektedir. Ergenlerde, algılanan ebeveyn psikolojik kontrolün hem kızlar hem erkekler için içselleştirilmiş davranış problemleri ile ilişkisi bulunurken, yalnızca kızlarda, dışsallaştırılmış davranışlarla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Lansford, Laird, Pettit, Bates ve Dodge, 2014).

1.1.3.1. Algılanan Ebeveynler arası Evlilik Çatışması ve Ebeveyn Tutumları

Sistemler bakış açısı dahilinde, ebeveynler arası çatışmanın sonuçlarının tek boyutlu bir etki göstermekten ziyade aile içerisinde bir etki ağı oluşturduğu ifade edilmektedir (Colex ve Paley, 1997). Duygusal Güvenlik Hipotezine göre, evlilik çatışması aile içinde duygusal güvenliği azaltmakta ve çocuklarda uyum problemlerine neden olmaktadır (Davies, Forman ve Rasi, 2002). Duygusal Güvenlik Çerçevesi aynı zamanda çocuğun duygusal güvenliğinin bir parçası olarak ebeveyn-çocuk ilişkisini de kapsamaktadır ve evlilik çatışmasının, ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerindeki olumsuz etkisi neticesinde çocukta güvensizlik hissini arttırdığına vurgu yapılmaktadır (Schoppe-Sullivan ve ark., 2007).

Evlilik çatışması ve işlevsel olmayan ebeveyn-çocuk ilişkisi arasındaki mekanizmayı açıklayan etmenlerden bir tanesi de evlilik ilişkisinin anne -baba- çocuk ilişkisi üzerindeki etkisini vurgulayan Yayılma Hipotezi olarak karşımıza çıkmaktadır (Buehler, Benson ve Gerard, 2006). Bu hipoteze göre, evlilik ilişkisinin yapıcı ve destekleyici olduğu durumlarda, ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarına hassasiyetle cevap verme eğiliminde oldukları, bununla birlikte çatışmalı ve yıkıcı evlilik ilişkisinin

ebeveynleri çocuklarının ihtiyaçları karşısında daha duyarsız ve ilgisiz kıldığı belirtilmektedir (Erel ve Burman, 1995).

Ayrıca evlilik çatışmasının annelerin saldırganlık ve kin davranışlarını arttırarak çocuklarda davranış problemlerine yol açtığı ortaya konmaktadır (Kaya, 2003). Bununla birlikte, El Sheikh ve El-More Staton (2004) tarafından yapılan çalışmada, ebeveyn-çocuk bağlanma güvenliğinin evlilik çatışması ve uyum problemleri arasındaki ilişkide koruyucu rol oynayabileceği ifade edilmektedir. Buehler ve ark., (2006) ebeveynler arası düşmanlığın ebeveynlik davranışı üzerindeki etkisini incelediği çalışmada, ebeveynler arasındaki çatışmanın babalarda, katı disiplin, düşük kabul ve tutarsızlıkla, annelerde ise katı disiplin, zorlayıcı ebeveynlik ve düşük kabul ile ilişkisini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Yılmaz ve Erkman (2008), 13-18 yaş arasındaki ergenlerle yaptığı çalışmada, algılanan ebeveyn çatışması ile algılanan ebeveyn reddi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulmuştur. Hoşcan (2010), ebeveynler arası evlilik çatışmasının 9-12 yaş grubu çocukların yaşam kalitesi üzerine etkisini değerlendirdiği araştırmada, anne ve baba tutumlarının sıcaklık alt boyutunun aracı rolünü ortaya koymaktadır.

1.1.3.2. Ebeveyn Tutumları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü

Ebeveynler arası evlilik çatışmasının yanı sıra algılanan ebeveyn tutumlarının da duygu düzenleme üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Jaffe, Gullone ve Hughes, 2010). Çocuk, doğumundan itibaren çevresiyle kurduğu ilişki ile birlikte duygularını tanımakta ve duygu düzenleme becerilerini geliştirmektedir (Sroufe, 2000). Çocukların, duygularının kabul edildiği ve geçerli kılındığı sıcak ve duyarlı bir ortamda büyümesi, duygu düzenleme becerilerinin gelişiminde önemli role sahiptir (Macklem, 2008). Bunun yanı sıra, reddedici ebeveyn tutumu, çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli duygu ihtiyacının karşılanmamasına yol açmaktadır ve bu tutuma sahip ebeveynlerle büyüyen çocukların kişiler arası ilişkilerde daha fazla tehdit ve olumsuz duygu algıladıkları ancak bu duygularla başa çıkabilmek için gerekli duygu düzenleme becerileri açısından zayıf oldukları belirtilmektedir (Huberty, 2012).

Winnicott'un (1986) ortaya attığı "yeterince iyi annelik" kavramı, çocukların anneleriyle kurdukları ilişkideki güvende hissetme ve bu güvenle birlikte sınırları belli

alanda serbestçe hareket edebilme ihtiyacına vurgu yapmaktadır. Yeterince iyi anne, bebeğinin duygularını anlayabilmekte ve bu duyguları yansıtarak bebeği ile kurduğu ilişkide bir uyum yakalamaktadır (van der Kolk, 2014). Yeterince iyi ebeveynlere sahip çocukların, karşılaştıkları öfke ya da hayal kırıklığı uyandıran durumlar karşısında duygularıyla başa çıkabildiği düşünülmektedir (Parsons ve Dermen, 1999). Çocukların kendi duygularını düzenleme becerilerini geliştirebilmeleri için ebeveynlerinden özerk olmaya ihtiyaçları vardır (Southam-Gerow ve Kendall, 2002). Aşırı kontrolcü ve korumacı ebeveyn tutumu, çocuğu farklı duygu düzenleme becerilerini denemekten ve var olan stratejileri sağlamlaştırmaktan alıkoymaktadır (Bell ve Calkins, 2000; Fox ve Calkins, 2003). Araştırmalar, *yetkeci* ebeveyn tutumunun çocuklarda yüksek kaygı ve düşük benlik saygı ve psikolojik uyum problemleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010). Ebeveynlerini reddedici olarak tanımlayan kişilerin ise duygularını ifade etmek konusunda zorlandıkları, durum ile uygun olmayan duygusal tepkiler ortaya koydukları, işlevsel olmayan duygu düzenleme stratejilerine başvurdukları belirtilmektedir (Rohner, 2004). Ek olarak, kontrolcü ebeveyn davranışının bireyin gerekli duygu düzenleme becerisini kullanmasına ve dolayısıyla duygu düzenleme becerisinin gelişmesine engel olduğu (Denham, 1998) ve duyguları bastırma gibi işlevsel olmayan duygu düzenleme becerilerine yatkın kıldığı bilinmektedir (Calkins ve Johnson, 1998; Izard 1971; Sarıtaş ve Gençöz, 2012). Bununla birlikte, ebeveynleri çoğunlukla demokratik tutumu benimseyen çocuklar, duygu ve düşüncelerini tanıyarak, kişiler arası ilişkilerde duygularını ifade edebilmekte ve psikolojik uyum sağlayabilmektedir (Schmidt, Polak, ve Spooner, 2005; Yavuzer, 2003).

Bir sonraki başlıkta farklı bir aracı değişken olarak yetişkinlikte bağlanma açıklanarak, algılanan ebeveynler arası evlilik çatışması ve duygu düzenleme güçlüğü ile ilişkisi, ilgili kuramsal çerçeve kapsamında ele alınacaktır.

1.1.4. Yetişkinlikte Bağlanma

1.1.4.1. Bağlanma ve Zihinsel Modeller

Bowlby (1969, 1973), yeni doğanın yaşamını devam ettirmesi için gerekli ve işlevsel bir davranış repertuarı ile dünyaya geldiğini ifade etmektedir ve Bağlanma

Kuramı'nı kişinin duygusal bağ kurma eğilimi üzerine temellendirmektedir. Bağlanma Kuramı doğrultusunda bireyin, genellikle kendisine bakım veren ve kendisi için önemli bir öteki ile bağ kurarak etraftaki tehlikelerden korunduğu ve etrafı keşif için "güvenli bir üs" oluşturduğu düşünülmektedir (Bowlby, 1979, 1980).

Main (1990) tarafından "Birinci Koşullu Stratejiler" olarak ifade edilen "yakınlığı arama ve koruma, ayrılığı protesto etme, çevreyi keşif amacıyla bakım vereni 'güvenli bir temel' olarak görme ve hissedilen tehlike karşısında güvenlik ihtiyacını karşılamak için bakıcıya 'sağlam bir sığınak' olarak başvurma" davranışları, çocuk ile temel bakım vereni arasında gelişen güvenli, sağlıklı bağlanma ilişkisinin temelinde yatmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994).

Bakım verenin tutarlı, ulaşılabilir ve duyarlı olduğu durumlarda güvenli bağlanma deneyimini yaşayan çocuk, stres içeren durumlar karşısında güvenlik ihtiyacını karşılamaya yönelik adım atabilir ve çevreyi keşfetmeyi sürdürebilir. Buna karşın, Main'in (1990) "İkincil Koşullu Stratejiler" olarak tanımladığı, bakıcının tutarlı olmayan, tahmin edilemez, müdahaleci ve duyarsız davranışlarını içeren güvensiz bağlanma deneyiminin ise yetişkin ilişkilerinde işlevsel olmayan uyum sağlama mekanizmaları ile ilişkili olduğu bilinmektedir (Rothbard ve Shaver, 1994).

Erken dönemde yaşanan bağlanma deneyiminin tekrarıyla kişi, kendisi ve diğerleri ile ilişkisine dair bilgiyi örgütleyerek kendine dair özsaygı, beklenti ve inançları ile ötekinin güvenilirliğine dair "içsel çalışan model" veya "zihinsel model" oluşturmaktadır (Bowlby, 1973). Bowlby (1970) birinci koşullu stratejilerin deneyimlendiği, tutarlı, koruyucu ve destekleyici bakım veren ortamda büyüyen bireyin kendisini sevilmeye, bakılmaya değer görmesiyle birlikte olumlu kendilik ve olumlu başkaları modelini geliştirdiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte, ikincil koşullu stratejilerin tekrarlandığı ilişkilerde kişi kendini bakılmaya değer görmeyerek olumsuz kendilik modeli geliştirirken, ötekini de soğuk, güvensiz, tutarsız veya uzak algılayarak olumsuz başkaları modeli geliştirmektedir (Main, 1990). Kişinin kendisine ve başkalarına dair algısını oluşturan bu modellerin gelişimsel süreçte zamanla şekillendiği ve özellikle ikincil koşullu stratejiler ile şekillenen olumsuz modelde değişime dirençli olunduğu belirtilmektedir (Noller ve Feener, 1994).

1.1.4.2. Bağlanma Stilleri

Bowlby'nin kuramının test edilmesi amacıyla 12-18 aylık çocukların bağlanma sistemlerini aktive etmek için çocukların sırasıyla annelerinden ayrıldığı, sonra bir yabancı ile baş başa kaldığı ve en son tekrar anneleri ile buluştuğu deneyimlerin yaratıldığı "Yabancı Durum" çalışmasında, çocukların bu durumlara verdiği tepkiler üzerinden güvenli, kaygılı/kararsız ya da kaygılı/dirençli ve kaçınan olmak üzere üç farklı bağlanma stili ortaya konmuştur (Ainsworth ve ark., 1978).

Güvenli bağlanan çocukların, annelerin ayrılmasıyla huzursuzluk yaşadıkları bununla birlikte anneleri döndüğünde yakınlık ve temas arayışıyla sakinleşebildikleri ve çevreyi keşfetmeye devam ettikleri gözlemlenirken, kaygılı/kararsız bağlanma stili dahilinde sınıflandırılan çocukların anne ile ayrılık karşısında yoğun bir huzursuzluk, kızgınlık ve kaygı yaşadıkları, yabancı ile iletişime kendilerini kapattıkları anneleri ile yeniden birleşmede sakinleşmekte zorluk yaşadıkları ve yoğun huzursuzlukla birlikte çevreyi keşfetmekten çok annelerine sıkıca yapıştıkları gözlemlenmiştir. Bununla birlikte kaçınan bağlanma stiline sahip çocukların anneleri tarafından yalnız bırakıldıklarında huzursuzluk yaşamadıkları, ayrılıktan kısmen etkilenmemiş gözüktükleri, yeniden birleşmeden sonra ise anneleri ile temas aramak aramaktan ziyade ilgisiz göründükleri ve ilgilerini çevredeki diğer uyaranlara verdikleri dikkat çekmektedir. Ainsworth ve ark., (1978) yaptıkları çalışmada yukarıda bahsedilen farklı bağlanma stiline sahip çocukların annelerinin farklılaşan davranışlarına vurgu yapmaktadır. Annenin çocuğa karşı duyarlı, ilgili olduğu durumlarda güvenli bağlanma için uygun koşullar oluşurken, çocukların ihtiyacı olmayan müdahalelere maruz kaldığı, tutarsız bakım davranışları içeren durumlarda kaygılı/kararsız bağlanma stilinin oluştuğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, kaçınan çocukların annelerinin, çocuğun yakınlık ve temas talebi karşısında ilgisiz, duyarsız kaldıkları ve reddedici bir tutum içerisinde oldukları ifade edilmektedir. Yapılan çalışmalar, erken çocukluk dönemine ait sınıflandırmanın farklı gelişimsel dönemlerde de devam ettiği yönündedir (Grossmann ve Grossmann, 1991; Main ve ark., 1985).

1.1.4.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri

Bowlby (1969, 1973,1979) bağlanma süreçlerini beşikten mezara deyimiyle tanımlayarak, yetişkinlikte de devam eden bir süreç olduğunu ileri sürmektedir. Main ve ark. ile (1985) üç bağlanma stilinin yetişkinlikte devamlılığını araştırması ile başlayan çalışmalar, Hazan ve Shaver'ın (1987) yetişkinlikteki romantik ilişki sürecinin de bir bağlanma deneyimi olarak değerlendirebileceği yaklaşımı ile devam etmiştir. Hazan ve Shaver (1987) tarafından, Ainsworth ve arkadaşlarının, (1978) üç bağlanma stili temeline paralel yapılan gruplandırmada, güvenli bağlanma deneyimleyen katılımcıların hem çocuklukta hem de yetişkinlikteki romantik partner ilişkilerinde güven ve temas ihtiyaçlarının karşılandığı, bunun yanı sıra kaygılı/kararsız bağlanma eğilimindeki katılımcıların ilişkiyi olumsuz derecede etkileyen kıskançlık, duygusal iniş çıkışlar deneyimledikleri, partnerlerine takıntı geliştirebildikleri belirtilmektedir. Kaçınan bağlanma sınıfına dahil kişilerin ise romantik ilişki ve yakınlığa dair umursamayan, olumsuz düşünce ve beklentilere sahip oldukları ve temas arayışından kaçındıkları ifade edilmektedir. Hazar ve Shaver'ın (1987) bulgularının, yakın ilişkilerde yaşanan bilişsel, duygusal ve davranışsal göstergelerin incelendiği araştırmalar ile benzer örüntüler ortaya koyduğu gözlenmektedir.

Bununla birlikte, Shaver, Hazan ve Bradshaw (1988) tarafından yapılan çalışma romantik bağlanmanın ilk dönem ebeveyn ile kurulan bağlanmadan farklı olarak bakım, bağlanma ve cinsel birliktelik içerdiğini ifade etmektedir. Ayrıca, Bartholomew ve Horowitz, (1991), kaçınma bağlanma stilinin yetişkin ilişkisinde farklı şekilde tezahür edebileceği fikrinden yola çıkarak, Bowlby'nin içsel çalışan model kavramından hareketle "Dörtlü Bağlanma Model" adıyla yeni bir tanımla yapmaktadır.

1.1.4.4. Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli (DBM)

Bartholomew ve Horowitz (1991), bağlanma figürünü temsil eden başkaları modeli ve benlik modelinin bir araya gelmesiyle birlikte yakın ilişkilerde ortaya çıkan farklı bağlanma stillerinden bahsetmektedir. Ötekinin onayından bağımsız olarak içselleştirilmiş özsaygı ve sevilmeye değer olma algısı taşıyan kişinin olumlu benlik modeli ile ilişkilendirilirken, 'sevilebilirlik' duygusu için başkasının onayına bağımlı olan ve düşük özsaygıya sahip olmanın olumsuz benlik modeline işaret ettiği belirtilmektedir. Bağlanma figürü açısından değerlendirildiğinde ise olumlu başkaları modeli, kişinin kendisi için önemli ötekinin kendisinin ihtiyaçlarına cevap verici, koruyucu, güvenilir, ulaşılabilir ve destekleyici olduğunu düşündüğü durumları betimlemektedir. Olumsuz başkaları modelinde ise, kişi ihtiyaç duyması halinde başkalarının kendisinin destek ve yakınlık ihtiyaçlarına cevap veremeyeceğine dair bir beklenti içerisindedir ve böylelikle, temas ve bağ kurmaya kayıtsız kalmaktadır (Feeney, Noller ve Hanrahan, 1994; Griffin ve Bartholomew, 1994). Olumlu ve olumsuz gruplarda değerlendirilen kendi ve başkasına ait zihinsel modellerin farklı kesişme noktaları sonucunda dört farklı bağlanma stili ortaya çıkmaktadır.

Olumlu benlik ve olumlu başkaları modelinin bir arada yer aldığı güvenli bağlanma stiline sahip kişiler, kendisini sevilebilir, ötekini ise ulaşılabilir, güvenilir, destekleyici olarak görürken hem özerklik hem de yakınlık ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. *Saplantılı* (preoccupied) bağlanma stilinde ise, kişinin kendine dair algısı olumsuz iken başkalarına dair algısı olumludur ve bu sebeple bağlanma ilişkisinde kendisini doğrulamak ve kanıtlamak için öteki ile kalmaya yoğun bir ihtiyaç duyarak işlevsel ve gerçekçi olmayan beklenti içerisinde bulunmaktadır ve bu bağlanma stili Hazan ve Shaver'in (1994) *kaygılı/kararsız* bağlanma stili ile örtüşmektedir. Hazan ve Shaver'dan (1994) farklı olarak DBM çerçevesinde tanımlanan, korkulu ve kayıtsız olmak üzere iki farklı kaçıngan bağlanma stili bulunmaktadır. Güvenli bağlanma stilinin tam karşıtı olan ve kişinin hem kendisine hem de başkalarına dair algısının olumsuz olduğu *korkulu* bağlanmada, kişi kendisini sevilmeye değer görmemekle birlikte başkasını da güvenilir, destekleyici, ihtiyaçlarına cevap verebilir olarak görmemektedir.

Kayıtsız bağlanan kişiler ise, olumlu benlik algısı ve yüksek öz saygıya sahip olup, başkası ile kurulan ilişkiye duyulan ihtiyaca karşı reddedici, görmezden gelen bir tutum geliştirmektedir (Bartholomew, 1990). Brennan, Shaver ve Tobey (1991) ve Byslma, Cozzarelli ve Sümer (1997) tarafından yapılan çalışma, DBM kapsamında sunulan kaçıngan bağlanmanın korkulu ve kayıtsız olmak üzere iki farklı türünün geçerliliğini ortaya koymaktadır.

Bartholomew ve Horowitz (1991), bağlanmanın dört farklı stili açıklarken, "ilişkilerde bağımlılık" ve "yakınlıktan kaçınma" boyutları temel alınmaktadır. Yüksek bağımlılık, kişinin benlik tanımlaması için ötekinin onayına duyulan ihtiyaca işaret ederken, düşük bağımlılık ise başkasının takdirinden bağımsız olarak var olan içselleştirilmiş benlik değerini ifade etmektedir (Griffin ve Bartholomew, 1994). Yakınlıktan kaçınma boyutu kişinin temas ve bağ kurma isteğini ve başkalarına dair beklentilerinin içeriğini yansıtmaktadır. Saplantılı ve korkulu bağlanma stiline sahip kişiler ötekinden bağımsız, içselleştirilmiş olumlu benlik değerine sahip olmama açısından birbirine benzerken, yakınlıktan kaçınma açısından farklı bir örüntü göstermektedir. Olumlu benlik değerine sahip olmak için ötekinin onayına ihtiyaç duyan saplantılı bağlanan kişiler yakınlık ihtiyacını karşılamak için sürekli olarak işlevsel olmayan ilişki kurma çabasına girerken, korkulu bağlanma stili gösteren kişiler yakınlık kurmaktan kaçınmaktadırlar (Sümer ve Güngör, 1999). Hazan ve Shaver' ın (1994) üç kategoride topladığı modelden farklı olarak, Bartholomew ve Horowitz'in (1991) iki boyutlu yaklaşımı korkulu ve kayıtsız olmak üzere iki farklı kaçıngan bağlanma stilini ayırt edebilmektedir. Ek olarak, başkaları modeli ve benlik modelinin olumlu veya olumsuz farklı kombinasyonları ile oluşan dört farklı bağlanma daha kapsayıcı bir bakış açısı sunduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, başkaları ve kendi benlik modellerinin oluşturduğu bazı problemlere dikkat çekilmektedir (Fraley ve Shaver, 2000). Örneğin saplantılı/kaygılı bir profil çizen kişilerin başkaları modelinin olumlu olduğu, bu kişilerin ötekini cevap veren ve ulaşılabilir gördüğü belirtilmektedir ancak saplantılı/kaygılı profil çizen kişilerin kızgın, kıskanç, hırçın olma eğilimleri olduğu ve partnerlerini ihtiyaçlarına karşı duyarsız olarak nitelendirmeye yatkın oldukları ifade edilmektedir (Collins, 1996). Ek olarak, başkaları ve kendilik modelinin yaşamın ilk yıllarında var olup olmadığı konusu tartışmalıdır. Dolayısıyla, Fraley ve Shaver (1998) başkaları ve kendilik

modelinden ziyade, bağlanma davranışının nasıl organize olduğuna dikkat çekmektedir. Kişi, yakınlık arama ihtiyacını karşılamaya yönelik harekete geçtiğinde ve bağlanma figürünü bu ihtiyaca cevap veremez olarak algılandığında kaygı yaşamaktadır ve bağlanma ilişkili ipuçlarına karşı tetikte olmaktadır. Kişilerin, güvenliklerine karşı tehdidi fark etme veya reddedilme ile ilgili ipuçlarını fark etme eşiklerinin farklılaştığını belirtmektedir ve bu farklılığı bağlanma kaygısı çerçevesinde değerlendirmektedir. İkinci unsur ise bağlanma ilişkili amaca yönelik bağlanma davranışının düzenlenmesidir. Örneğin, kişi bağlanma ilişkili kaygısını düzenlemek için bağlanma figürüne yaklaşmakta veya geri çekilerek tehditle yalnız başa çıkmaktadır. Bu kapsamdaki bireysel farklılıklar ise kaçınma boyutu kapsamında değerlendirilmektedir. Dolayısıyla Fraley ve Waller (1998), romantik bağlanmadaki bireysel farklılıkları değerlendirmek için bağlanmayı kategorik değil boyutlu bir değerlendirme ile ele almanın uygun olacağını belirtmektedir.

Bağlanma Kuramı araştırmacılarının sıklıkla kullandığı ölçeklerin analizi sonucunda Brennan, Clark ve Shaver (1998) "Bağlanma Kaygısı ve Bağlanma Kaçınması" olmak üzere yetişkin bağlanmasını iki temel boyut üzerinden değerlendiren bir ölçek geliştirmişlerdir. Bağlanma kaygısı reddedilme ve terk edilmeye ilişkin kaygıyı ve tetikte olma haline işaret ederken, bağlanma kaçınması, başkaları ile yakınlık kurma konusunda rahat hissetmeme ve yakın, samimi ilişkiler kurmak için isteksiz, gönülsüz olma hâline karşılık gelmektedir. Bu çalışmada da üniversite öğrencilerinde yetişkin bağlanması bağlanma ilişkili kaygı ve kaçınma olmak üzere iki boyut temelinde değerlendirilecektir.

1.1.4.6. Bağlanmada Yeni Yaklaşımlar

Bowlby (1973;1979;1982) bağlanma dahilinde gelişen içsel çalışan modellerin süreklilik gösterdiğini, "beşikten mezara" sürdüğünü ve kişinin hayat boyu kurduğu ilişkilerde bu içsel çalışan modellerin tezahür ettiğini belirtmektedir. Bretherton (1985) içsel çalışan modellerinin değişime yatkın olmadığını, yeni deneyimlerin çok köklü değişimler olmadığı müddetçe var olan içsel çalışan modeli değiştirmediğini belirtmektedir.

Pearson, Cohn, Cowen ve Cowen, (1994) ise bağlanma örüntüsünün devamlılığı fikrinden farklı olarak *kazanılmış güvenlik* (earned security) kavramını ortaya koymuştur ve güvenli- güvensiz bağlanma sınıflandırmasına kazanılmış güvenli bağlananlar grubunu da eklemiştir. Yetişkin bağlanma stillerini inceleyen çalışmalar, bazı yetişkinlerin ebeveynleri ile olan geçmiş ilişkileri değerlendirilmesi istendiğinde ebeveynleri ile ilişkilerini bakım, sıcaklık alamadıkları ve güvensiz bağlanma özellikleri taşıyan bir ilişki olarak tanımladıkları ancak yetişkin hayatlarında kurdukları ilişkilerde güvenli bağlanma özellikleri taşıdıklarını göstermektedir (Pearson ve ark., 1994; Saunders, Jacobvitz, Zaccagnino, Beverung ve Hazen, 2011). Kazanılmış güvenliğe sahip kişiler, geçmişe dönük bakım alamadıkları bir bağlanma ilişkisi tanımlamakla birlikte, bağlanma ilişkilerini değerlendirirken tıpkı güvenli bağlanan kişilerde olduğu gibi objektif, birbirini tutan ve açık bir tavır sergilemektedirler (Venta, Sharp, Shmueli- Goetz ve Newlin, 2015). Kazanılmış güvenlik kavramıyla birlikte, olumsuz erken yaşam deneyimlerine maruz kalan bireylerin yetişkin ilişkilerinde nasıl güvenli bağlanma özellikleri gösterdiği konusu da alan yazında yer almaktadır (Saunders ve ark., 2011). Kişinin bakım verenlerinden farklı olarak alternatif bir destek figürünün, olumsuz bağlanma deneyimlerinin üstesinden gelinmesinde önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir. Eş, arkadaş veya psikoterapi sürecinin kişinin bağlanma yaralarını onarması ve bağlanma ilişkisinde tekrar güven kazanması için destekleyici olabileceği ifade edilmektedir (Guina, 2016; Pearson ve ark., 1994). Alternatif destek figürü aile ile ilişkili akraba, büyük anne- baba, büyük kardeş olabilirken aynı zamanda aile dışından komşu, öğretmen veya ebeveynin bir arkadaşı da olabilmektedir (Saunders ve ark., 2011).

Kazanılmış güvenliğin gelişimi için destekleyici olabilecek faktörlerden bir tanesi psikoterapi olarak nitelendirilmektedir ve teröpatik ilişkinin kişi için "güvenli üs" işlevi görebileceği düşünülmektedir (Guina, 2016). Uzun dönem psikoterapi ile birlikte, olumsuz yaşam deneyimine sahip kişiler kendilerini sevilmeye ve bakılmaya değer görürken ötekini de ulaşılabilir, sevgi ve bakım veren olarak görebilmektedir (Sümer, Oruçlar ve Çapar, 2015). Bakım ve sevgi vermeyen ebeveynlere sahip kişiler, alternatif destek figüründen sağlık ilişki kurma stratejilerini içselleştirdikleri zaman çocukluklarında edindikleri olumsuz içsel çalışan modellerin üstesinden gelebilmektedir (Saunders ve ark., 2011). Schore (2012) psikoterapi sürecinde kurulan ilişkinin kişinin

yaşadığı olumsuz bağlanma deneyimleri üzerine farklı açılardan düşünmesine aracı olduğu ve bu ilişkideki sıcak, güvenli ortamın zaman içerisinde "kazanılmış güvenli içsel modellerin" oluşumuna katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Ek olarak, danışan ve terapist arasında kurulan ilişkinin danışanın *yansıtıcı işleyiş* (reflective functioning) (Fonagy, Steele, Steele, Higgitt ve Target, 1994) becerisinin gelişimine katkıda bulunabileceği ve böylelikle kazanılmış güvenlik gelişimini destekleyebileceği ifade edilmektedir. Yansıtıcı işleyiş, kişinin kendi deneyimleri üzerine düşünebilmesi ve başkalarının niyetleri, zihinsel durumları ile ilgili çıkarım yapabilme ve bu yolla ilişkiyi anlamlandırabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Fonagy ve ark., 1994). Psikoterapi sürecinde kişinin kendi deneyimlerini aktarma ve anlamlandırma becerisinin gelişiminin hedeflendiği düşünüldüğünde, uzun süreli terapinin kişideki yansıtıcı işleyiş beceresini geliştirerek kazanılmış güvenliğe katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Main, Goldwyn ve Hesse (2002) kazanılmış güvenlik için gerekli alternatif destek figürünün verdiği desteği *araçsal destek* (instrumental support) ile *duygusal desteği* (emotional support) olarak ayırt etmiştir. Araçsal destek çocuklara hediyeler almak veya onları aktiviteye götürmek olarak tanımlanırken, duygusal destek çocuğa ihtiyacı olan duygusal desteği vermek, onu dinlemek, yatıştırmak olarak tanımlamaktadır. Araçsal desteğe kıyasla duygusal desteğin kazanılmış güvenlik oluşumu için daha önemli olduğu belirtilmektedir. İhtiyaç duyduğu bir anda alınan duygusal destekle birlikte kişiler kırılganlıkla baş edebilmekte ve böylelikle yeni ilişkiler kurarak daha işlevsel içsel çalışan modeller geliştirebilmektedir (Collins ve Sroufe, 1999).

Bununla birlikte, Fraley ve Sahver (2000) kişilerin yeni ilişkilere dair bilgilerin var olan var olan içsel model ile uyuşmadığından içsel model dahilinde asimile olabileceğini bu sebeple içsel çalışan modellerin değişime büyük oradan dirençli olduğunu ifade etmektedir. Ek olarak, ebeveynler arası çatışmayı yoğun, tehdit edici olarak nitelendiren ve tartışmada kendi payları olduğunu da düşünen kişilerin daha az sosyal destek algılayabilecekleri belirtilmektedir (Owen ve ark., 2008). Ebeveynler arası çatışmanın çocukların akranları ile karşılıklı, olumlu ilişkiler kurma kapasitesinin gelişimine zarar verdiği, ebeveynler arası çatışmaya tanıklık eden çocukların yaşıtlarına karşı sözlü veya fiziksel daha agresif davrandıkları ve bu durumun akran ilişkilerini zorlaştırdığı ifade edilmektedir (Graham-Bermann, 1998). Dolayısıyla ebeveynler arası çatışmaya tanıklık

etmenin farklı ilişkiler üzerindeki etkisi de göz önüne alındığında, kazanılmış güvenliğin sağlanabildiği ilişkiler kurma olasılığı soru işareti taşımaktadır.

1.1.4.5. Ebeveynler arası Evlilik Çatışması ve Yetişkinlikte Bağlanma

Bu çalışmada, üniversite dönemindeki bireylerde, algılanan ebeveynler arası çatışmanın bağlanma üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla romantik ilişkilerde deneyimler üzerinden yetişkin bağlanması incelenmektedir. Aile içerisinde oluşan çatışmaya dair algının kişinin var olan duygu düzenlemesi kapasitesi üzerindeki etkisi aile dışından biri ile kurulan bağlanma ilişkisi aracılığı ile ele alınacaktır. Brennan ve ark., (1998) bağlanmanın "güven, bakım, ayrılmayı protesto, algılanan ebeveyn ulaşılabilirliği, bağlılık, yakınlık, kaygılı bağlanma, ikircikliliik, yalnızlık, reddedilme korkusu, kaygılı bağlanma, yabancılaşma, yakınlık arayışı, terk edilme korkusu" gibi faktörlerini değerlendirerek bağlanmayı, bağlanma ilişkili kaygı ve bağlanma ilişkili kaçınma olarak iki ana boyutta toplamaktadır. Brennan ve ark., (1998) kaygı boyutunu, kişinin kendisini ne kadar sevilmeye layık görmesi doğrultusunda değerlendirmesi ve ötekinin kendisini reddetmesi ile ilgili kaygı taşımakla ilişkilendirirken, kaçınma boyutunu kişinin ötekinin ne kadar cevap verebilir olduğu ile ilgili değerlendirmesi ve kişinin yakınlık ve bağlılık kurma ile ilgili ne kadar rahat olduğu konusu kapsamında değerlendirmektedir. Bu iki temel boyutun üniversite dönemindeki bireylerin romantik ilişkilerdeki bağlanma deneyimini anlamak için işlevsel olacağı düşünülmektedir.

Bağlanma Kuramı çerçevesinde ele aldığımızda, kişinin ilk deneyimleri doğrultusunda gelişen *İçsel Çalışma Modelleri* ile birlikte kişi duygularını ve bu doğrultuda verdiği tepkileri düzenlemektedir (Carlson ve Sroufe,1995) ve yaşamın ilk yıllarında oluşan Bağlanma Temsilleri bebeklikten yetişkinliğe stabil kalarak devam etme eğilimindedir (Waters ve ark., 2000). Olumsuz içsel temsillerle beraber güvensiz bağlanan kişiler belirsizlik, stres ve tehlike içeren durumlarda işlevsel olmayan duygu düzenleme becerilerine başvurmaktadır (Carlson ve Sroufe, 1995). Thompson (2000) aile içinde meydana gelen evlilik ilişkisinde geçimsizlik gibi değişikliklerin bağlanma üzerindeki etkisinde içsel temsillerin ve içsel çalışan modellerin aracı rolüne dikkat çekmektedir. Ebeveynler arası çatışma bağlamında, çocuklar aile içerisindeki ilişkileri

değerlendirmektedir ve bu değerlendirmeler, duygu ve davranışa rehberlik eden ve gelecek ilişkilerdeki davranışları yorumlamamızı sağlayan İçsel Çalışan Modellerin oluşumu ile ilişkilidir (Cusimano ve Riggs, 2013). Ebeveynler arası çatışma ile birlikte birey kendi ve başkalarına dair olumsuz bir algı şekillendirebilmekte ve bu algı kişiyi çocuklukta başlayan depresyon, anksiyete, düşmanlık gibi belirtilere yatkın kılabilmektedir (Nicolotti ve ark., 2003). Ebeveynler arası çatışmada, ebeveynlerinin çelişen tutumlarını gözlemleyen bireylerin, kendilerinin sevilmeye değer ve ötekinin de ulaşılabilir, destekleyici olduğu konusunda kafa karışıklığı yaşadığı ve bu kafa karışıklığı ile birlikte oluşan üzüntü, stres, kaygı ve olumsuz benlik algısının bireyin ev dışında kuracağı ilişkileri olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir (Cusimano ve Riggs, 2013). Ebeveynler arası çatışma ortamının kişinin ebeveyninin güvenilirliğine, ulaşılabilirliğine ve cevap verebilirliğine olan güvenini tehlikeye attığı düşünülmektedir (Davies ve Cummings, 1995; 1998). Bu bağlamda, ebeveynler arası çatışma ile birlikte hissedilen duygusal güvensizliğin ilişkilerdeki duygu, düşünce ve deneyimlere rehberlik edebileceği ifade edilmektedir (Davies ve Cummings, 1994). Aile içi çatışma ile birlikte kişi, dünyanın tehdit edici bir yer olduğu kendisinin yardıma değer görülmeyen ve savunmasız olduğu algısını geliştirebilmektedir (Godbout, 2009). Owen ve Cox (1997) ebeveynler evlilik ilişkisindeki geçimsizlikle beraber kişinin ortaya çıkan korkutucu atmosfer ile başa çıkmak ve duygularını düzenlemek durumunda kaldığını ve bu yükün güvenli bağlanmayı olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedir. El-Sheikh ve Elmore-Staton, (2004) ebeveynler arası çatışmanın, çocuğun ebeveynini güvenli bir üs görmesini tehlikeye atarak kişinin ebeveynleriyle güvenli bağ oluşumunu sekteye uğrattığı belirtmektedir. Ebeveyn çatışması ve buna dair hissedilen duygular aile atmosferinin bir parçasını oluşturmakta ve ebeveynin çocuğun ihtiyaçlarına yönelme kapasitesine zarar vermektedir. Çocuklar bu durumda, evde var olan şiddetle birlikte ortaya çıkan kızgınlık, korku vb. duyguları ret veya terk edilmeye dair işaretler olarak algılayabilmektedir (Godbout ve ark.,2009). Ebeveyn çocuk arasındaki güvenli bağlanma güvenilir ve sıcak bir ortamda gelişmektedir ve ebeveynler arası süre gelen yoğun çatışmanın ailedeki güvenli, sıcak ve istikrarlı ortamı sekteye uğratarak güvenli bağlanmayı olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir (Cummings ve Davies, 1994). Sonuç olarak ortaya çıkan bu kaotik ve istikrarsız ortamda çocuk, ihtiyaçları için cevap veren, ulaşılabilir ortamdan

uzak kalmakta ve böylelikle sağlıklı ilişki geliştirmek için gerekli olan olumlu kendi ve öteki *içsel çalışan modellerin* oluşumda zorluk yaşamaktadır (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978). Dolayısıyla evlilik çatışması ile birlikte güvenli bağlanmanın kesintiye uğrama ihtimalinin arttığı düşünülmektedir.

Ek olarak, ebeveynleri arası çatışmada düşmanlık, saldırganlık içeren davranışları gözlemleyen bireylerin kendi romantik partnerlerine karşı da güvensiz bağlanma stiline sahip kişilerde gözükebilecek benzer davranışlar gösterdiği ifade edilmektedir (Wekerle ve Wolfe, 1999). Çocukluk döneminde, ebeveynler arası çatışmaya maruz kalan kişilerin yetişkin ilişkilerinde daha çok çatışma yaşadığı ve boşanma deneyimine yatkın olacağı belirtilmektedir (Story, Karney, Lawrence ve Bradbury, 2004). Geriye dönük ebeveynler arası sık çatışmaya tanık olan bireylerin, yaşamın ilerleyen yıllarındaki ilişkilerinde daha fazla güvensizlik ve kıskançlık deneyimi ve düşük öz-güven ifade ettikleri belirtilmektedir (Hayashi ve Strickland, 1998). Güvensiz bağlanan kişiler, güvenli bağlanma rapor eden kişilere kıyasla ilişkilerinde daha az doyum, yakınlık, bağlılık ve güven deneyimi yaşadıklarını ifade etmektedir (Feeney, 1999). Bu davranışların güvensiz bağlanma deneyimini yaşayan kişilerde ortaya çıktığını gösteren çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Metiner, 2017; Sharpsteen ve Kirkpatrick, 1997). Kıskançlık deneyiminin kişinin terk edilmeye dair tehdit hissettiğinde ve benlik değerinin başkasının onayına bağlı olduğu durumlarda yaşadığı bir tepki olarak düşünüldüğünde (Marzazziti ve ark., 2010), özellikle bağlanmanın kaygı boyutu yüksek olan kişilerin, daha fazla kıskançlık deneyimi yaşadığı belirtilmektedir (Karakurt, 2001; Knobloch, Solomon ve Cruz 2001). Bağlanma kaygısı yüksek güvensiz bağlanan kişiler romantik ilişkilerde zorlanmakta ve ilişkilerden daha az doyum aldıklarını bildirmekte ve ruminasyon ve duyguların yoğun deneyimleme, dikkatini tehdit içeren uyaranlardan başka yöne çevirememe gibi işlevsel olmayan duygu düzenleme stratejilerine başvurmaktadır (Gentzler, Kerns ve Keener, 2010; Paley ve ark., 1999).

1.1.4.7. Bağlanma ve Duygu Düzenleme

Bağlanma Kuramı duygu düzenlemeyi açıklayan önemli kavramlardan birisi olarak alan yazında yer almaktadır (Bowlby, 1973, 1982). Bağlanma Kuramı çerçevesinde

yakın ilişkilerin fiziksel koruma ve kaygıya karşı tampon görevi gördüğü ve yakınlık aramanın tıpkı kaç-savaş tepkisi gibi iç güdüsel bir davranış olduğu ifade edilmektedir. Bowlby (1973) kişi için önemli "öteki" ile kurulan bağ ile birlikte kişinin, bağlanma temelli farklı stratejiler kullanarak duygularını düzenlediğini belirtmektedir. Bakım ve korumaya ihtiyaç duyan yeni doğanlar, stres ile başa çıkmalarında yardımcı olabilecek kişileri yakında tutmaya yönelik bir davranış repertuvarı ile dünyaya gelmektedir (Bowlby, 1988). Kişiler bağlanma temsillerine yakın durma eğilimi göstermekte, bu yakınlıktan keyif almakta ve onlardan ayrıldıklarında stres yaşamaktadır. Bağlanma temsilleri, kişi için kendini fiziksel ve duygusal olarak güvende hissedeceği, stresinin yatışacağı bir sığınak, destek ve rahatlık kaynağı olarak hayatında yer almaktadır. Bağlanma temsilleri ayrıca "güvenli üs" olarak, kişinin keşfe çıkarken geri dönebileceği güvenli yer olarak işlev görmektedir. Bağlanma temsillerinin ulaşılabilir olduğu, ihtiyaçlara cevap verdiği durumda, ötekinin ihtiyaç durumunda ulaşılabilir olduğuna dair olumlu bir beklenti ve kişinin kendi yeterliliğine ve değerli olduğuna dair olumlu bir algı oluşmaktadır ve duygu düzenleme bu olumlu beklentiler çerçevesinde gerçekleşmektedir. Ancak, kişi için önemli ötekinin ulaşılamaz ve ihtiyaçlara cevap veremez olduğu durumlarda yakınlık arama stresi yatıştırıcı işlevini görememekte ve bağlama güvenliği sekteye uğramaktadır (Mikulincer, Shaver ve Pereg, 2003).

Brennan ve ark., (1998), bağlanma stillerini ölçen araçları inceledikleri çalışmasında, bağlanma boyutlarını *bağlanma kaygısı* ve *bağlanma kaçınması* olmak üzere iki temel kategoride toplamıştır ve bu yaklaşım Bowlby'in (1982) bağlanmayı duygu düzenleme temelinde ele alan kavramsal çerçevesi ile uyumludur.

Bağlanma sistemi ve duygu düzenleme arasındaki ilişkiyi açıklamak için Shaver ve Mikulincer (2002) öncelikli olarak tehdit edici uyaranın gözetiminin ve değerlendirilmesinin yer aldığını belirtmekte ve bu aşama ile birlikte birincil bağlanma stratejisi olan yakınlık aramanın harekete geçtiğini ifade etmektedir. İkinci aşamada, içselleştirilmiş veya dışsal bağlanma figürünün varlığına ve ulaşılabilirliğine dair değerlendirme yer almaktadır. Bu aşama ile birlikte bağlanma temelli stratejiler gelişmektedir. Sonraki aşamada ise, stres ve bağlanma güvensizliği ile başa çıkmak için başvurulan yakınlık arama davranışının uygunluğu ve sürdürülebilirliği ile ilgili bir değerlendirme yapılmaktadır. Shaver ve Mikulincer (2002), bağlanma figürünün

ulaşılabilir olmadığı ve yakınlık aramanın duygu düzenleme için uygulanabilir olmadığı durumlarda *Yüksek aktivasyon* (hyperactivating) stratejisi ve *Aktivasyonu engelleme* (deactivating) olmak üzere bağlanma temelli ikincil stratejilerin ortaya çıktığını ifade etmektedir. *Yüksek aktivasyon* (hyperactivating) stratejisi (Cassidy ve Kobak, 1988), yakın ilişkilerde karşılanmayan yakınlık ihtiyacı, terk edilme, reddedilme ile birlikte oluşan bağlanma kaygısını kontrol etmek için kullanılmaktadır. Yüksek aktivasyon stratejisi ile birlikte kişiler ilişkideki tehdit sinyallerine karşı uyarılmıştır ve sevgi ve güvenlik ihtiyacının onayına yönelik davranışlarını tekrarlamaktadır (Chris Fraley, Niedenthal, Marks, Brumbaugh ve Vicary, 2006). Kaygılı bağlanma davranışını gösteren kişiler terk edilme duygusunun getireceği istenmeyen duygularla başa çıkabilmek ve güvenlik ihtiyacını karşılamak için yüksek aktivasyon stratejisi ile birlikte aşırı yakınlık kurma eğilimindedir (Sümer, 2015). *Aktivasyonu engelleme* (deactivating) stratejisi ise, güvenli bağlanma ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda başa çıkma yolu olarak, yakınlık kurma, güvenme, destek, bağlanma ihtiyaçlarını görmezden gelerek, bu ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik davranışlardan kaçınmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2005).

Bağlanma temsillerinin fiziksel veya sembolik olarak ulaşılabilir olduğu durumlarda *güvenlik temelli stratejiler* (security-based strategies*)* duygu düzenlemede önemli rol oynamaktadır ve stresi yatıştırmayı ve uyum sağlama kapasitesini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Mikulincer ve ark., 2003). Güvenlik temelli stratejiler kapsamında kişi, istenmeyen duyguların yönetimine dair daha iyimser düşünmekte, ötekinin niyetinin iyi olduğuna inanmakta ve kendisinin stresle başa çıkabilme kapasitesine güvenmektedir (Shaver ve Hazan, 1993). Bağlanma figürüyle kurulan olumlu iletişim ile birlikte kişi stresin yönetilebileceğine, engellerin aşılabilir olduğuna ve öteki kişilerin iyi niyetine dair algı oluşmaktadır. Güvenlik temelli stratejiler kapsamında önemli bir diğer faktör ise stresi tanıma, ifade etme, destek arama ve problem çözümü ile ilgilenmek olarak ifade edilmektedir (Lazarus ve Folkman, 1984; Waters, Rodriguez ve Ridgeway, 1998). Bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınması boyutlarının ikisinde de düşük puan alan kişilerin güvenlik temelli stratejileri daha çok kullanma eğiliminde olduğu belirtilmiştir. Bu kişilerin aynı zamanda duyguların farkında olmaya ve duyguları ifade etmeye daha yatkın oldukları belirtilmiştir (Mikulincer ve Florian, 1998).

Güvelik temelli stratejiler olumsuz duygularla daha işlevsel başa çıkılabilmesini sağlarken aynı zamanda kişinin dikkatini tehlike ile ilişkili uyaranların yanı sıra çevreyi keşfetmesi için gerekli olumlu duyguların oluşumuna da katkı sağlamaktadır. Çevreyi keşfeden kişiler, yeni bilgiye, farklı düşünmeye ve yaratıcılığa yatkın olmakta ve bu yatkınlıkla birlikte kişiler olumlu duygu durumunu sürdürebilmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2002).

Psikopatoloji ve bağlanma arasındaki ilişkiyi içsel çalışma modelleri üzerinden değerlendiren Mikulincer ve Shaver (2019), bakım verenle gerçekleşen ilk deneyimlerle birlikte kişinin stres veren durum karşısında kendi ve başkası ile ilgili beklentisinin şekillendiğini ifade etmektedir. Yetişkinlikte bağlanma biçimi ve duygu düzenleme becerisi arasındaki ilişki çocuklukta gerçekleşen bağlanma ile benzerlik göstermektedir (Pascuzzo, Cyr ve Moss, 2013). Güvenli bağlanan kişilerin daha işlevsel duygu düzenleme mekanizmaları sergilerken (Cabral, Matos, Beyers ve Soenens, 2012), güvensiz bağlanma sergileyen bireylerin durumlar karşısında verdikleri tepkilerin daha anlık, olumsuz ve şiddetli olduğu ifade edilmektedir (Gentzler, Kerns ve Keener, 2010). Kaçıngan bağlanma stiline sahip kişiler, tehdit içeren durum karşısında duygularını bastırma ve kişiler arası ilişkilerden uzaklaşma eğilimindeyken, kaygılı bağlanan kişiler, tehdit içeren stresli koşullar karşısında aşırı uyarılmış, tetikte bir eğilim göstermekte ve duyguları yoğun yaşamaktır (Shaver ve Mikulincer, 2007; Shaver, Mikulincer ve Chun, 2008).

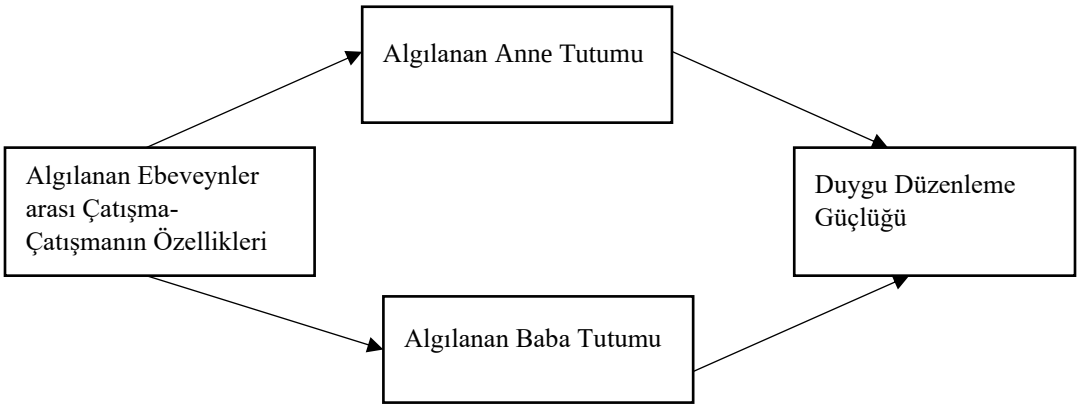
1.2. Amaç

Algılanan ebeveynler arası evlilik çatışması ile psikolojik stres arasındaki doğrudan ilişkiye odaklanan birinci nesil çalışmalar bulunmakla birlikte, anne baba arasındaki evlilik çatışmasına maruz kalan bireylerin hepsinde uyum problemleri gözükmediği ifade edilmektedir (Cummings ve Davies, 1994; Kızıldağ ve Şendil, 2003). Bununla birlikte, evlilik çatışmasının, çocukların ebeveynlerinin çatışma çözme stillerini ve çözüm becerilerini öğrenmeleri için bir fırsat olabileceği de düşünülmektedir (Grych ve Fincham, 1990). Bu durum, evlilik çatışmasının hangi aracı değişkenler vasıtasıyla psikolojik stres üzerinde etkili olduğunu inceleyen ikinci nesil araştırmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Schoppe-Sullivan, Schermerhorn ve Cummings, 2007).

Bu çalışmanın amacı, ebeveynler arasın evlilik çatışmasının dolaylı etkilerini imceleyen ikinci nesil araştırmalar doğrultusunda, üniversite öğrencilerinde, algılanan ebeveynler arası çatışma ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkinin sırasıyla, algılanan ebeveyn (anne-baba) tutumu ve yetişkinlikte bağlanma aracı değişkenleri vasıtasıyla incelenmesidir.

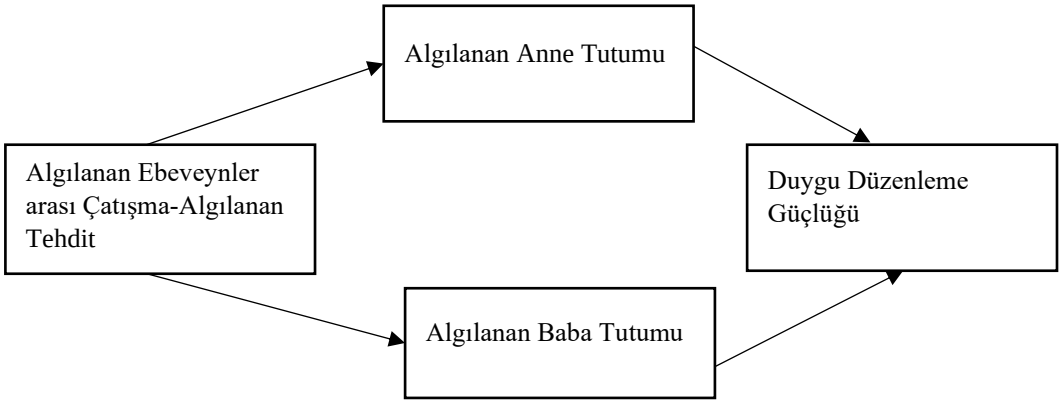
Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler sıralanmaktadır.

H1: Üniversite öğrencilerinde, algılanan ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından çatışmanın özellikleri ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, algılanan anne-baba tutumu alt boyutları (reddetme, sıcaklık, aşırı koruma, karşılaştırma) aracı role sahiptir. Geriye dönük çatışmanın daha yoğun ve şiddetli algılandığı durumların duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki, etkisi anne- baba tutumlarındaki reddetme, sıcaklık, aşırı koruma ve karşılaştırma boyutlarının değişimi aracılığıyla gerçekleşmektedir (Şekil 2.).

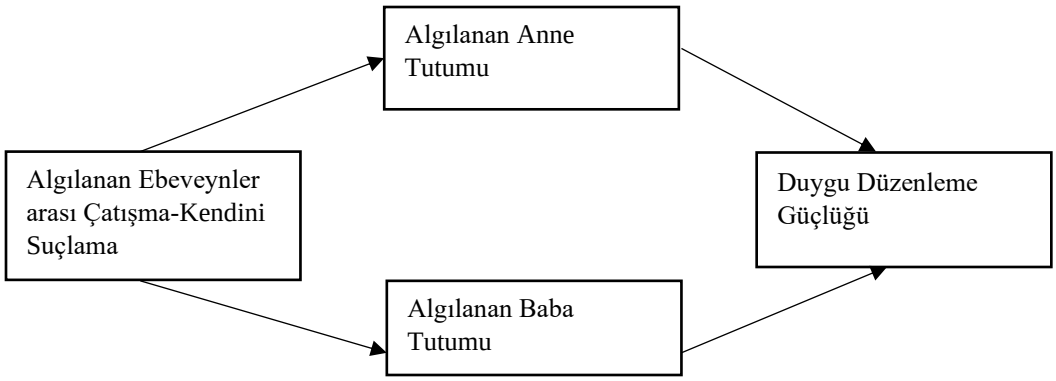
Şekil 2. Hipotez 1

H2: Üniversite öğrencilerinde, algılanan ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından algılanan tehdit ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, algılanan anne-baba tutumu alt boyutları (reddetme, sıcaklık, aşırı koruma, karşılaştırma) aracı role sahiptir. Geriye dönük çatışmaya dair algılanan tehdidin duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki etkisi, anne- baba tutumlarındaki reddetme, sıcaklık, aşırı koruma ve karşılaştırma boyutlarının değişimi aracılığıyla gerçekleşmektedir (Şekil 3.)

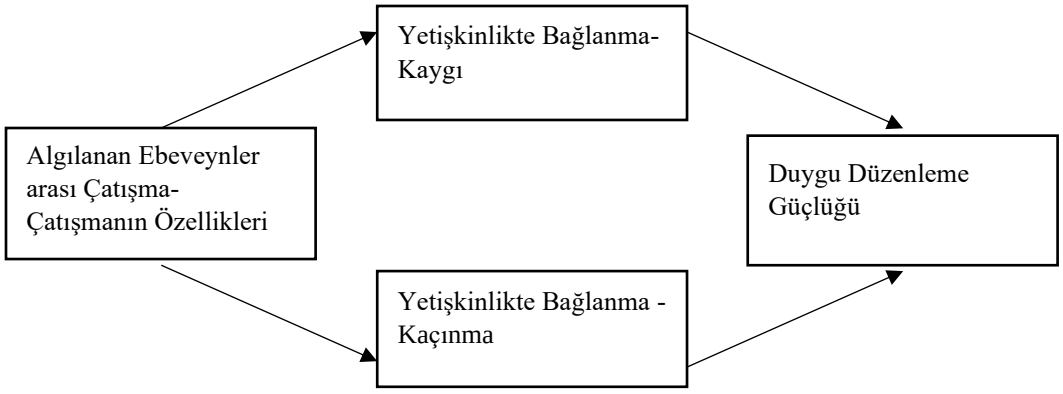
Şekil 3. Hipotez 2

H3: Üniversite öğrencilerinde, algılanan ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından kendini suçlama ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, algılanan anne-baba tutumu alt boyutları (reddetme, sıcaklık, aşırı koruma, karşılaştırma) aracı role sahiptir. Geriye dönük çatışmaya dair kendini suçlamanın duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki etkisi, anne- baba tutumlarındaki reddetme, sıcaklık, aşırı koruma ve karşılaştırma boyutlarının değişimi aracılığıyla gerçekleşmektedir (Şekil 4.).

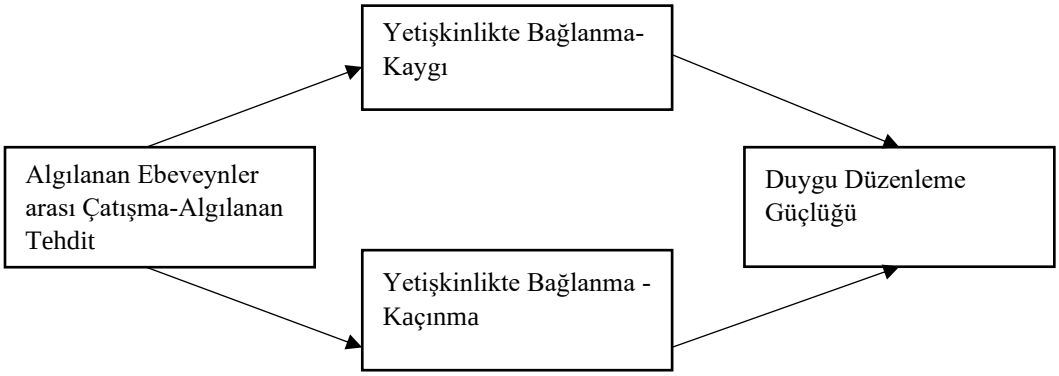
Şekil 4. Hipotez 3

H4: Üniversite öğrencilerinde, algılanan ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından çatışmanın özellikleri ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, yetişkinlikte bağlanma alt boyutları (kaçınma ve kaygı) aracı role sahiptir. Geriye dönük çatışmanın daha yoğun ve şiddetli algılandığı durumların duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki etkisi, yetişkinlikteki bağlanmanın kaçınma ve kaygı boyutlarındaki değişimi aracılığıyla gerçekleşmektedir (Şekil 5.).

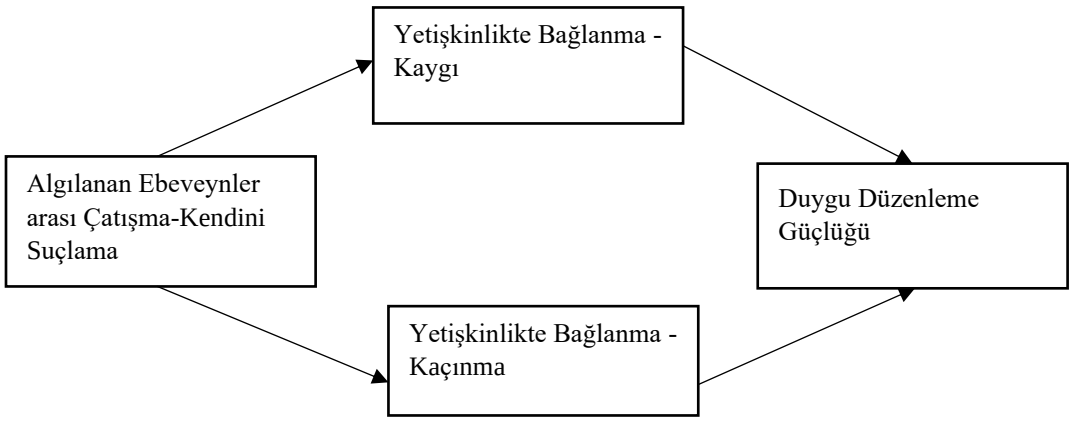
Şekil 5. Hipotez 4

H5: Üniversite öğrencilerinde, algılanan ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından algılanan tehdit ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, yetişkinlikte bağlanma alt boyutları (kaçınma ve kaygı) aracı role sahiptir. Geriye dönük çatışmaya dair algılanan tehdidin duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki etkisi, yetişkinlikteki bağlanmanın kaçınma ve kaygı boyutlarındaki değişimi aracılığıyla gerçekleşmektedir (Şekil 6.).

Şekil 6. Hipotez 5

H6: Üniversite öğrencilerinde, algılanan ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından kendini suçlama ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, yetişkinlikte bağlanma alt boyutları (kaçınma ve kaygı) aracı role sahiptir. Geriye dönük çatışmaya dair kendini suçlamanın duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki etkisi, yetişkinlikteki bağlanmanın kaçınma ve kaygı boyutlarındaki değişim aracılığıyla gerçekleşmektedir (Şekil 7.).

Şekil 7. Hipotez 6

1.3. Önem

Literatürde, ebeveyn tutumları ve ebeveynler arası çatışmanın etkilerine dair araştırmaların daha çok erken ve orta çocukluk dönemi üzerinde yapıldığı gözlemlenmektedir (Turner ve Kopiec, 2006). Alan yazındaki araştırmalar, ebeveynler arası çatışmanın çocukluk ve ergenlik üzerindeki etkilerine dikkat çekmekle birlikte, çatışmanın uzun süreli etkisini ve hangi faktörler aracılığıyla genç yetişkinliğe taşındığını açıklamak konusunda eksik kalmaktadır (Godbout ve ark., 2009; Rhoades ve ark., 2012). Algılanan ebeveynler arası evlilik çatışmasının genç yetişkinlikteki romantik bağlanma ve psikolojik stres ile ilişkisini açıklayan çalışmalara daha az rastlanmaktadır (Cusimano ve Riggs, 2013; Kunt 2004). Ancak, ebeveynler arası çatışmanın etkilerinin yaşla birlikte azalmayabileceği ve erken dönem çocukluk anılarına dair algılanan tehdit anılarının çocukların gelecekteki muhtemel çatışmaya tepkilerini de etkileyebileceği ifade edilmektedir (McDonald ve Grych, 2006). Yapılan araştırmalar çocukların yaşlarının ilerledikçe, çatışma ile ilgili daha çok bilgi sahibi oldukları, daha çok korktukları ve dolayısıyla çatışmanın geleceği ve sonuçları ile ilgili daha çok çıkarımda bulunarak çatışmadan daha çok etkilendikleri belirtilmektedir (Jouriles ve ark., 2000). Ek olarak, ebeveynler arası çatışma gibi duygusal güvenliğe dair zihindeki temsillerin veya güncel algının, gerçeğe uygun olmasından bağımsız olarak kişinin ilişkilerindeki davranışlarını etkileyebileceği belirtilmektedir (Mann ve Gilliom, 2004). Bu sebeple, ebeveynler arası çatışmaya dair algının nasıl geliştiğini hangi dinamikler aracılığı ile kişinin duygu düzenleme becerileri üzerinde etkili olduğunu araştırmak önem taşımaktadır.

İşlevsel duygu düzenleme becerilerinin psikopatolojiye karşı koruyucu olduğu farklı araştırmalar tarafından dile getirilmektedir (Berking ve ark., 2014; Gross ve Levenson, 1993). Üniversite öğrencilerinin, üniversite döneminin eşlik ettiği zorlukların yanı sıra, gelişimsel bir dönem olarak kimlik, bağımsızlaşma gibi konularına eğildiği ve bu açılardan kritik bir dönemden geçtiği düşünülmektedir (Rickwood, Deane, Wilson ve Ciarrochi, 2005). Türkiye'deki üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalar, öğrencilerin uyum, iletişim, akademik performans, aile ilişkileri, meslek seçimi gibi farklı konularda

zorlandıklarını ortaya koymaktadır (Erkan, Özbay, Cihangir-Çankaya ve Terzi, 2012; Güneri-Yerin, Aydın ve Skovholt, 2003; Topkaya ve Meydan, 2013). Ek olarak, üniversite öğrencileri, ergenlik ve ileri yetişkinlik dönemleri arasındaki iyi oluş düzeylerini Türk örneklemi üzerinde araştıran çalışmada, üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerinin diğer iki gruba göre daha düşük olduğu saptanmıştır (Eryılmaz ve Ercan, 2011). Üniversite öğrencileri içinde bulundukları gelişimsel dönem açısından değerlendirildiğinde, üniversite dönemindeki bireylerin kimlik kazanımı ve aileden bağımsızlaşma gibi önemli meselelerle başa çıkmak durumunda kalmaları (Rickwood, Deane, Wilson ve Ciarrochi, 2005) ve sosyal, akademik ve kişiler arası ilişkilerin getirdiği gelişimsel görevlerle birlikte zorluk yaşamaları sonucunda duygu durumları etkilemektedir (Özbay, Palancı, Kandemir ve Çakır, 2012). Aile ile ilişkilerin dönüştüğü, özerklik ihtiyacının ve kazanımının arttığı aynı zamanda bilişsel kapasitenin geliştiği bu dönemde kişinin ilişkilere dair temsillerini anlamak kişinin psikolojik iyilik hali için önemlidir (Lucas-Thompson ve Hostinar, 2013).

Beliren yetişkinlik, ergenlik ile yetişkinlik arasında 18-25 yaşları arasında tanımlanan bir dönem olup (Arnett 2000; Portner ve Riggs, 2016), kimlik gelişimin önem kazandığı, anksiyete, depresyon gibi farklı psikopatolojilere yatkınlığın artabileceği bir dönem olarak tanımlanmaktadır (Conger ve Little, 2010). Bu geçiş dönemi stres içeren doğası itibariyle psikolojik rahatsızlıklara zemin hazırlayabilecek risk faktörleri içermektedir (Masten ve ark., 2004). Bu bağlamda ebeveynler arası çatışmanın etkilerinin bu grup için de önemli olabileceği ve karşı cinsle olan etkileşimde ortaya çıkabileceği düşünülmektedir (Bickman ve Fiese, 1997; Hetherington ve Anderson, 1987). Ayrıca, Fincham ve Cui (2011) romantik bir ilişki geliştirmenin ve sürdürmenin genç yetişkinliğin önemli bir meselesi olduğuna işaret etmektedir. Romantik ilişki kalitesinin kişinin psikolojik halini arttırdığını gösteren farklı çalışmalar bulunmaktadır (Facio ve Resett, 2014).

Ek olarak, beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin bilişsel kapasitedeki gelişimle birlikte, aile ilişkilerine dair zihinlerindeki temsillerin kişinin güncel hayatında etkisini sürdürdüğü ifade edilmektedir (Cui, Conger ve Lorenz, 2005; Lucas-Thompson ve Hostinar, 2013). Bu dönemdeki bireyler üniversite için aileden ayrılmakla veya daha

az vakit geçirmekle birlikte, aile hâlâ sosyo-duygusal gelişimin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Crocetti ve Meeus, 2015). Genç yetişkinlerin ebeveynlerini her gün görmese de veya ebeveynler arası çatışmaya ebeveynlerle azalan etkileşim ile birlikte daha az maruz kalsa da ebeveynler arası çatışmanın sonuçlarından etkilenebileceği belirtilmektedir (Keeports ve Pittman, 2015). Özellikle üniversiteye giden gençlerde, ebeveynlerin sürdürülebilir duygusal ve finansal desteğine ihtiyaç duyulduğu (Arnett, 2004; Draut, 2005), ebeveynlerle iletişimin devam ettiği (Gentzler, Oberhauser, Westerman ve Nadorff, 2011) ve bu nedenle ebeveynler arası çatışmanın psikolojik iyilik hali üzerindeki etkisinin genç yetişkinlikte de çocukluktaki gibi etkisinin devam edebileceği belirtilmektedir (Keeports ve Pittman, 2015).

Tucker, Holt ve Wiesen-Martin, (2013) geriye dönük ebeveynler arası çatışmaya dair algının beliren yetişkinlikte de etkisini devam ettirebileceğini, beliren yetişkinlerin, ergenlik dönemine dair algıladıkları geriye dönük ebeveynler arası çatışmanın kişinin güncel depresyon belirtilerini arttırdığını belirtmektedir. Ebeveynler arası çatışmanın genç yetişkinlikte de depresif semptomlarla ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Herrenkohl, Kosterman, Hawkins ve Mason, 2009). Ebeveynler arası çatışmanın nasıl algılandığını ve değerlendirildiğini anlamanın bu yaş grubundaki psikolojik problemlerin gelişimi ile ilgili bir bakış açısı sunacağı düşünülmektedir (Özdemir ve Sağkal, 2019). Bununla birlikte, beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin evliliğe yakın bir yaş grubunu temsil ettiği belirtilmektedir ve kişinin evlilik veya aile ilişkilerine dair olumsuz temsillerinin kendi romantik ilişkilerine taşınmasını önlemek için, bu dönemdeki ebeveynler arası çatışma ile ruh sağlığı problemleri arasındaki ilişkinin anlaşılmasının önemli olduğu ifade edilmektedir (Allen ve Mitchell, 2015).

Bu bağlamda, erken döneme ait algılanan ebeveynler arası çatışmaya dair anılar ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkiyi incelemek, kişilerarası ilişki dinamiklerini ve erken dönem aile ortamının kişilerarası ilişkiler üzerindeki olası olumsuz etkilerini anlamak, üniversiteye devam eden gençlerde işlevsel olmayan duygu düzenleme stratejilerini ve böylelikle psikopatolojiye olan yatkınlığı azaltmak açısından önem kazanmaktadır.

Ayrıca, geriye dönük algılanan ebeveynler arası çatışmanın, psikolojik stres üzerindeki etkisini araştıran çalışmalarda, kişilerin verdikleri cevapların hali hazırda var olan psikolojik stresten etkilenebileceği belirtilmektedir (Turner ve Kopiec, 2006). Bu çalışmada, duygu düzenleme güçlüğü sonuç değişkeni olarak ele alınırken, psikolojik stresin kontrol değişkenin olarak yer alması, algılanan ebeveynler arası çatışmanın, katılımcının var olan psikolojik semptomlarını dışarıda tutarak rapor edilmesi açısından önem taşımaktadır.

Duygu düzenleme ile depresyon ve anksiyete arasındaki ilişki farklı çalışmalar tarafından ortaya konulmaktadır (Aldao, Nolen-Hoeksema ve Schweizer, 2010; Stikkelbroek, Bodden, Kleinjan ve Reijnders, Baar, 2016; Werner ve Gross, 2010). Bununla birlikte duygu düzenleme ve psikopatoloji arasındaki ilişki tek yönlü değildir. Depresyon ile ilişkili olan ruminasyon (Nolen-Hoeksema, Wisco ve Lyubomirsky, 2008) ile birlikte kişiler daha çok olumsuz duygu durumuna odaklanmakta ve bu da gelecekteki depresif dönemlere yatkınlığı da arttırmaktadır (Pe, Raes ve Kuppens, 2013). Ansksiyete semptomları gösteren kişiler duyguları bastırmakta (Spokas, Luterek ve Heimberg, 2009), ve bu durum anksiyetiyi besleyerek devam ettirmektedir (Farmer ve Kashdan, 2012). Böylelikle duygu düzenleme ile depresyon ve anksiyete semptomları arasındaki ilişkinin tek yönlü değil çift yönlü olduğu düşünülmektedir (Liverant, Kamholz, Sloan, ve Brown, 2011).

Ek olarak çalışmada kurulan modelde duygu düzenlemeyi yordayan, ebeveynler arası çatışma (Emery, Fincham ve Cummings,1992), ebeveyn tutumları (Fischer, Smout ve Delfabbro, 2016), yetişkinlikte bağlanma (Muller, Lemieux ve Sicoli, 2001) aynı zamanda psikolojik stres ile de ilişkilidir. Örneğin, evlilik çatışmasını tehdit edici olarak algılayan ve kendini suçlama eğiliminde olan çocukların aynı zamanda depresyon ve anksiyete işaret eden cevapları da işaretledikleri ifade edilmektir (Grych ve ark., 1992). Psikolojik stres ve duygu düzenleme arasındaki çift yönlü ilişki de göz önüne alındığında, psikolojik stres değişkenini kontrol etmek duygu düzenle güçlüğünü yordayan ebeveynler arası çatışma değişkenini ve bu ilişkideki aracı değişkenleri anlamak için daha açık bir seçenek sunmaktadır.

Kişinin anıları geri çağırmasında içinde bulunduğu duygu durum bozukluğunun etkili olduğu ifade edilmektedir (Sarp ve Tosun, 2011). Örneğin, depresif belirtilerin yaygın olduğu kişiler anılarını aşırı genelleme eğilimi göstererek hatırlamaktadır (Conway ve Pleydell-Pearce, 2000). Dolayısıyla olası duygu durum belirtilerini dışarıda bırakmak kişinin geriye dönük ebeveynler arası çatışma algısı ve ebeveyn tutumlarını duygu durumun etkisinden bağımsız olarak duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkisini ele almak açısından yararlı olacaktır.

Alan yazında bireyin gelişiminde anne tutumunu araştıran çalışmalar olmakla birlikte, günümüzde değişen ekonomik ve toplumsal parametreler, babalık rolünde de bir değişime götürmüş bununla birlikte baba katılımının çocuk gelişimi üzerindeki etkisini araştıran çalışmalara ilgi artmıştır (Taşkın, 2001). Baba katılımının bireyin, öz-denetim, sosyal beceri (Şahin, 2006), akran ilişkileri (Kocayörük ve Sümer, 2009), sosyo-duygusal ve bilişsel gelişim üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Bekman, 2001). Genç yetişkinlikte, algılanan baba tutumu ile bireyselleşme arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmada, babanın yol göstericiliğinin kişinin özgüvenini besleyerek problem çözme becerilerine katkı sağladığı ifade edilmektedir (Karadeniz, 2019). Ek olarak, baba katılımı inceleyen araştırmalar baba katılımının koruyucu ve destekleyici rolüne dikkat çekmektedir (Koçak, 2004; Şahin ve Özbey, 2007). Bu araştırmalar doğrultusunda, ebeveynler arası çatışmanın duygu düzenleme üzerindeki etkisini incelerken anne ve baba tutumunun ayrı aracı değişkenler olarak incelenmesi önem taşımaktadır.

Ebeveynler arası evlilik çatışmasının birey üzerindeki olası etkilerini araştıran çalışmaları araştırırken, kültürel yapının da etkili bir faktör olabileceği düşünülmektedir (Cummings ve Davies, 2002). Türkiye, özerk- ilişkisel benlik modelinin yaygın olduğu bir kültürdür ve algılanan ebeveyn tutumları, Batı literatüründe kategorize edilen boyutlar açısından farklılık gösterilebilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2005, 2007). Örneğin; Bowlby, (1969) tarafından, türün devamı için işlevsel olan bağlanmanın, biyolojik ve etnolojik açıdan evrensel olduğu ifade edilse de bireysel ve kültürel farklılıkların da bağlanma stilleri üzerindeki etkisini gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Harwood, Miller ve Irizary, 1995). Sümer ve Güngör (1999) bireysel kültürel özelliklerin yaygın olduğu Batı toplumlarında yapılan yetişkin bağlanma stillerini araştıran çalışmaların, bireyci kültürel

özellikleri yansıtabileceğine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, ebeveynler arası evlilik çatışması ve duygu düzenleme arasındaki ilişkinin algılanan ebeveyn tutumları (anne-baba) ve yetişkinlikte bağlanma değişkenleri aracılığıyla Türk örneklemi üzerinde incelenmesi, kültür etkeninin değerlendirilmesi açısından da önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırma dahilinde kullanılan ölçme araçlarının geçerli ve güvenilir olduğu, çalışma grubunu ölçekleri doldururken içten ve tarafsız oldukları varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlıklar

1. Bu araştırma, Maltepe Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi'nde okuyan 18-30 yaş arasındaki gençlerle sınırlıdır.
2. Araştırma 2018-2019 yılları arasındaki bilgiler ile sınırlıdır.
3. Bulgular katılımcıların ölçme araçlarına verdikleri bilgilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Kazanılmış Güvenlik: Olumsuz erken yaşam deneyimlerine maruz kalan bireylerin alternatif destek figürünün verdiği destek ile birlikte kendini sevilebilir ve ilgiye değer gördüğü, ötekini de cevap verebilir, destekleyici olarak algıladığı, güvenli bağlanan kişilerin özelliklerine benzer örüntü sergilediği durumdur (Pearson ve ark., 1994).

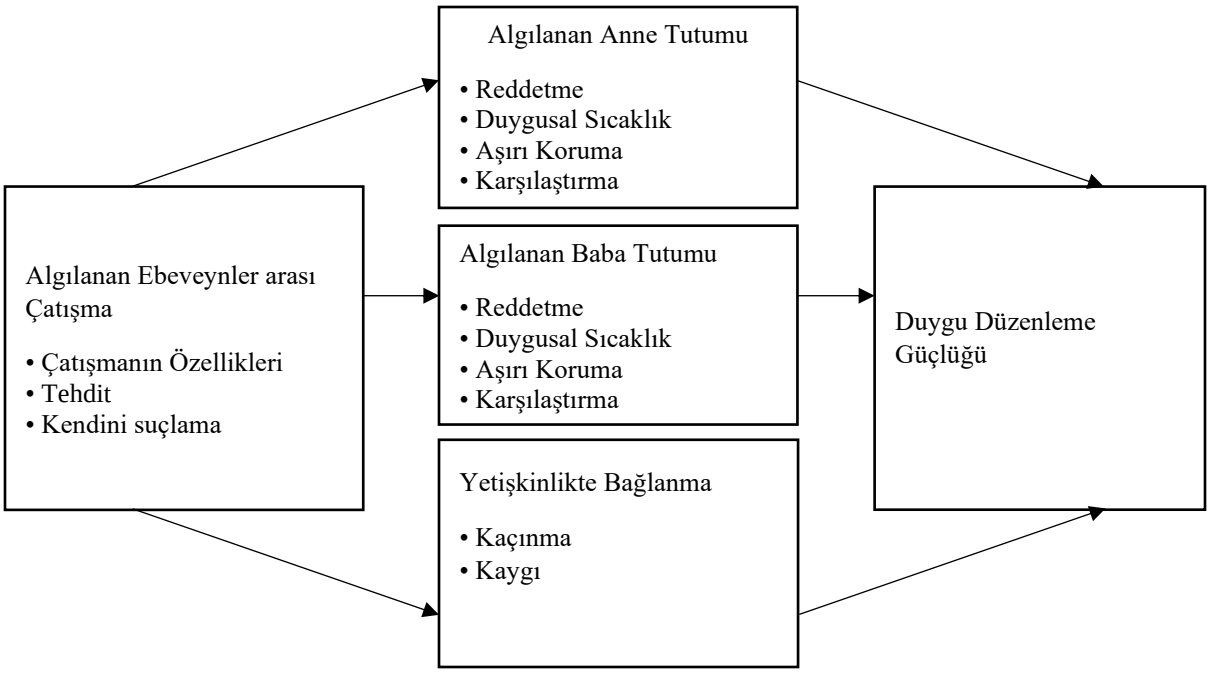
Özerk-ilişkisel Benlik: Psikolojik/Duygusal Bağlı Aile Model'inde görülen, kuşaklar arası ekonomik bağımsızlığın varlığı ile birlikte duygusal bağlılığın devam ettiği benlik modelidir (Kağıtçıbaşı, 1990, 2010).

BÖLÜM 2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem (ya da araştırma grubu), veriler ve toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli, ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmada algılanan ebeveynler arası algılanan evlilik çatışması tahmin değişkeni, duygu düzenleme güçlüğü sonuç değişkeni, algılanan ebeveyn tutumu (anne-baba) ve yetişkinlikte romantik bağlanma aracı değişken ve psikolojik stres, yaş ve cinsiyet ise kontrol değişken olarak değerlendirilmektedir (Şekil 8.).

Kontrol Değişkenleri: Psikolojik Stres, Yaş, Cinsiyet

Şekil 8. Araştırma Modeli

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini üniversite öğrencileri, örneklemini ise 18-30 yaş arasındaki ($\bar{X}$=21.09, SS=2.00) Maltepe Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları kolaylıkla bulunabilen örnekleme yöntemiyle, kadın ve erkek, üniversiteye devam eden bireylerden oluşmaktadır (Tablo 1.). Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılama Ölçeği hem ebeveynleri birlikte yaşayan hem de ebeveynleri boşanmış veya ayrı yaşayan çocuklarla kullanılabilmektedir (Ulu ve Fışıloğlu, 2004). Bu çalışmada katılımcılara "Eğer anne ve / veya babanızı kaybetmişseniz ya da anne ve babanız şu anda ayrı yaşıyor / boşanmış ise, soruları onlar beraber iken var olan ilişkilerini düşünerek cevaplayınız." şeklinde yönerge verilmiştir. Ek olarak, yetişkinlikte bağlanmayı ölçmek için kullanılan "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri" kişinin var olan ilişki durumundan bağımsız olarak, bağlanmaya dair içsel modelleri anlamak için geliştirilmiştir (Selçuk, Günaydin, Sümer ve Uysal, 2005). Bu çalışmada, verilen ölçekteki yönergede kişiye sadece şu anda değil, genel olarak ilişkilerle ilgili neler yaşadığına dair sorular sorulduğu vurgulanmış ve kişiden eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilse, soruları bir ilişki içinde olduğunu varsayarak cevaplandırması istenmiştir. İlişki durumunun (ilişki var veya yok) sonuç değişkeni olan duygu düzenleme değişkeni üzerindeki etkisini anlamak için bağımsız örneklem t-test sonuçlarına göre anlamlı fark çıkmamıştır (t (286) = ,969, p>.05). Ayrıca ilişki durumunun bağlanmanın kaygı boyutu ile anlamlı bir ilişkisi bulunmazken (t (286) = -1,85, p> .05), kaçınma boyutu ile anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır (t (286) =-8,494, p <.05). İlişkisi olmayan kişilerin ($\bar{X}$ =64.8, SS=15.23), ilişkisi olan kişilere ($\bar{X}$ =47.99, SS=16.35), kıyasla bağlanmanın kaçınma boyutunda daha yüksek skor aldıkları görülmektedir.

Tablo 1. Demografik Değişkenlerin Sıklık ve Yüzdeleri

		Frekans (N)	**Yüzde (%)**	**Kayıp Veri Yüzde (%)**
Cinsiyet	Kadın	165	56.5	.7
	Erkek	125	42.8	
Okul	Maltepe Üniversitesi	187	64.0	-
	Uludağ Üniversitesi	105	36.0	
Bölüm	Yazılım Mühendisliği	15	5.1	5.5
	Bilgisayar Mühendisliği	7	2.4	
	Endüstri Mühendisliği	2	.7	
	Mühendislik	52	17.8	
	PDR	23	7.9	
	Okul Öncesi	25	8.6	
	Özel Eğitim	27	9.2	
	Mimarlık	26	8.9	
	Öğretmen	99	33.9	
Sınıf	1. sınıf	151	51.7	1.7
	2. sınıf	83	28.4	
	3. sınıf	29	9.9	
	4.sınıf	24	8.2	
İlişki	Evet	89	30.5	1.4
	Hayır	199	68.2	
İkamet	Anne ve Baba	146	50.0	-
	Anne	5	1.7	
	Baba	1	.3	
	Yurt	76	26.0	
	Diğer	55	18.8	
	Akraba	9	3.1	

ÜVEY(kardeş)	Evet	7	2.4	2.1
	Hayır	278	95.2	
Anne Eğitim	İlkokul	87	29.8	4.5
	Ortaokul	55	18.8	
	Lise	77	26.4	
	Önlisans	14	4.8	
	Üniversite	39	13.4	
	Yüksek Lisans	7	2.4	
Baba Eğitim	İlkokul	47	16.1	2.1
	Ortaokul	59	20.2	
	Lise	95	32.5	
	Önlisans	15	5.1	
	Üniversite	58	19.9	
	Yüksek Lisans	12	4.1	
Ebeveyn Yaşam	Anne Sağ	287	98.3	1.0
	Anne Sağ Değil	2	.7	
	Baba Sağ	277	94.9	1.0
	Baba Sağ Değil	12	4.1	
Ebeveyn Öz	Anne Öz	208	71.2	28.4
	Anne Öz Değil	1	.3	
	Baba Öz	208	99.0	28.1
	Baba Öz Değil	2	.7	
Medeni Durum	Evli	273	93.5	2.7
	Boşanmış	10	3.4	
	Ayrı Yaşıyorlar	1	.3	
Sosyoekonomik	Alt	6	2.1	1.0
	Alt-orta	31	10.6	
	Orta	194	66.4	
	Üst-orta	54	18.5	

	Üst	4	1.4	
Çalışma	Evet	36	12.3	.7
	Hayır	254	87.0	
Burs	Evet	100	34.2	-
	Hayır	192	65.8	

2.3. Veriler ve Toplanması

Katılımcılara sırasıyla, Kişisel Bilgi Formu ve Onam Formu (Ek 1), geriye dönük anne baba arasında algılanan çatışmayı değerlendirmek amacıyla "Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği" (Ek 2), algılanan anne ve baba tutumunun ölçümü için "Algılanan Anne Tutumu-Kısa Form" ve (AAT-KF) ve "Algılanan Baba Tutumu-Kısa Formu" (Ek 3), duygu düzenleme becerilerindeki güçlükleri ölçmek için "Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği" (DDGÖ) (Ek 4), bireyin romantik partneri ile kurduğu bağlanma ilişkini değerlendirmek amacıyla "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (Experiences in Close Relationhips)" (Ek 5), psikolojik stresini ölçmek için "Hasta Sağlık Anketi (Depresyon ve Anksiyete Alt Ölçekleri- Patient Health Questionnaire)" (Ek 6) uygulanmıştır.

Araştırma için Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulu onayı ile, Maltepe ve Uludağ üniversitelerindeki öğrencilerin, sınav dönemi dışındaki ders saatlerinden yararlanılmıştır. İlk olarak onam formu dağıtılmış ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere ölçekler dağıtılmıştır. Katılımcıların ölçekleri öz bildirim yoluyla kalem kâğıt formatında doldurmaları istenmiştir. Araştırmanın bütün verileri standartlara uygun bir şekilde saklanacağı ve 3. şahısların erişimine kapalı olacağı, araştırmanın gizliliği konusunda kişiler bilgilendirilmiştir. Çalışma ortalama 20-25 dakika aralığında tamamlanmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi ve Onam Formu

Katılımcıların, cinsiyet, doğum tarihi, okul, sınıf, ilişki durumu ve süresi, kiminle yaşadığı, kardeş sayısı, ebeveyn eğitim düzeyi- mesleği, ailenin sosyo-ekonomik düzey, ebeveynin medeni durumu, kişinin gelir, burs bilgilerini içermektedir (Ek 1). Katılımcılardan ailelerin sosyo-ekonomik düzeyini, alt- alt-orta, orta, üst-orta ve üst olmak üzere 5 farklı kategori dahilinde değerlendirilmeleri istenmiştir.

Onam Formu; Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan onam formunda araştırmanın amacı, kimin tarafından gerçekleştirildiği, verilerin saklanması ve gizliliği, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, araştırmanın etik kuralları gözettiğine dair bilgiler bulunmaktadır.

2.3.2. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği

Grych, Seid ve Fincham (1992) tarafından geliştirilen ölçek, çocukların ebeveynlerinin çatışmalarını nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla uygulanmaktadır. Toplam 35 maddeden oluşan, Çocukların Evlilik Çatışmasını Algısı Ölçeği'nin (ÇEÇAÖ) Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenirlik çalışması Ulu ve Fışıloğlu (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçekte çatışmanın sıklığı, şiddeti ve çözümü ile ilgili maddeler, "Çatışma Özellikleri" ("Anne-babam tartıştıklarında genellikle sorunu çözerler.") alt ölçeğini (17 madde), algılanan tehdit ve başa çıkma mekanizmaları ile ilgili maddeler "Algılanan Tehdit" ("Anne-babam tartıştıklarında bana ne olacak diye endişelenirim.") alt ölçeğini (9 madde) ve son olarak içerik ve kendini suçlama ile ilgili maddeler de "Kendini Suçlama" ("Anne-babamın tartışmaları genellikle benim suçumdur.") alt ölçeğini (9 madde) oluşturmaktadır. Her madde için "doğru" (3 puan), "bazen – biraz doğru" (2 puan), "yanlış (1 puan)" seçeneklerinden biri işaretlenmektedir. Ölçekte, 1, 2, 6, 9, 15, 20, 25, 28 ve 34. maddeler ters kodlanmaktadır. Alt boyutlardan elde edilen yüksek puanlar çatışmanın olumsuz algısını yansıtmaktadır. Alt ölçeklerden alınan puanlar, çatışmanın özellikleri için 17 ile 51 arasında, algılanan tehdit için 9 ile 27 arasında, suçlama için 9 ile 27 arasında değişmektedir. Ölçeğin Türkçe formunun iç tutarlılığı alt ölçekler olan "Çatışma

özellikleri", "Tehdit" ve "Kendini suçlama" için sırasıyla. 84, .78 ve. 77 olarak belirtilmiştir (Ek 2). Cusimano ve Riggs (2013) tarafından yapılan çalışmada, Çocuklar için Evlilik Çatışmasını Algılama Ölçeği (Grych, Seid ve Fincham, 1992), 330 üniversite öğrencisi için geçmiş zaman formunda kullanılmış ve çocuklukta yaşanan çatışmaya dair anıları sormak amacıyla düzenlenmiştir. Araştırma, üniversite öğrencilerinin ölçek aracılığıyla geçmişe dair çatışma algılarını ifade edebildiklerini ve ölçekten elde edilen verilerle var olan romantik bağlanma deneyimi ve başa çıkma stratejileri arasında anlamlı ilişki ortaya koymaktadır. Bickham ve Fiese (1997), Çocuklar için Evlilik Çatışmasını Algılama Ölçeği'nin (Grych, Seid ve Fincham, 1992), ebeveynler arası algılanan çatışmanın üniversite öğrencilerinin psikolojik uyumuna etkisini araştırmak için yeterli iç tutarlılık, test- tekrar test güvenirliğinin yanı sıra geçerlik açısından uygun olduğunu ortaya koymaktadır ve genç yetişkinlerle yapılan çalışmalar ölçeğin psikometrik özelliklerinin uygunluğuna işaret etmektedir (Keeports ve Pittman, 2017; Lucas-Thompson ve Hostinar, 2013; Sağkal ve Özdemir, 2019). Kunt (2004) tarafından 309 Türk üniversite öğrencisi ile yapılan ve orijinal ölçeğin Türk örneklemindeki faktör analizini araştıran çalışma ölçeğin geçerliğine işaret etmektedir. Ashaboğlu (2005) tarafından 238 Türk üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada ise, ölçek maddeleri geniş ve geçmiş zaman formunda sunulmuştur (Örnek: "Annem ve babam çok nadiren tartışırlar / tartışırlardı"). Bu çalışmada da geçmiş zaman formatında sunulmuştur. Çocuklar için Evlilik Çatışmasını Algılama Ölçeği (Grych, Seid ve Fincham, 1992) genç yetişkinlerde geçerli ve güvenilir bir araç olduğu ve geriye dönük çatışmayı sormak için geçmiş zaman formunda kullanıldığı çalışmalar bulunmaktadır (Cui, Fincham ve Pasley, 2008; Kline, Wood ve Moore, 2003; Mann ve Gilliom, 2004; Rhoades, Stanley, Markman ve Ragan, 2012; Tucker, Holt ve Wiesen-Martin, 2013).

Bu araştırmada alt ölçeklere dair Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayıları sırasıyla; Çatışma özellikleri .90, algılanan tehdit .83, kendini suçlama .74 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Algılanan Anne -Kısa Form (AAT-KF) ve Algılanan Baba Tutumu-Kısa Form (ABT-KF)

Arrindell ve ark., (1999; Egna Minnen Betraffonde Uppfostron -My Memories of Upbringing) tarafından, çocukların anne ve babalarının kendilerine yönelik davranış biçimlerine ilişkin algılarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen bu ölçek 29 maddeden oluşmaktadır ve anne ve baba için ayrı formları bulunmaktadır. Duygusal Yakınlık ("İşlerim kötü gittiğinde, annem/babam beni rahatlatmaya ve yüreklendirmeye çalışırdı."), Reddetme ("Annem/Babam küçük şeyler için bile beni sert bir şekilde cezalandırırdı") ve Aşırı Koruma ("Annem/Babam başıma bir şey gelecek korkusuyla başka çocukların yaptığı bazı şeyleri yapmama izin vermezdi.") olmak üzere üç boyuttan oluşan, Arindell ve ark., (1999) tarafından uyarlanan 23 maddeden oluşan kısa formlar için güvenirlik katsayısı değeri .72 olarak hesaplamıştır. Irons, Gilbert, Baldwin, Baccus ve Palmer (2006) tarafından yapılan bir başka çalışmada reddetme, aşırı koruma ve duygusal yakınlık boyutlarının güvenirlik katsayısı değerleri sırasıyla. 89, .79 ve. 90 olarak bulunmuştur. Sümer ve Engin (2004) tarafından yapılan ölçeklerin kısa formlarının Türk çocuklarına uyarlama çalışmasında ölçeğe "Karşılaştırma" (Annem/Babam aldığım sonuçtan çok diğerlerine göre nerede olduğumu merak ederdi.") boyutu eklenmiştir. Ölçek 6'lı Likert formundadır (1=Hiçbir zaman- 6 =Her zaman), 29 maddeden oluşmaktadır ve her bir alt ölçekten alınan puanın yüksekliği o alt ölçeğe ilişkin algıyı yansıtmaktadır. Alt ölçeklerden alınan puanlar, duygusal sıcaklık için 9 ile 54 arasında, ret için 8 ile 48 arasında, aşırı koruma için 7 ile 42 arasında ve karşılaştırma için 5 ile 30 arasında değişmektedir. Bulgular AET-KF'nin güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğunu göstermektedir. Yetişkin örnekleminde psikometrik değerlendirmenin yapıldığı çalışmada güvenirlik, yapı, birleştirici ve eş zaman geçerliği açısından tatminkâr düzeyde sonuçlar elde edilmiştir (Dirik, Yorulmaz ve Karancı, 2015). (Ek 3).

Bu çalışmada, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları, algılanan anne tutumu alt boyutları için, duygusal sıcaklık .89, reddetme .72, aşırı korumacılık .83 ve karşılaştırma .86 olarak bulunmuştur. Algılanan baba tutumu Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise duygusal sıcaklık .92, reddetme .77, aşırı korumacılık .84, .86, ve karşılaştırma .88 olarak hesaplanmıştır.

2.3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)

Fraley ve Shaver (2000) tarafından geliştirilen 7-li Likert tip ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından yapılmıştır. Toplam 36 maddeden oluşan ölçeğin 18 madde kaygı ("Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım."), 18 madde kaçınma ("Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.") olmak üzere iki alt boyutu vardır. Ölçekte, 4, 8, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 26, 30, 32, 34, 36. maddeler ters kodlanmaktadır. Kaçınma ve kaygı alt boyutları için puanlar 18 ile 126 arasında değişmektedir ve her bir alt ölçekten alınan yüksek puan bağlanma ile ilgili olumsuz deneyime, kaygı boyutu için yüksek kaygıya, kaçınma boyutu içinse yüksek kaçınmaya işaret etmektedir (Gülüm ve Dağ, 2013). Kaçınma alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı .90 iken, kaygı alt boyunun Cronbach alfa katsayısı 0,86'dır. Ölçeğin kaçınma ve kaygı boyutlarına ilişkin test-tekrar test güvenilirliği katsayıları ise sırasıyla 0,81 ve 0,82'dir. (Selçuk ve ark. 2005). (Ek 5).

Bu çalışmada ise, Cronbach alfa katsayısı kaçınma boyutu .85, kaygı boyutu .85 olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.5. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kısa Formu (DDGÖ-16)

Çalışmada katılımcıların duygu düzenleme güçlüklerini belirleme ve ölçme amacıyla Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ), Gratz ve Roemer (2004) tarafından geliştirilmiştir. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ); farkındalık, açıklık, kabul etmememe, stratejiler, dürtü ve amaçlar alt boyutları altında toplanan 36 maddeden oluşmaktadır. Farkındalık; duygusal tepkilere ilişkin farkındalığın olmaması, açıklık; duygusal tepkilerin anlaşılmaması, kabul etmeme; duygusal tepkilerin kabul edilmemesi, stratejiler; etkili olarak algılanan duygu düzenleme stratejilerine sınırlı erişim, dürtü; olumsuz duygular deneyimlerken dürtülerin kontrolünde güçlük yaşama, amaçlar; olumsuz duygular deneyimlerken amaç odaklı davranışlarda bulunmada güçlük yaşama olarak değerlendirilmektedir. Bu ölçekte, 5li Likert tipi kullanılmış ve ölçek için

kesme puanı belirlenmemiş olmakla birlikte, yüksek puanlar daha şiddetli duygu düzenleme güçlüğünün varlığına işaret etmektedir ve ölçekten alınan puanlar 16 ile 80 arasında değişmektedir. Duygu düzenleme güçlüğü boyutlarının iç tutarlılık kat sayıları .88 ile .89 arasında değişmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında ise, açıklık ("Ne hissettiğim konusunda karmaşa yaşarım"), amaçlar, ("Kendimi kötü hissettiğimde işlerimi bitirmekte zorlanırım."), dürtü ("Kendimi kötü hissettiğimde kontrolden çıkarım."), stratejiler ("Kendimi kötü hissetmenin yoğun depresif duyguyla sonuçlanacağına inanırım.") ve kabul etmeme ("Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendimden rahatsız olurum.") üzere 5 alt ölçek bulunmaktadır. Yiğit ve Yiğit (2017) tarafından geliştirilen ölçeğin kısa formunda (DDGÖ-16), iç tutarlık katsayısı .92 olarak hesaplanırken, yapı geçerliği kapsamında, Kısa Semptom Envanteri (KSE) alt ölçekleri ile DDGÖ-16 alt ölçekleri arasında .28 ile .69 aralığında değişen ilişki bulunmaktadır. (Ek 4).

Bu çalışmada ise, ölçek toplam puanından yararlanılmıştır ve ölçekten alınan yüksek puan duygu düzenlemedeki güçlülüğe işaret etmektedir. Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .91 olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.6. Hasta Sağlık Anketi (Patient Health Questionnaire)

Hasta Sağlık Anketi, Spitzer ve ark. tarafından 1999'da geliştirilmiştir. Bu ölçekte, 15 maddelik somatizayon, 7 maddelik kaygı, 9 maddelik depresyon ve 5 maddelik panik alt boyutları bulunmaktadır. Bu alt boyutlar birlikte ya da ayrı olarak kullanılabilmektedir. Bu çalışmada depresyon ("Bir şey yapmak konusunda ilgisizlik veya zevk almamak") ve kaygı ("Kendini sinirli, kaygılı veya çok gergin hissetme") alt boyutlarından alınan toplam puan hesaplanarak psikolojik stres adıyla kontrol değişkeni olarak kullanılacaktır ve toplam puan 16 ile 64 arasında değişmektedir. Katılımcılardan son bir hafta içinde yaşadıkları deneyimleri "Hiç=1, Birkaç Gün=2, Günlerin Yarısından Fazlasında=3 ve Hemen Hemen Her gün=4" seçeneklerinden bir tanesini işaretleyerek değerlendirmeleri istenmiştir. Alınan puanın yüksekliği psikolojik stresin büyüklüğüne işaret etmektedir. Güleç ve ark. (2012) tarafından yapılan Türkçe uyarlama çalışmasında kontrol grubunda depresyon için .82 ve anksiyete için .79 olarak hesaplanmıştır. Kontrol grubu ve psikolojik

rahatsızlığı olan grup için toplamda iç tutarlılık katsayısı depresyon için .86 ve anksiyete için.84. şeklinde hesaplanmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda ölçeğin Türk örneklemi için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirtilmektedir.

Bu çalışmada ise iç tutarlık katsayısı depresyon alt ölçeği için .79, kaygı alt ölçeği için .90 olarak hesaplanırken, toplam maddeler için iç tutarlılık katsayısı .90 olarak karşımıza çıkmaktadır (Ek 6).

2.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

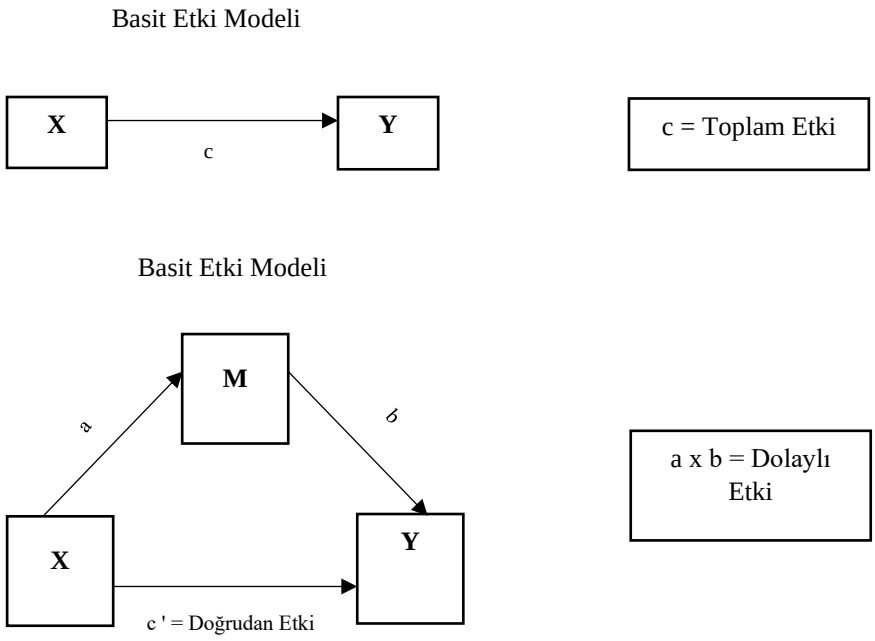
Araştırmanın verilerinin, SPSS (PROCESS MODELS) 3.3 Paket programı kullanılarak Aracılık Analizi- Model 4 (Hayes, 2013) yöntemiyle değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Analiz öncesinde veriler gözden geçirilmiş uç veriler ve eksik veriler frekans analizi kullanılarak tespit edilmiştir. Eksik veriler %5 ten az ise eksik değerlere ortalama değer atanmıştır (Rubin, 1976). Bu araştırmada çoklu değişken içeren veri setlerinde uç değerleri hesaplanması için kullanılan Mahalanobis uzaklığı göz önüne alındığında 297 kişi içerisinde 5 kişinin çoklu uç değer sahibi olduğu tespit edilmiş ve veri analizinde dışarda bırakılmış analize 292 kişi ile devam edilmiştir. Regresyon temelli çağdaş bir yaklaşım olarak geliştirilen Process Makro, http:// www.processmacro.org sitesinden ücretsiz olarak indirilerek IBM SPSS programı üzerinden kullanılabilmektedir. Bu araştırmada, programın son sürümü olan Process 3.3 ile ilgili bilgi verilmeden önce basit aracılık etkisinin açıklanması amaçlanmaktadır.

2.4.1. Basit Aracılık Etkisi

Sosyal bilim araştırmalarında yaygın olarak kullanılan regresyon analizi yordayıcı değişkenin (tahmin değişkeni / bağımsız değişken) yordanan değişken (sonuç değişkeni/ bağımlı değişken) arasındaki ilişkiyi matematiksel bir model ile açıklamakta yordayıcı değişkenin yordanan değişken üzerindeki etkisini ve bu etkinin önem derecesini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Aracılık etki analizi, *X* (yordayıcı değişken /tahmin değişkeni /öncül değişken / bağımsız değişken) ve *Y (*sonuç değişkeni/ bağımlı değişken) arasındaki ilişkinin nasıl meydana geldiğini *M* (aracı değişken) vasıtasıyla, açıklamayı amaçlamaktadır. Tahmin

değişkendeki değişiklik (*X*) aracı değişkende (*M*) bir farklılığı getirmekte ve bununla birlikte sonuç değişkeninde (*Y*) de bir değişim yaşanmaktadır.

Şekil 9. Basit Aracılık Modeli (Gürbüz, 2019)

Modelde bahsi geçen a, b, c, c' yolları standardize edilmemiş regresyon katsayılarını göstermektedir (Şekil 9.). X'in Y üzerindeki etkisi olarak adlandırılan toplam etki *c* yolu ile X'in M'e olan etkisi a yolu ile ve M'in Y üzerindeki etkisi b yolu ile gösterilmektedir. Aracı değişken olarak M'nin modele dahil edilmesiyle birlikte M kontrol edilirken ortaya çıkan X'in Y üzerindeki etkisi ise c' olarak belirtilmektedir ve doğrudan etki olarak adlandırılmaktadır. Dolaylı etki ise *a x b* olarak ortaya konmaktadır.

Aracılık etkisinin hesaplanmasında kullanılan geleneksel yaklaşımlardan bir tanesi Baron ve Kenny (1986) tarafından ortaya konmaktadır. Baron ve Kenny'e göre aracı değişkenin istatiksel olarak anlamlılığının test edilmesi için birkaç varsayımın karşılanması gerekmektedir. Öncelikle, X'in Y'ye toplam etkisini gösteren c yolunun anlamlı olması gerekmektedir. İkinci olarak X'in M üzerinde etkisini gösteren a yolu

istatistiksel olarak anlamlı çıkmalıdır. Aracı değişken olan M değişkeni X ile birlikte analizde yer aldığında M ile Y üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmalıdır (b yolu). Bu varsayımların sırasıyla karşılanmaması durumunda aracılık etkisinden söz edilememektedir (Fritz ve MacKinnon, 2007). Ancak çağdaş yaklaşımlar, bu varsayımları karşılayarak hareket etmenin I. Tip hata veya II. Tip hata oluşumuna neden olabileceğini, bu sebeple esas olarak a x b olarak ifade edilen dolaylı etkinin anlamlılığın temel alınması gerektiğini belirtmektedir (Preacher ve Hayes, 2004).

Ek olarak, modern yaklaşımlar, Baron ve Kenney'den farklı olarak, aracılık etkisinden söz etmek için, X'in Y üzerindeki anlamlı bir etkisi olması gerekmediğini, dolaylı etkinin, toplam etki sıfırdan farklı olmasa da ortaya çıkabileceğine işaret etmektedir ve bu şekilde aracılık etkisini yayınlayan birçok araştırma bulunmaktadır (Hayes, 2018).

Ayrıca, Baron ve Kenney'in geleneksel yönteminde dolaylı etkinin anlamlı çıkmasıyla birlikte uygulanan Sobel testinin, normal dağılım varsayımıyla hareket etmesinin uygun olmadığı belirtilmektedir. Yapılan çalışmalar, aracılık etkisinin test edilmesinde, booststrap (önyükleme) güven aralığının, Sobel testine kıyasla daha güçlü ve gerçekçi sonuçlar verdiğini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, geleneksel aracılık etki analizinde geçen tam ve kısmi aracılık kavramlarının tartışmalı olduğu belirtilmektedir. Bu kavramların örneklem sayısına duyarlı olduğu ve toplam etkiyi de hesaba katarak değerlendirildiği ifade edilmektedir. Bu durumda, toplam etki anlamlı olmasa da dolaylı etkinin varlığından söz edilebileceğini savunan çağdaş aracılık etki analiz yaklaşımında tam ve kısmi aracılık gibi kalitatif kavramlar kullanılmamaktadır (Gürbüz, Costigan ve Maraşlı, 2018; Gürbüz, 2019).

Alan yazında oldukça kullanılan geleneksel bir yöntem olan Baron ve Kenny'nin yöntemine gelen eleştirilerle birlikte, aracılık etkisinin incelenmesinde yeni bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmuştur. Çağdaş yaklaşımda, Baron ve Kenny'in ortaya koyduğu geleneksel yaklaşımdan farklı olarak; toplam etkinin (c), tahmin değişkeninin aracı değişken üzerindeki etkisinin (a) ve tahmin değişkeni dışarıda bırakıldığında aracı değişkenin sonuç değişkeni üzerinde (b) anlamlı etkisinin olmasına gerek yoktur. Hayes modelinde esas temel alınan nokta, Boostrap testine göre, a x b yolunun dolaylı etkinin istatistiksel olarak

anlamlı çıkmasıdır. Bu modelde, standartlaştırılmış doğrudan, dolaylı ve toplam etki değerleri hesaplanarak boostrap güven aralığı ile test edilmektedir. Bootstrap tekniği bir yeniden örnekleme tekniği olup var olan veri seti içerisinden tekrar tekrar birbirinden farklı yeni veri setleri oluşturulmaktadır ve analiz bu veri setleri üzerinden çarpıklık ve dağılıma dair yanlılık düzeltilmiş olarak devam etmektedir.

Bu yaklaşımda, aracılık etkisinin (a x b) istatistiksel olarak anlamlılığına, %95 güven aralığındaki (confidence interval, CI) alt ve üst değerlerine bakılarak karar verilmektedir. Alt ve üst güven aralığı değerleri sıfır değerini içermediği durumlarda aracılık etkisi veya dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmektedir ve bu durumda M değişkeninin aracı etkisinden söz edilmektedir.

Aracılık etkisinin tam ve kısmi standardize büyüklüğünün değerlendirilmesi için belirtilen güven aralığında sıfır değerinin kapsanmaması gereklidir. Tam standardize etki büyüklüğü (K^2) = .01'e yakın ise etki büyüklüğü düşük, .09'a yakın ise orta, .25'e yakın ise yüksek etki olarak belirtilmektedir (Preacher ve Kelly, 2011).

Boostrap tekniği sobel teste kıyasla daha güvenilir sonuçlar ortaya koymakta, normal dağılım varsayımın gerekliliğini içermemekte, farklı aracı değişkenlerim etkisini tek modelde birbirinden bağımsız olarak inceleyebilmesi için imkân sağlamaktadır. Bu nedenle bu araştırmada 5000 yeniden örnekleme ile uygulanmıştır. (Preacher ve Hayes, 2004, 2008).

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, elde edilen bulgulara; sonra onların kümeler ve bütün halinde anlamlandırılmaya çalışıldığı yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Bulgular

3.1.1. Alt Ölçeklere Dair Betimsel Analizlere Yönelik Bulgular

Tablo 2. Ölçek ve Alt Ölçeklerin Tanımlayıcı Değerleri Ve Geçerlikleri (n= 292)

Ölçek	Alt ölçek	$\bar{X}$	Ss	Cronbach alpha	Standardize Çarpıklık Değeri	Standardize Basıklık Değeri
AEÇÖ	Çatışma özellikleri	26,3	6,5	0,9	8,4	5,23
	Tehdit	13,92	4,07	0,83	6,9	1,76
	Kendini suçlama	10,37	2,08	0,74	12,39	8,86
AATÖ	Duygusal sıcaklık	42,53	8,83	0,89	-8,39	4,97
	Reddetme	16,2	6,03	0,72	7,63	5,26
	Aşırı korumacılık	26,04	7,77	0,83	-1,16	-2,3
	Karşılaştırma	14,12	6,33	0,86	3,28	-2,19
ABTÖ	Duygusal sıcaklık	37,95	11,2	0,92	-4,35	1,55
	Reddetme	15,54	6,84	0,77	8,86	6,82
	Aşırı korumacılık	19,89	8,35	0,84	2,92	2,23
	Karşılaştırma	11,94	6,5	0,88	5,92	-.60
YİYE	Kaçınma	59,86	17,48	0,85	-0,84	-0,81
	Kaygı	66,64	17,63	0,85	-0,83	1,2
HSA		33,23	9,69	0,9	3,93	.04
DDGÖ		41,6	12,76	0,91	3	-1,02

Not: (AEÇÖ) Algılanan ebeveyn çatışması ölçeği, (AATÖ) Algılanan anne tutumu ölçeği, (ABTÖ) Algılanan baba tutumu ölçeği, (YİYE) Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri, (HSA) Hasta sağlığı anketi, (DDGÖ) Duygu düzenleme güçlüğü ölçeği

Tablo 3. Ölçek ve Alt Ölçeklerin Tanımlayıcı Değerlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

			KADIN (n=165)		ERKEK (n= 125)	
Ölçek	**Alt ölçek**	**t**	**$\bar{X}$**	**Ss**	**$\bar{X}$**	**Ss**
AEÇÖ	Çatışma özellikleri	2,44*	27,07	6,73	25,2	6,01
	Tehdit	1,47	14,21	4,33	13,5	3,62
	Kendini suçlama	-1,95	10,17	1,99	10,64	2,2
AATÖ	Duygusal sıcaklık	.48	42,69	9,61	42,19	7,73
	Reddetme	-0,88	15,93	6,65	16,57	5,09
	Aşırı korumacılık	-0,93	25,65	8,42	26,51	6,81
	Karşılaştırma	-3,79*	12,93	6,17	15,71	6,18
ABTÖ	Duygusal sıcaklık	2,46*	39,35	11,32	36,09	10,88
	Reddetme	-3,44*	14,36	6,46	17,09	7,03
	Aşırı korumacılık	0,22	19,95	8,56	19,74	7,94
	Karşılaştırma	-4,37*	10,54	5,83	13,8	6,89
YİYE	Kaçınma	-3,47*	62,78	18,09	55,72	15,79
	Kaygı	-0,18	66,47	17,49	66,84	17,55
HSA		-0,28	33,14	9,19	33,45	10,29
DDGÖ		-0,41	41,33	12,26	-0,41	41,95

*Not: * p<.05* (AEÇÖ) Algılanan ebeveyn çatışması ölçeği, (AATÖ) Algılanan anne tutumu ölçeği, (ABTÖ) Algılanan baba tutumu ölçeği, (YİYE) Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri, (HSA) Hasta sağlığı anketi, (DDGÖ) Duygu düzenleme güçlüğü ölçeği

Analiz yapmaya başlamadan önce analizlerin yapılması için değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olup olmadığına bakılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, değişkenler arasında, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizine dair sonuçlar aşağıda yer almaktadır (Tablo 4).

Tablo 4. Ölçek ve Alt Ölçeklerin Korelasyon Katsayıları (n=292)

		AEÇÖ			AATÖ			ABTÖ				YİYE		HSA	DDGÖ	YAŞ
		1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**			
	1	1															
AEÇÖ	**2**	,52**	1														
	3	,09	,06	1													
	4	-,25**	-,06	-,20**	1												
AATÖ	**5**	,22**	,25**	,26**	-,44**	1											
	6	-,04	,16**	,08	,12*	,27**	1										
	7	,04	,16**	,20**	-,26**	,50**	,37**	1									
	8	-,34**	-,13*	-,17**	,40**	-,16*	,09	-,04	1								
ABTÖ	**9**	,23**	,31**	,28**	-,08	,41**	,27**	,32**	-,31**	1							
	10	,02	,16**	-,03	,22**	,09	,48**	,10	,17**	,31**	1						
	11	,07	,15**	,35**	-,09	,32**	,31**	,41**	-,14*	,64**	,30**	1					
	12	,02	,04	,04	-,23**	,06	-,08	-,02	-,10	,03	-,03	-,06	1				
YİYE	**13**	,15*	,24**	,12*	-,09	,22**	,15**	,17*	-,18**	,25**	,17**	,21**	,21**	1			
HSA		,24**	,28**	,27**	-26**	,29**	,13**	,18**	-,21**	,20**	,07	,16**	,15**	,32**	1		
DDGÖ		,22**	,28**	,20**	-,08	,23**	,21**	,14*	-,14*	,21**	,16**	,15**	,10	,49**	,67**	1	
Yaş		,01	-,01	,03	,02	-,00	,09	-,04	-,04	,04	-,01	,06	-,16**	-,10	,02	-,02	1

Not: (*) $p<.05$, (**) $p<.01$**,** (AEÇÖ) Algılanan ebeveyn çatışması ölçeği, (1)Çatışmanın özellikleri, (2) Tehdit, (3) Kendini suçlama, (AATÖ) Algılanan anne tutumu ölçeği, (4) duygusal sıcaklık, (5) reddetme, (6) aşırı korumacılık, (7) karşılaştırma (ABTÖ) Algılanan baba tutumu ölçeği, (8) duygusal sıcaklık, (9) reddetme, (10) aşırı korumacılık, (11) karşılaştırma, (YİYE) Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri, (12) kaçınma, (13) kaygı, (HSA) Hasta sağlığı anketi, (DDGÖ) Duygu düzenleme güçlüğü ölçeği

3.1.2. Aracılık Etki Analizleri

3.1.2.1. Ebeveynler Arası Evlilik Çatışması- Çatışmanın Özellikleri ile Duygu Düzenleme Güçlükleri Arasındaki İlişkide Anne-Baba Tutumları ve Yetişkinlikte Bağlanmanın Aracı Rollerine İlişkin Bulgular

Bu çalışmada, ebeveynler arasında algılanan çatışmanın özellikleri ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkide, algılanan anne tutumu reddetme alt boyutu, algılanan baba tutumu duygusal sıcaklık, algılanan baba tutumu reddetme alt boyutu ve yetişkinlikte bağlanma kaygı alt boyutunun aracı rolleri, bootstrap yöntemini temel alan regresyon analizi ile araştırılmıştır ve bu modelde cinsiyet, yaş ve psikolojik stres kontrol değişkeni olarak yer almıştır. Hayes (2018) tarafından geliştirilen Process Makro'da kullanılan bootstrap yönteminin, Baron ve Kenny'in (1986) geliştirilmiş olduğu geleneksel yönteme kıyasla daha güvenilir olduğu belirtilmektedir (Preacher, Rucker ve Hayes, 2007; Hayes, 2018). Bu analizde, bootstrap üzerinden 5000 kişi ile yapılan yeniden örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bootstrap parametrik olmayan bir yöntem olarak da tanımlanmaktadır (Raes, 2010) ve bu yöntemde dağılıma dair yanlılığın (bias) ve çarpıklığın (skewness) düzeltilerek daha güvenilir bir sonuç verdiği belirtilmektedir. *Düzeltilmiş yanlılık ve hızlandırılmış güven aralığı* değerleri (bias corrected and accelerated boostrap confidence interval) BCA CI olarak ifade edilmektedir. Bu yöntemde aracı değişkenin anlamlı olarak var olabilmesi için, sıfır (0) değerinin, %95 güven aralığı olarak tanımlanan (confidence interval, CI) aralıkta yer almaması gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Standardize edilmemiş beta katsayıları *(b)* ve güven aralığı (BCA CI) raporlanmıştır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın çatışma özellikleri alt boyutunun, algılanan anne tutumu reddetme boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .155, %95 BCA CI (.0497, .2609), t = 2.895, p <.05). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın çatışma özellikleri alt boyutu, algılanan anne tutumu reddetme boyutundaki değişimin, yaklaşık %11' ini (R^2 =. 113) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın çatışma özellikleri alt boyutunun, algılanan baba duygusal sıcaklık boyutunu negatif yönde ve anlamlı düzeyde

yordamaktadır (*b* =-.560, %95 BCA CI (-.7507,-.3698), *t* =-5,789, p <.05). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın çatışma özellikleri alt boyutu, algılanan baba tutumu duygusal sıcaklık boyutundaki değişimin, yaklaşık %16'sını (R^2 =. 163) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın çatışma özellikleri alt boyutunun, algılanan baba tutumu reddetme boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (*b* = .236, %95 BCA CI (.1170, .3550), *t* = 3.903, p <.001). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın çatışma özellikleri alt boyutu, algılanan anne tutumu reddetme boyutundaki değişimin, yaklaşık %12' sini (R^2 =. 122) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın çatışma özellikleri alt boyutunun, yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* = .209, %95 BCA CI (-.0981, .5164), *p* = .181).

Ebeveynler arasında algılanan çatışma, çatışma özellikleri alt boyutunun, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* = .129, %95 BCA CI (-.0453, .3041), *p* = .146).

Algılanan anne tutumu reddetme alt boyutunun, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* =-.031, %95 BCA CI (-.228, .1605), *p* = .749).

Algılanan baba duygusal sıcaklık boyutunun, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* =.076, %95 BCA CI (-.228, .1605), *p* = .749).

Algılanan baba tutumu reddetme alt boyutunun, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* = .115, %95 BCA CI (-.0256, .1776), *p* = .142).

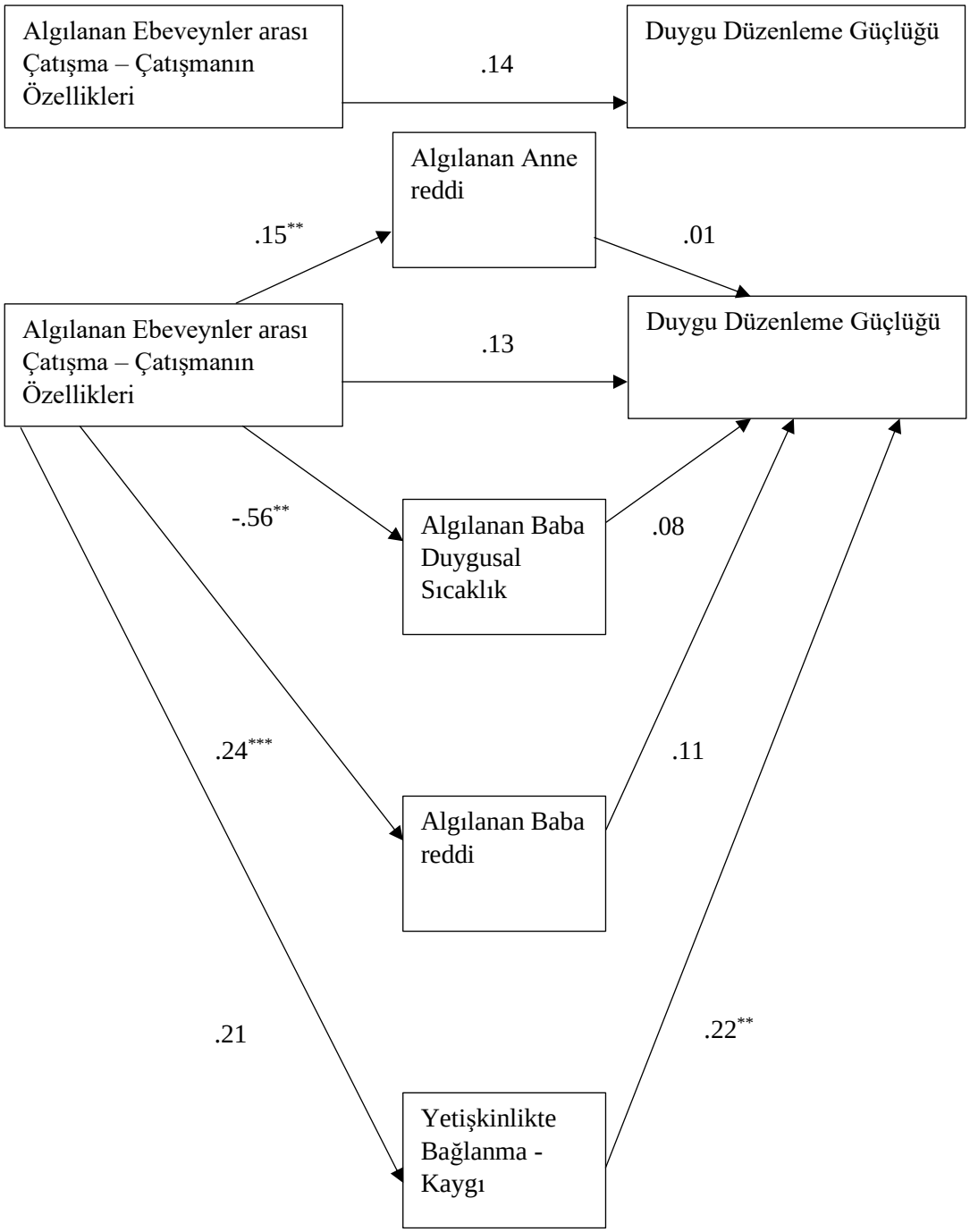
Yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutunun duygu düzenlemedeki güçlükleri olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (*b* = .221, %95 BCA CI (.1578, .2835), *t* = 6.91, p <.001).

Ebeveynler arasında algılanan çatışmada, çatışmanın özellikleri alt boyutu ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkide dolaylı etkinin anlamlı olmadığı, algılanan anne tutumu reddetme alt boyutu (*b* = -.005, %95 BCA CI (-.0440, .0282), algılanan baba tutumu duygusal sıcaklık boyutu (*b* = -.043, %95 BCA CI (-.1185, .0324) ve algılanan baba tutumu reddetme alt boyutunun (*b* = .012, %95 BCA CI (- .0305, .0619), yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutunun (*b* = .046, %95 BCA CI (- .0300, .1251) anlamlı bir aracı değişken olmadığı tespit edilmiştir. BCA CI olarak gösterilen güven aralığı 0 (sıfır) değerini kapsamaktadır (Tablo 5.).

Tablo 5. Algılanan Ebeveynler Arası Çatışma-Çatışmanın Özellikleri ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkide Paralel Aracılık Etkisi

Y	**M**	**X'in M Üzerindeki Etkisi (a)**	**M'in Y Üzerindeki Etkisi (b)**	**Doğrudan Etki (c')**	**Dolaylı Etkli (a x b)**	**Toplam Etki (c)**
Duygu Düzenleme Güçlüğü	Algılanan Anne Reddi	.15**	.01	.13	.-005	.14
	Algılanan Baba Duygusal Sıcaklık	.-56**	.08		.-043	
	Algılanan Baba Reddi	.24***	.11		.01	
	Yetişkinlikte Bağlanma-Kaygı	.21	.22**		.05	

Not: * p <.05, ** p <.01, *** p <.001; (X) Tahmin Değişken; (M) Aracı Değişken; (Y) Sonuç Değişkeni

Şekil 10. Model 1

Not: Algılanan ebeveynler arası çatışma– çatışmanın özellikleri ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide algılanan anne tutumu ret alt boyutu, algılanan baba tutumu duygusal sıcaklık, ret alt boyutu ve yetişkinlikte bağlanma kaygı alt boyutunun aracı rollerine dair standardize olmayan beta katsayıları gösterilmiştir. **p<.05, **p<.01, ***p<.001.*

3.1.2.2. Ebeveynler Arası Evlilik Çatışması- Algılanan Tehdit ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkide Anne-Baba Tutumları ve Yetişkinlikte Bağlanmanın Aracı Rollerine İlişkin Bulgular

Bu çalışmada, ebeveynler arasında algılanan çatışmada algılanan tehdit ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkide, algılanan anne tutumu reddetme alt boyutu, algılanan anne tutumu aşırı koruma alt boyutu, algılanan baba tutumu duygusal sıcaklık, algılanan baba tutumunu reddetme boyutu, algılanan baba tutumu aşırı koruma alt boyutu, algılanan baba tutumu karşılaştırma alt boyutu ve yetişkinlikte bağlanma kaygı alt boyutunun aracı rolleri, bootstrap yöntemi temel alan regresyon analizi ile araştırılmıştır ve bu modelde cinsiyet, yaş ve psikolojik stres kontrol değişkeni olarak yer almıştır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutunun, algılanan anne tutumu reddetme boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .273, %95 BCA CI (.1044, .4429), t = 3.182, p <.01). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutu, algılanan anne tutumu reddetme boyutundaki değişimin, yaklaşık %12' sini (R^2 =. 118) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutunun, algılanan anne tutumu aşırı koruma boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .259, %95 BCA CI (.0318, .4862), t = 2.244, p <.05). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutu, algılanan anne tutumu aşırı korumacılık boyutundaki değişimin, yaklaşık %04' ünü (R^2 =. 042) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutunun, algılanan anne tutumu karşılaştırma boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .196, %95 BCA CI (.0173, .3764), t = 2.158, p <.05). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutu, algılanan anne tutumu aşırı korumacılık boyutundaki değişimin, yaklaşık %10'nu (R^2 =. 098) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutunun, algılanan baba tutumu duygusal sıcaklık boyutunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır (b =.-225, %95 BCA CI (-.5471, .0979), p = .172).

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutunun, algılanan baba tutumu reddetme boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .486, %95 BCA CI (.2979, .6740), t = 5.086, p <.001). Ebeveynler arasında algılanan

çatışmanın tehdit alt boyutu, algılanan baba tutumu reddetme boyutundaki değişimin, yaklaşık %15' ini (R^2 =. 152) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutunun, algılanan baba tutumu aşırı koruma boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .322, %95 BCA CI (.0757, .5679), t = 2.573, p <.05). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutu, algılanan baba tutumu aşırı korumacılık boyutundaki değişimin, yaklaşık %03' ünü (R^2 =. 026) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutunun, algılanan baba tutumu karşılaştırma boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .219, %95 BCA CI (.0344, .4027), t = 2.335 p <.05). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutu, algılanan baba tutumu aşırı korumacılık boyutundaki değişimin, yaklaşık %10'nu (R^2 =. 099) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutunun, yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .728, %95 BCA CI (.2406, 1.2169), t = 2.938, p <.01). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutu, yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutundaki olumlu değişimin, yaklaşık %14' ünü (R^2 =. 140) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışma tehdit alt boyutunun, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (b = .141, %95 BCA CI (-.1352, .4171), p = .316).

Algılanan anne tutumu reddetme alt boyutu, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (b =-.004, %95 BCA CI (-.2158, .2069), p = .967).

Algılanan anne tutumu aşırı koruma alt boyutu, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı ve olumlu düzeyde yordamaktadır (b = .170, %95 BCA CI (.0076, .3333), t = 2.06, p <.05).

Algılanan anne tutumu karşılaştırma alt boyutu, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (b =-.115, %95 BCA CI (-.3223, .0920), p = .275).

Algılanan baba duygusal sıcaklık boyutunun, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (b =.0322, %95 BCA CI (-.0711, .1354), p = .540).

Algılanan baba tutumu reddetme alt boyutunun, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (b = .041, %95 BCA CI (-.1786, .2613), p = .712).

Algılanan baba tutumu aşırı koruma alt boyutunun, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* = .033, %95 BCA CI (-.1192, .1841), *p* = .674).

Algılanan baba tutumu karşılaştırma alt boyutunun, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* =-.079, %95 BCA CI (-.2961, .1378), *p* = .473).

Yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutunun duygu düzenlemedeki güçlükleri olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (*b* = .212, %95 BCA CI (.1482, .2756), *t* = 6.55, p <.001).

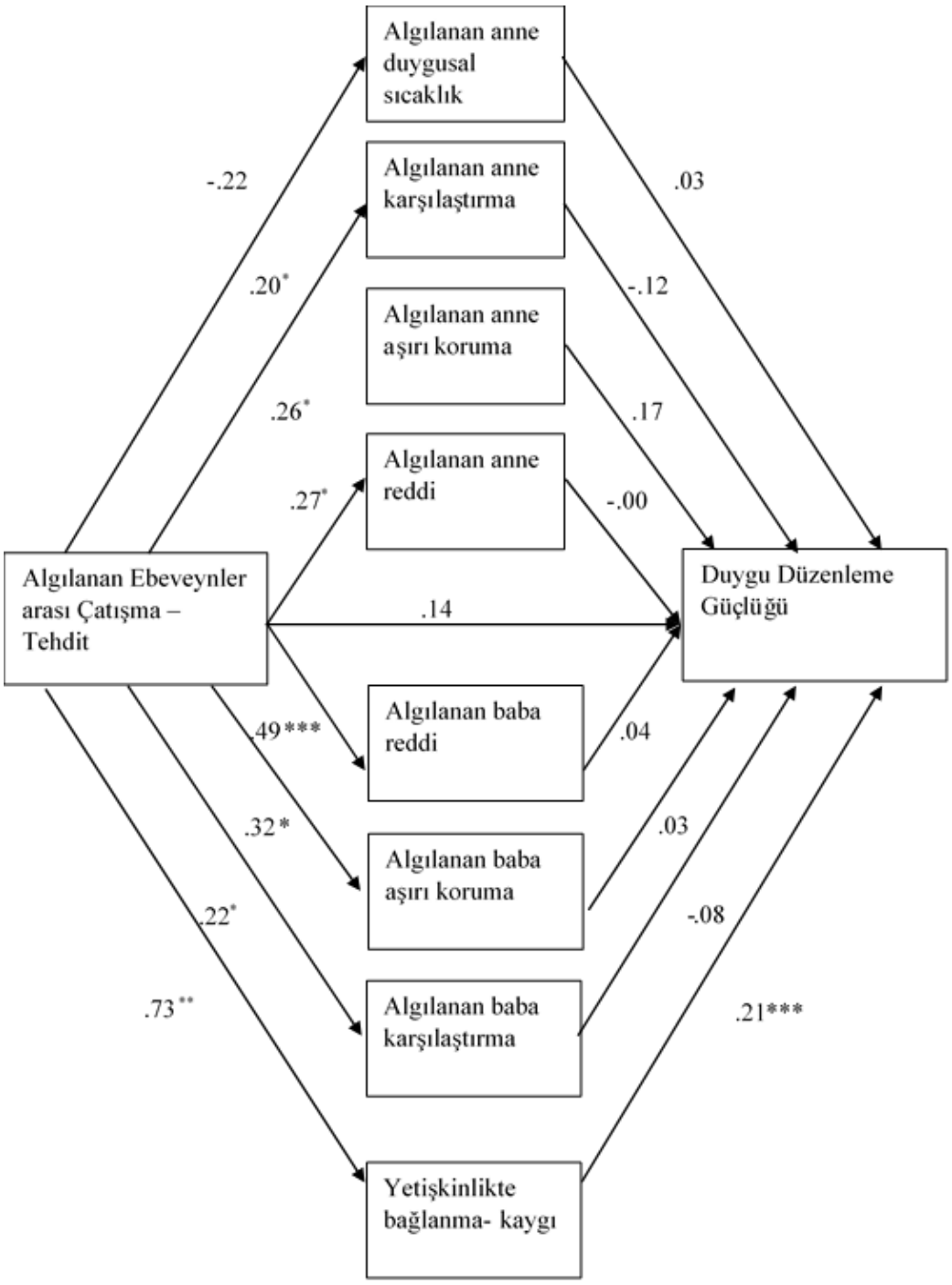
Ebeveynler arasında algılanan çatışmada, tehdit alt boyutu ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkide algılanan anne tutumu reddetme alt boyutu (*b* =-.001, %95 BCA CI (-.0610, .0609), algılanan anne tutumu aşırı koruma (*b* =.044, %95 BCA CI (-.0024, .1141), algılanan anne tutumu karşılaştırma (*b* =-.023, %95 BCA CI (-.0838, .0225), algılanan baba tutumu duygusal sıcaklık (*b* =-.007, %95 BCA CI (-.0461, .0272), algılanan baba tutumu ret alt boyutu (*b* = .020, %95 BCA CI (- .0903, .1384), algılanan baba tutumu karşılaştırma (*b* =-.017, %95 BCA CI (-.0845, .0351) açısından dolaylı etkinin anlamlı olmadığı ve bu değişkenlerin anlamlı birer aracı değişken olmadığı tespit edilmiştir. BCA CI olarak gösterilen güven aralığı 0 (sıfır) değerini kapsamaktadır.

Bundan farklı olarak, ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutu ile duygu düzenleme güçlükleri arasında yakın ilişkilerde bağlanma kaygısı alt boyutunun aracı değişken olduğu ilişkide dolaylı etkinin anlamlı olduğu ve bu değişkenin anlamlı bir aracı değişken olduğu görülmektedir. BCA CI olarak gösterilen güven aralığı 0 (sıfır) değerini kapsamamaktadır (*b* =.154, %95 BCA CI (.0420, .2774). Aracılık etkisinin etki büyüklüğü değerlendirildiğinde ise, tam standardize etki büyüklüğü (K^2) = .01'e yakın ise etki büyüklüğü düşük, .09'a yakın ise orta, .25'e yakın ise yüksek etki olarak belirtilmektedir. Bu bağlamda, yetişkinlikte bağlanma kaygı alt boyutunun tam standardize etki büyüklüğünün .01'e yakın olduğu dolayısıyla düşük düzeyde olduğu görülmektedir (*b* =.049, %95 BCA CI (.0128, .0873) (Tablo 6.).

Tablo 6. Algılanan Ebeveynler Arası Çatışma- Algılanan Tehdit Alt Boyutu ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkide Paralel Aracılık Etkisi

Y	**M**	**X'in M Üzerindeki Etkisi (a)**	**M'in Y Üzerindeki Etkisi (b)**	**Doğrudan Etki (c')**	**Dolaylı Etki (a x b)**	**Toplam Etki (c)**
Duygu Düzenleme Güçlüğü	Algılanan Anne Reddi	.27**	-.00	.14	-.00	.32*
	Anne Aşırı Koruma	.26*	.17		.04	
	Anne Karşılaştırma	.20*	-.12		-.02	
	Anne Duygusal Sıcaklık	-.22	.03		-.01	
	Algılanan Baba Reddi	.49***	.04		.02	
	Baba Aşırı Koruma	.32*	.03		.01	
	Baba Karşılaştırma	.22*	-.08		-.02	
	Yetişkinlikte Bağlanma-Kaygı	.73**	.21***		**.15[a]**	

Not: * p<.05, ** p <.01, *** p <.001, [a] significant point estimate; 5,000 bootstrap örneklemine dayanmaktadır (X) Tahmin Değişken; (M) Aracı Değişken; (Y) Sonuç Değişkeni

Şekil 11. Model 2

Not: Algılanan ebeveynler arası çatışma – algılanan tehdit ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide algılanan anne tutumu ret, aşırı koruma, karşılaştırma, duygusal sıcaklık, algılanan baba tutumu ret, aşırı koruma, karşılaştırma ve yetişkinlikte bağlanma kaygı alt boyutunun aracı rollerine dair standardize olmayan beta katsayıları gösterilmiştir. **p<.05, **p<.01, ***p<.001*.

3.1.2.3. Ebeveynler Arası Evlilik Çatışması- Kendini Suçlama ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkide Anne-Baba Tutumları ve Yetişkinlikte Bağlanmanın Aracı Rollerine İlişkin Bulgular

Bu çalışmada, ebeveynler arasında algılanan çatışma kendini suçlama alt boyutu ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkide, algılanan anne tutumu reddetme, karşılaştırma alt boyutu, algılanan baba duygusal sıcaklık, ret, karşılaştırma alt boyutları ile yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutunun aracı rolleri, bootstrap yöntemi temel alan regresyon analizi ile araştırılmıştır ve bu modelde cinsiyet, yaş ve psikolojik stres kontrol değişkeni olarak yer almıştır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın kendini suçlama alt boyutunun, algılanan anne tutumu reddetme boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .570, %95 BCA CI (.2397, .8996), t = 3.398, p <.01). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın kendini suçlama alt boyutu, algılanan anne tutumu reddetme boyutundaki değişimin, yaklaşık %12' sini (R^2 =. 122) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın kendini suçlama alt boyutunun, algılanan anne tutumu karşılaştırma boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .432, %95 BCA CI (.0818, .7821), t = 2.428, p <.01). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın kendini suçlama alt boyutu, algılanan anne tutumu reddetme boyutundaki değişimin, yaklaşık %10' nu (R^2 =. 102) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın kendini suçlama alt boyutunun algılanan baba tutumu reddetme alt boyutunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır (b =-.586, %95 BCA CI (-1,2144, .0429), p = .068).

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın kendini suçlama alt boyutunun, algılanan baba tutumu reddetme boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .720, %95 BCA CI (.3445, 1.0935), t = 3.779, p <.001). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutu, algılanan baba tutumu reddetme boyutundaki değişimin, yaklaşık %12' sini (R^2 =. 118) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın kendini suçlama alt boyutunun, algılanan baba tutumu karşılaştırma boyutunu olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (b = .936, %95 BCA CI (.5894, 1.2828), t = 5.3146, p <.001). Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın tehdit alt boyutu, algılanan baba tutumu karşılaştırma boyutundaki değişimin, yaklaşık %16' sını (R^2 =. 165) açıklamaktadır.

Ebeveynler arasında algılanan çatışmanın kendini suçlama alt boyutunun yetişkinlikte bağlanma kaygı alt boyutunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* =.289, %95 BCA CI (-,6779, 1,2574), *p* = .556).

Ebeveynler arasında algılanan çatışma kendini suçlama alt boyutunun, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* =.048, %95 BCA CI (-.4963, .5926), *p* = .862).

Algılanan anne tutumu reddetme alt boyutu, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* =.013, %95 BCA CI (-.2003, .2260), *p* = .906).

Algılanan anne tutumu karşılaştırma alt boyutu, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* =-.061, %95 BCA CI (-.2630, .1402), *p* = .549).

Algılanan baba tutumu duygusal sıcaklık alt boyutu, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* =.062, %95 BCA CI (-.0370, .1619), *p* = .218).

Algılanan baba tutumu reddetme alt boyutu, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* = .103, %95 BCA CI (-.1077, .3144), *p* = .336).

Algılanan baba tutumu karşılaştırma alt boyutu, duygu düzenlemedeki güçlükleri anlamlı düzeyde yordamamaktadır (*b* =-.064, %95 BCA CI (-.2851, .1578), *p* = .572).

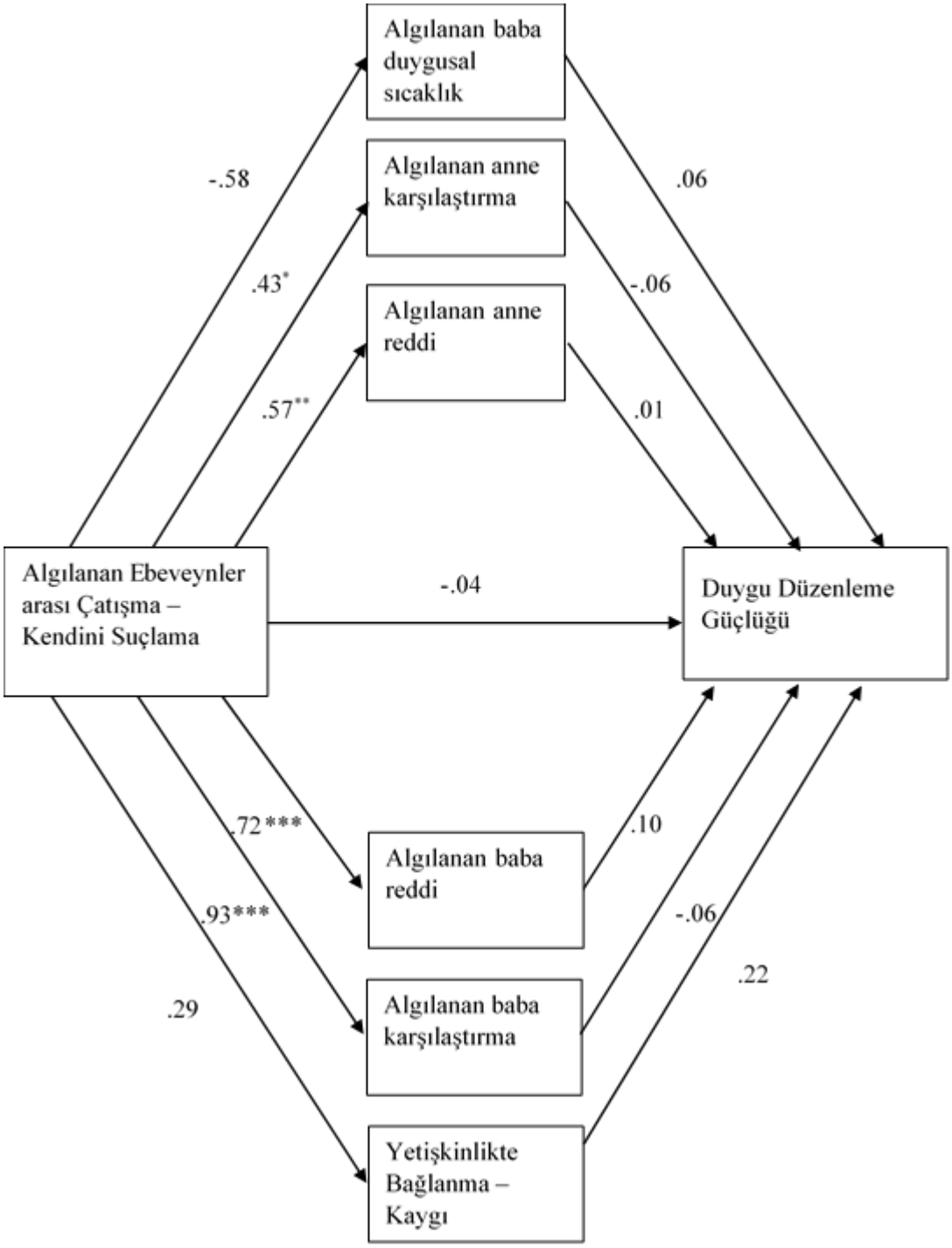
Yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutunun duygu düzenlemedeki güçlükleri olumlu yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (*b* = .224, %95 BCA CI (.1600, .2869), *t* = 6.93, p <.001).

Ebeveynler arasında algılanan çatışmada, kendini suçlama boyutu ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkide algılanan anne tutumu reddetme alt boyutu (*b* =-.007, %95 BCA CI (-.1190, .1527), algılanan anne tutumu karşılaştırma alt boyutu (*b* =-.026, %95 BCA CI (-.1337, .0839), algılanan baba tutumu duygusal sıcaklık (*b* =-.036, %95 BCA CI (-.1419, .0341), algılanan baba tutumu ret alt boyutu (*b* =.074, %95 BCA CI (-.0764, .2685), algılanan baba tutumu karşılaştırma altı boyutu (*b* =-.059, %95 BCA CI (-.2970, .1666) ve yetişkin bağlanma kaygı boyutunun (*b* = .064, %95 BCA CI (-.1808, .3286) açısından dolaylı etkinin anlamlı olmadığı ve bu iki değişkenin anlamlı birer aracı değişken olmadığı tespit edilmiştir. BCA CI olarak gösterilen güven aralığı 0 (sıfır) değerini kapsamaktadır (Tablo 7.).

Tablo 7. Algılanan Ebeveynler Arası Çatışma- Kendini Suçlama Alt Boyutu ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkide Paralel Aracılık Etkisi

Y	**M**	**X'in M Üzerindeki Etkisi (a)**	**M'in Y Üzerindeki Etkisi (b)**	**Doğrudan Etki (c')**	**Dolaylı Etki (a x b)**	**Toplam Etki (c)**
Duygu Düzenleme Güçlüğü	Algılanan Anne Reddi	.57**	.01	.04	.01	.07
	Anne Karşılaştırma	.43*	-.06		-.03	
	Baba Duygusal Sıcaklık	-.58	.06		-.04	
	Algılanan Baba Reddi	.72***	.10		.07	
	Baba Karşılaştırma	.93***	-.06		-.06	
	Yetişkinlikte Bağlanma-Kaygı	.29	.22		.06	

Not: * p <.05, ** p <.01, *** p <.001; (X) Tahmin Değişken; (M) Aracı Değişken; (Y) Sonuç Değişkeni

Şekil 12. Model 3

Not: Algılanan ebeveynler arası çatışma – algılanan tehdit ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide algılanan anne tutumu ret, aşırı koruma, karşılaştırma, duygusal sıcaklık, algılanan baba tutumu ret, aşırı koruma, karşılaştırma ve yetişkinlikte bağlanma kaygı alt boyutunun aracı rollerine dair standardize olmayan beta katsayıları gösterilmiştir. **p<.05, **p<.01, ***p<.001.*

3.1.3. Ek Analizler

3.1.3.1 Seri Çoklu Aracılık Modeli

Alan yazındaki araştırmalar çerçevesinde algılanan ebeveynler arası çatışmanın farklı boyutlarının duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisi algılanan anne-baba tutumu ve yetişkinlikte bağlanma olmak üzere farklı aracı değişkenler olarak paralel aracılık analizi ile test edilmiştir. Bununla beraber, aracı değişkenler (algılanan anne ve baba reddi ile yetişkinlikte bağlanma kaygı alt boyutu) arasındaki anlamlı korelasyon bulgularından hareketle, algılanan ebeveynler arası çatışma tehdit alt boyutu ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkide aracı değişkenlerin etkisi sıralı olarak birlikte değerlendirilmiştir.

Algılanan ebeveynler arası çatışmanın duygu düzenlemedeki güçlükler üzerindeki etkisinde algılanan anne tutumu ret alt boyutunun ve yetişkin bağlanma kaygısının seri aracılığı Hayes (2019) Process v3.3 Makro SPSS Model 6 ile test edilecektir.

Algılanan ebeveynler arası çatışma (*X*) yordayan değişken, duygu düzenlemedeki güçlükler (*Y*) yordanan değişken, algılanan anne ret (*M1*) ilk aracı değişken ve yetişkin bağlanma kaygısı (*M2*) ikinci aracı değişken olarak yer almaktadır.

Algılanan ebeveynler arası çatışmadaki tehdit algılanan anne reddini olumlu ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (β = .27, SH = .09, t = 3.18, p <.01, CI [0.10, 0.44]).

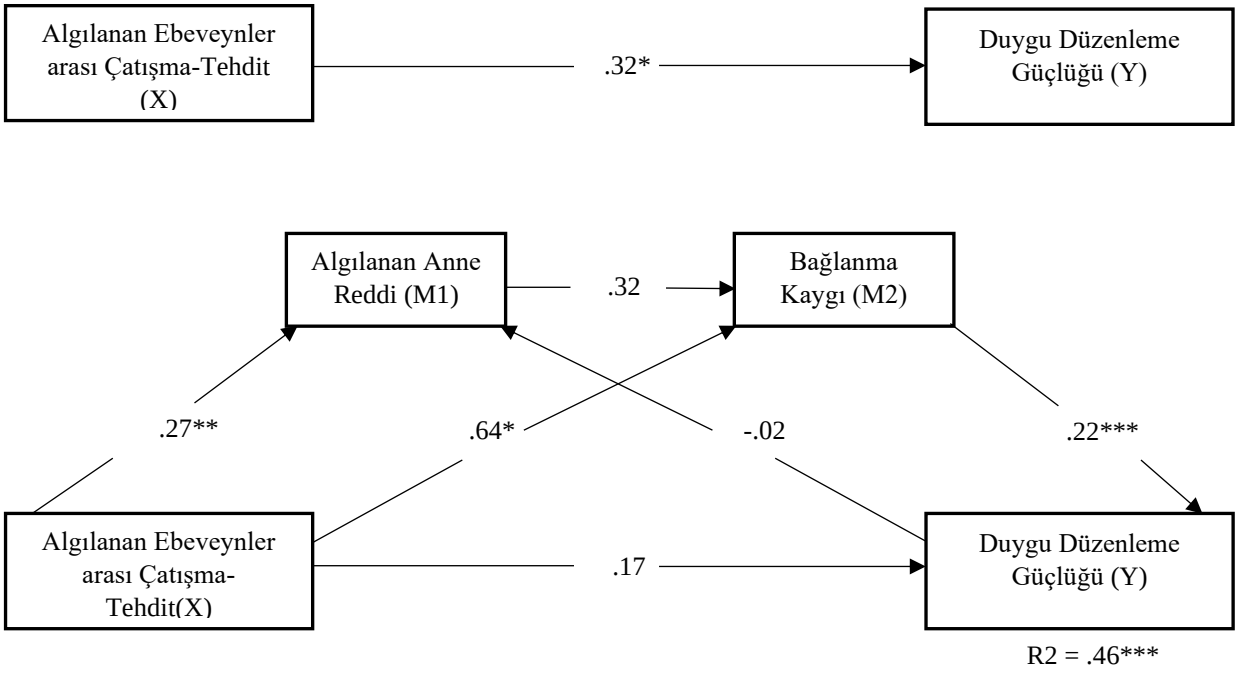
Algılanan ebeveynler arası çatışmadaki tehdit algılanan yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutunu olumlu ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (β = .64, SH = .25, t = 2.55, p <.05, CI [0.15, 1.14]).

Algılanan anne reddi yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır (β = .32, SH = .17, t = 1.87, p =.062 CI [-0.02, 0.65]).

Algılanan anne reddinin duygu düzenleme güçlükleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır (β =-.02, SH = .09, t =-0.22, p =.825 CI [-0.20, 0.16]).

Yetişkinlikte bağlanma kaygı alt boyutunun duygu düzenleme güçlüklerini olumlu ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (β = .22, SH = .03, t = 6.76, p <.001, CI [0.15, 0.27]).

Algılanan ebeveynler arası çatışma tehdit alt boyutunun duygu düzenleme güçlükleri üzerinde toplam etkisi anlamlıdır (β = .32, SH = .14, t = 2.25, p =.05 CI [0.04, 0.60]). Sıralı aracılık etkisi incelendiğinde, algılanan ebeveynler arası çatışma tehdit alt boyutunun duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisinde algılanan anne reddinin ve yetişkinlikte kaygı bağlanma boyutunun sıralı aracılıkları anlamlı değildir (β = .00, %95 BCA CI (- 0.00, 0.00).

Şekil 13. Seri Çoklu Analizi I

Not: Algılanan ebeveynler arası çatışma- tehdit alt boyutuna ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkide algılanan anne reddi ve bağlanma kaygı boyutlarının sıralı aracılıklarına dair standardize olmayan beta katsayıları gösterilmiştir **p <.05, **p <.01, ***p <.001.*

Tablo 8. Algılanan Ebeveynler Arası Çatışma- Tehdit Alt Boyutuna İlişkin Seri Çoklu Aracılık Analizi I

Etki	**Bootstrap [a] Katsayısı**	**Standart Hata**	***t***	***p***	**Alt Limit [b]**	**Üst Limit [b]**
Toplam Etki	.32*	.14	2.26	<.05	.041	.602
Doğrudan Etki	.17	.14	1.25	.21	-.098	.439
Dolaylı Etki (X-M_1-Y)	-.01	.03			-.058	.045
Dolaylı Etki (X-M_2-Y)	.14*	.06			.002	.021
Dolaylı Etki (X-M_1-M_2-Y)	.02	.01			-.000	.004

Not: * p <.05, ** p <.01, *** p <.001; (X) Tahmin Değişken- Algılanan Ebeveynler arası Çatışma- Tehdit; (M_1) 1. Aracı Değişken-Anne Reddi; (M_2) 2. Aracı Değişken-Yetişkinlikte Bağlanma Kaygı; (Y) Sonuç Değişkeni-Duygu Düzenlemede Güçlükler; [a] 5,000 bootstrap örneklemine dayanmaktadır; [b] %95 Güven Aralıkları (GA)

Algılanan ebeveynler arası çatışmanın duygu düzenlemedeki güçlükler üzerindeki etkisi üzerinde algılanan baba tutumu ret alt boyutunun ve yetişkin bağlanma kaygısının sıralı aracılığı Hayes (2019) Process v3.3 Makro SPSS ile test edilecektir.

Algılanan ebeveynler arası çatışma (*X*) yordayan değişken, duygu düzenlemedeki güçlükler (*Y*) yordanan değişken, algılanan baba ret (*M1*) ilk aracı değişken ve yetişkin bağlanma kaygısı (*M2*) ikinci aracı değişken olarak yer almaktadır.

Algılanan ebeveynler arası çatışmadaki tehdit algılanan baba reddini olumlu ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (β = .49, SH = .09, t = 5.08, p <.001, CI [0.29, 0.67]).

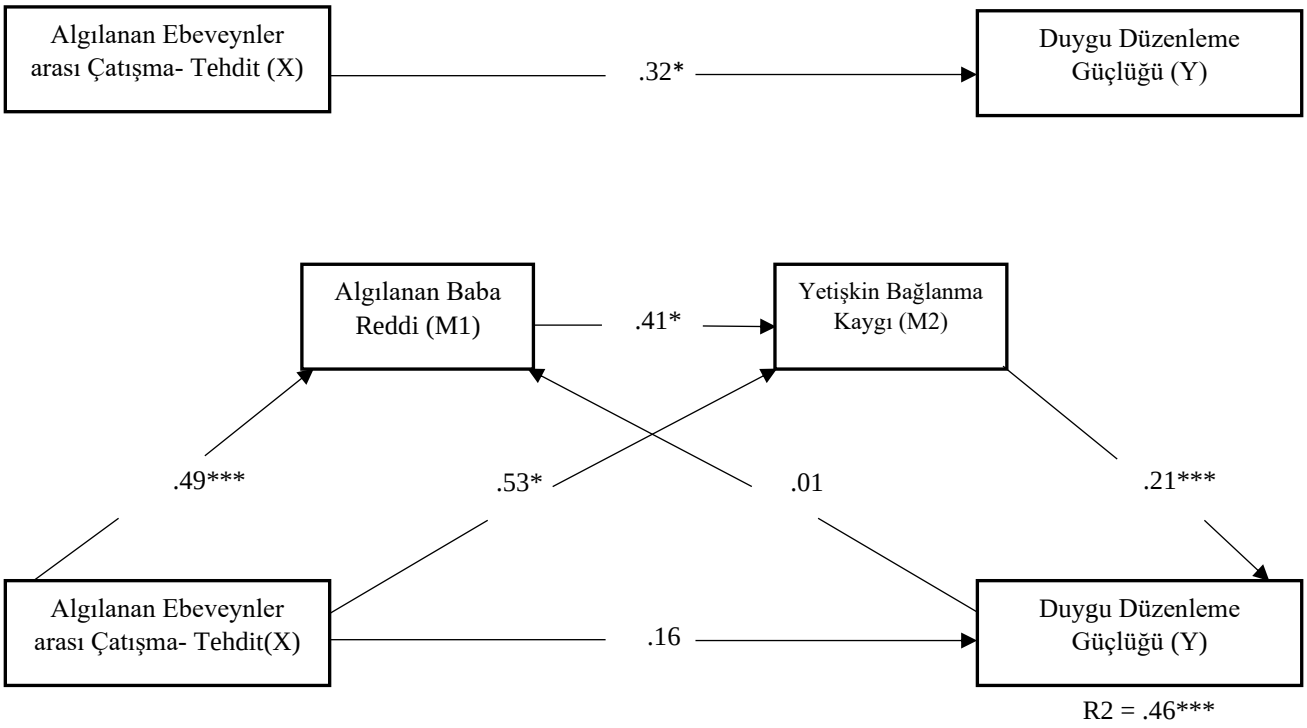
Algılanan ebeveynler arası çatışmadaki tehdit algılanan yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutunu olumlu ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (β = .53, SH = .26, t = 2.06, p <.05, CI [0.02, 1.03]).

Algılanan baba reddi yetişkinlikte bağlanma kaygı boyutunu olumlu ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (β = .41, SH = .15, t = 2.72, p <.05 CI [0.11, 0.71]).

Algılanan baba reddinin duygu düzenleme güçlükleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır (β = .01, SH = .08, t = 0.11, p =.911 CI [-0.15, 0.17]).

Yetişkinlikte bağlanma kaygı alt boyutunun duygu düzenleme güçlüklerini olumlu ve anlamlı düzeyde yordamaktadır (β = .21, SH = .03, t = 6.67, p <.001, CI [0.15, 0.27]).

Algılanan ebeveynler arası çatışma tehdit alt boyutunun duygu düzenleme güçlükleri üzerinde toplam etkisi anlamlıdır (β = .32, SH = .14, t = 2.25, p =.05 CI [0.04, 0.60]). Sıralı aracılık etkisi incelendiğinde, algılanan ebeveynler arası çatışma tehdit alt boyutunun duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisinde algılanan anne reddinin ve yetişkinlikte kaygı bağlanma boyutunun sıralı aracılıkları anlamlıdır (β = .04, %95 BCA CI (0.01, 0.09). Algılanan ebeveynler arası çatışmaya dair tehdidin yüksek olması ile birlikte algılanan baba reddinin de arttığı bununla beraber bağlanmada kaygı deneyimlendiği ve duygu düzenlemede güçlükler yaşandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Aracılık etkisinin etki büyüklüğü değerlendirildiğinde ise, tam standardize etki büyüklüğü (K^2) = .01'e yakın ise etki büyüklüğü düşük, .09'a yakın ise orta, .25'e yakın ise yüksek etki olarak belirtilmektedir. Bu bağlamda, seri aracılık analizinin tam standardize etki büyüklüğünün .01'e yakın olduğu dolayısıyla düşük düzeyde olduğu görülmektedir (β =.0270, %95 BCA CI (.0086, .0504)

Şekil 14. Seri Çoklu Analizi II

Not: Algılanan ebeveynler arası çatışma- tehdit alt boyutuna ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkide algılanan baba reddi ve bağlanma kaygı boyutlarının sıralı aracılıklarına dair standardize olmayan beta katsayıları gösterilmiştir **p <.05, **p <.01, ***p <.001.*

Tablo 9. Algılanan Ebeveynler Arası Çatışma- Tehdit Alt Boyutuna İlişkin Seri Çoklu Aracılık Etkisi II

Etki	**Bootstrap [a] Katsayısı**	**Standart Hata**	***t***	***p***	**Alt Limit [b]**	**Üst Limit [b]**
Toplam Etki	.32*	.14	2.26	<.05	.041	.602
Doğrudan Etki	.16	.14	1.16	.25	-.113	.436
Dolaylı Etki (X-M_1-Y)	.00	.04			-.076	.102
Dolaylı Etki (X-M_2-Y)	.11	.06			-.006	.239
Dolaylı Etki (X-M_1-M_2-Y)	.04[a]	.02			.009	.091

Not: * p <.05, ** p <.01, *** p <.001; (X) Tahmin Değişken- Algılanan Ebeveynler arası Çatışma- Tehdit; (M_1) 1. Aracı Değişken-Baba Reddi; (M_2) 2. Aracı Değişken-Yetişkinlikte Bağlanma Kaygı; (Y) Sonuç Değişkeni-Duygu Düzenlemede Güçlükler; [a] 5,000 bootstrap örneklemine dayanmaktadır; [b] %95 Güven Aralıkları (GA)

Özetle, yukarıdaki farklı paralel aracılık analizlerinde, algılanan ebeveynler arası çatışmanın tehdit alt boyutu ile duygu düzenlemedeki güçlükler arasında yetişkinlikte bağlanmanın kaygı boyutu anlamlı çıkmıştır. Ek analizde ise, algılanan ebeveynler arası çatışma tehdit alt boyutunun duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisinde algılanan baba reddinin ve yetişkinlikte kaygı bağlanma boyutunun sıralı aracılık etkisinin anlamlı çıktığı görülmektedir.

3.2. Yorumlar

Ebeveynler arası çatışmanın doğrudan etkilerini inceleyen birinci nesil çalışmalar bulunmakla birlikte, hangi aracı değişkenlerin bu etkiye aracılık ettiğinin araştırılması önem taşımaktadır (Cummings ve Davies, 2002). Bu çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın dolaylı etkisi inceleyen ikinci nesil araştırmalar doğrultusunda aracı değişkenlerin yer aldığı modeller test edilmiştir. Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveynler arası çatışmanın duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki dolaylı etkisi algılanan anne-baba tutumları ve yetişkinlikte bağlanma aracı

değişkenleriyle test edilmiş ve bu modelde cinsiyet, yaş ve psikolojik stres kontrol değişkeni olarak yer almıştır.

Çalışmanın temel amacı dahilinde, ilk olarak algılanan ebeveynler arası çatışmanın tüm alt boyutları; çatışmanın özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlama ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkide algılanan anne ve baba tutumu alt boyutlarının aracı rollerine ait bulgular tartışılacaktır. İkinci olarak, algılanan ebeveyn çatışmasının tüm alt boyutları; çatışmanın özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlama ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, yetişkin bağlanma boyutunun aracı rolü tartışılacaktır.

3.2.1. Ebeveynler arası Çatışma ile Duygu Düzenleme Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumlarının Aracı Rollerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu başlık altında aşağıdaki üç hipotez sonuçlar kapsamında tartışılacaktır.

H1: Üniversite öğrencilerinde, ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından çatışmanın özellikleri ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, algılanan anne-baba tutumu alt boyutları (reddetme, sıcaklık, aşırı koruma, karşılaştırma) aracı role sahiptir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda bu hipotez desteklenmemiştir. Algılanan ebeveynler arası çatışmada çatışmanın özellikleri ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide algılanan anne reddi, algılanan baba tutumu duygusal sıcaklık ve reddetme alt boyutlarının aracılık işlevi anlamlı çıkmamıştır.

H2: Üniversite öğrencilerinde, ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından algılanan tehdit ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, algılanan anne-baba tutumu alt boyutları (reddetme, sıcaklık, aşırı koruma, karşılaştırma) aracı role sahiptir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda bu hipotez desteklenmemiştir. Algılanan ebeveynler arası çatışmada algılanan tehdit ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide algılanan anne tutumu ret, aşırı koruma, karşılaştırma, duygusal sıcaklık ve algılanan baba tutumu ret, aşırı koruma ve karşılaştırma alt boyutlarının, aracılık işlevi anlamlı çıkmamıştır.

H3: Üniversite öğrencilerinde, ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından kendini suçlama ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, algılanan anne-baba tutumu alt boyutları (reddetme, sıcaklık, aşırı koruma, karşılaştırma) aracı role sahiptir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda bu hipotez desteklenmemiştir. Algılanan ebeveynler arası çatışmada kendini suçlama alt boyutu ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide algılanan anne tutumu ret, karşılaştırma ve algılanan baba tutumu ret, karşılaştırma alt boyutlarının, aracılık işlevi anlamlı çıkmamıştır.

Yukarıdaki üç hipotez kapsamında, ebeveynler arası çatışmayı yoğun, sık, çözüme ulaşmayan ve tehdit edici olarak algılayan veya çatışmaya dair kendini suçlayan üniversite öğrencilerinin geriye dönük çatışmaya dair algısının, algılanan anne-baba tutumları alt boyutları aracılığı ile duygu düzenleme güçlüklerine taşınmadığı görülmektedir. Ancak, ebeveynler arasında algılanan çatışmanın üç alt boyutunun: çatışma özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlama, algılanan anne-baba tutumunun farklı alt boyutları ile anlamlı yönde ilişkili olduğu gözükmektedir. Örneğin sonuçlar, ebeveynler arası çatışmayı daha sık ve yoğun olarak algılayan, çatışmadan dolayı kendini daha çok tehdit altında hisseden ve kendini suçlayan kişilerde, anne-baba ret algısının daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Eşler arasında yaşanan ikili sistemdeki çatışmanın kişilerin anne babalık rollerine ve dolayısıyla ebeveyn- çocuk ilişkisine taşınabileceği düşünülmektedir ve bulgular alan yazındaki farklı çalışmalar ile benzerlik göstermektedir (Buehler ve Gerard, 2002; Schoppe-Sullivan ve ark., 2007; Yılmaz ve Erkman, 2008). Aile Sistemleri Kuramı doğrultusunda, dinamik bir örüntüye sahip olan aile kavramının, içindeki üyelerin tek tek toplamından fazlası olduğuna ve aileyi anlamak için bireyler arasındaki ilişkilerin etkisini anlamak gerektiğine dikkat çekilmektedir (Locke ve ark., 2001). Örneğin, evliliklerinde devam eden çatışma yaşayan ebeveynler, çocukları için yeterli ebeveynlik yapmak adına daha az enerji ve zaman ayırmaktadır (Riggio, 2004). Dolayısıyla ebeveynler arası çatışmanın etkilerinin, ailenin diğer üyelerinin arasındaki ilişkide de etkisini sürdürebileceği ve çatışma esnasında birbirlerine karşı fiziksel veya sözlü agresyon gösteren kişilerin, aynı davranış örüntüsünü çocuklarıyla olan ilişkilerine de taşıyabilecekleri düşünülmektedir. Bu sonuç, eşler arasındaki düşmanlık tutumlarını içeren çatışmadaki gerginlik ve öfke, ebeveyn çocuk ilişkisine taşınabileceğini belirten "Yayılma Hipotezi" (Gerard, Krishnakumar ve Buehler, 2006) ile de benzerlik göstermektedir. Ek olarak, Davies(2002) Duygusal Güvenlik

Hipotezi kapsamında ebeveynler arası çatışmanın ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkiyi olumsuz yönde etkilediğini ve böylelikle çocuğun güvenlik algısının zedelediğini belirtmektedir. Eşler arasındaki evlilik çatışmasının, ebeveynlerin sert, katı ve işlevsel olmayan disiplin davranışlarıyla (Schofield ve ark., 2009) veya düşük ebeveyn kabul ve cezalandırıcı ebeveyn davranışı (Krishnakumar ve Buehler, 2000) ile ilişkili olduğu, ebeveynleri düşmanca ve agresyon içeren (Jenkins, 2000) veya reddedici, ilgisiz, geri çekilen (Grynch, Fincham ve Osborn, 1994) bir tutuma yönelttiği belirtilmektedir.

Bununla birlikte, algılanan ebeveynler arası çatışmanın algılanan anne-baba tutumu üzerinde etkili olduğu ancak, algılanan ebeveynler arası çatışmanın; çatışmanın özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlama alt boyutlarının duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki etkisinde, algılanan anne-baba tutumunun aracı değişken olarak anlamlı çıkmadığı gözükmektedir. Bu durumun, üniversite dönemindeki bireylerin içinde bulunduğu gelişimsel dönem ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, çalışmanın örneklem grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin bulunduğu gelişimsel dönemi anlamak sonuçları tartışmak bakımından yararlı olacaktır.

Arnett, (2015) beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin, kimlik keşfi, arada kalma, öz odaklı olma (self-focus), kararsızlık gibi birtakım özelliklerine dikkat çekmektedir ve bu dönemin ergenlik ve yetişkinlik arasındaki bir geçiş dönemi olduğunu belirtmektedir. Bu dönem, arkadaşlık, öznellik ve bireyselleşme gibi konuların önemli olduğu (Lapsley ve Woodbury, 2016), aileden ayrışmanın yaşandığı ve bilişsel kazanımların arttığı bir dönem olarak tanımlanmaktadır (Lucas-Thompson ve Hostinar, 2013). Blakemore ve Choudhury, (2006) bu dönemin sosyo-bilişsel kazanımlarına dikkat çekmekte ve başkasının niyetlerini anlayabilme, perspektif alabilme anlamındaki gelişmelere vurgu yapmaktadır. Bu dönemdeki bireylerin dikkatlerinin daha çok gelecek odaklı verilen kararlar üzerine yoğunlaşabildiği belirtilmektedir (Taber-Thomas ve Pérez-Edgar, 2015). Beyers ve Goossens, (2003) beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin kendilik algılarının, içselleştirdikleri ebeveyn figürlerinden bağımsız olarak gelişmeye başladığına dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bilişsel kapasitedeki kazanımlarla ve bu dönemdeki değişimlerle birlikte düşünüldüğünde, üniversite öğrencilerinin, geçmişe dönük ebeveynler arası çatışmaya dair olası sonuçların ve algılanan ebeveyn tutumları ile ilişkisinin daha iyi

değerlendirilebileceği beklenilmekle beraber, aynı kazanım kişinin duygularını tanıması, duruma uygun duygu tepki vermesi ve duygu düzenleme becerilerini geliştirmesi için de bir kaynak olarak yer alabilir. Ayrıca, algılanan ebeveyn tutumlarına dair anıların zihinde yer almakla birlikte, kişinin güncel duygu düzenleme becerileri üzerinde etkisinin olmayabileceği düşünülebilir.

Ek olarak, değişkenler arasında çift yönlü ilişki olabileceği göz önünde bulundurmakla beraber, algılanan ebeveynler arası çatışma ile duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki ilişkide, bağlanma stili ve duygu düzenlemedeki güçlüklerin şimdiki deneyimleri yansıttığı, kişinin geçmişe dönük çatışmaya dair güncel algısı sorulsa da bu durumun çocukluk deneyimlerini işaret ettiği varsayılmaktadır. Dolayısıyla modeldeki ilişkinin yönünün algılanan ebeveynler arası çatışmadan, yetişkinlikte bağlanmaya ve duygu düzenlemedeki güçlüklere doğru olduğu ön görülmektedir. Bundan farklı olarak algılanan ebeveynler arası çatışmada ve duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki ilişkide algılanan anne-baba tutumunun aracı rolünün değerlendirildiği model düşünüldüğünde hem algılanan ebeveynler arası çatışma hem de anne baba tutumuna dair güncel algı ölçülmekle birlikte ikisinin de geçmiş deneyimleri işaret ettiği düşünülmektedir. Ancak alan yazındaki çalışmalar ebeveynler arası çatışmanın ebeveyn tutumları üzerindeki etkisine vurgu yapmaktadır (Buehler ve ark., 2006; Kaya, 2003; Schoppe-Sullivan ve ark., 2007). Dolayısıyla bu çalışmada bağımsız değişken ebeveynler arası çatışma, aracı değişken ebeveyn tutumları olarak yer almıştır. Bununla birlikte, burada algılanan ebeveynler arası çatışma ve algılanan anne-baba tutumunu arasındaki ilişkideki öncelik sıralamasının bu modelde ön görüldüğü gibi algılanan ebeveynler arası çatışmadan algılanan anne-baba tutumuna doğru olmayabileceği değerlendirilmektedir. Bu iki değişkenin arasındaki ilişki ortak başka bir değişkenin etkisinde eş zamanlı olarak veya çift yönlü gerçekleşiyor olabilir. Örneğin, var olan ebeveyn psikopatolojisi hem ebeveynler arası çatışma hem de ebeveyn tutumları üzerinde etkili olarak kişinin geçmişe dönük güncel deneyimlerini etkileyebilir ancak bu durum ebeveynler arası çatışmanın anne-baba tutumu üzerinde etkisi olduğunu göstermeyebilir.

Bununla beraber, algılanan ebeveynler arası çatışmanın ebeveyn tutumları aracılığıyla duygu düzenleme güçlüğüne taşınmamasının, bu çalışmada değişken olarak yer almayan ancak koruyucu faktör olabileceği düşünülen kavramlarla da

ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu sonuç aşağıda, psikolojik sağlamlık, okulun kapsayıcı rolü ve akran ilişkileri ve kültürel faktörler bağlamında ele alınacaktır.

Bu bağlamda, geriye dönük ebeveynler arası çatışmaya dair algının, algılanan anne-baba tutumu aracılığı ile duygu düzenleme becerilerinin üzerinde anlamlı etkisinin olmamasının, kişinin geliştirmiş olduğu muhtemel içsel veya dışsal kaynaklar ve psikolojik sağlamlık ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Psikolojik sağlamlıkla beraber kişinin, algılanan ebeveynler arası çatışmadan veya bu çatışmanın algılanan ebeveyn tutumu üzerindeki olası etkisinden bağımsız olarak daha işlevsel duygu düzenleme becerilerine başvurabileceği ve bundan dolayı aracılık etkisinin anlamlı çıkmadığı varsayılabilir. Psikolojik sağlamlık kapsamında "*içsel ve dışsal*" kaynakların, stres veren deneyimler karşısında, kişinin uyum sağlama kapasitesine katkı sağladığı belirtilmektedir (Vanderpol, 2002).

Üniversite dönemindeki bireylerin ebeveyn davranışlarının etkisinde kalmalarının yanı sıra arkadaşlıklar veya okul deneyimi gibi çeşitli destek kaynakları oluşturduğu bu nedenle ebeveyn tutumlarının üniversite öğrencilerinde ebeveynler arası çatışma ile duygu düzenleme arasındaki ilişkide aracı değişken olarak yer alamayabileceği düşünülmektedir. Youell (2006) okulun çocuk için "kapsayıcı ebeveyn" rolünü görebileceğine, okul personeli ve öğretmenlerle kurulan bağın çocuğun sosyal güvenli bir çevre oluşturması için önemli olduğuna işaret etmektedir. Ek olarak, Santrock (2011) üniversite döneminde gençler için akran gruplarının öneminden bahsetmekte, kişilerarası ilişkilerde bilgi ve referans kaynağı olma, model oluşturma, destek sunmak açısından akranların önemi gençler için dikkat çekmektedir (Çelen, 2011; Demir, Baran ve Ulusoy, 2005). Bu durumda, ebeveynler arası çatışmanın algılanan ebeveyn tutumları aracılığı ile genç yetişkinlikte duygu düzenleme becerilerin taşınmaması, kişilerin üniversite dönemine kadar veya üniversite dahilinde, "kapsayıcı-kucaklayıcı" işlev gören bir okul deneyimi yaşaması ve böyle bir deneyimle birlikte ebeveyn destekleri yetersiz olsa dahi bu ihtiyaçlarını kapsayıcı ebeveyn rolüne geçebilen okuldan sağlayabilmesi veya arkadaşlık ilişkilerinden aldıkları destekle ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra, ebeveynler arası çatışmanın getirdiği stres ile geri çekilerek başa çıkan bir çocuğun, stresle başa çıkma ve kişiler arası çatışmaları çözme becerisini pratik etmekte zorlandığı dolayısıyla, akran ilişkilerini kısıtlayarak çatışmadan kaçındığı ancak bir süre sonra yalnızlıkla karşı karşıya kalabileceği belirtilmektedir (Mann ve Gilliom, 2004). Dolayısıyla akran

ilişkilerinin destekleyici rolünün olabileceği düşünülmekle birlikte, ebeveynler arası çatışmanın akran ilişkilerine taşınma ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

Ek olarak, ebeveyn tutumlarının, algılanan ebeveynler arası çatışma ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide nasıl bir aracı rol oynadığı üzerinde, ebeveyn tutumlarının hangi kültürel bağlamda tanıtıldığı ve ölçüldüğü konusunun etkili olabileceği düşünülebilir. Türkiye Batı kaynaklı çekirdek aile veya doğu kaynaklı geniş aile kavramından farklı olarak "genişlemiş çekirdek aile" yapısının daha çok görüldüğü bir ülke olarak ortaya çıkmaktadır (Onur, 2011). Çekirdek aile içerisinde anne ve baba arasındaki çatışmaya maruz kalan kişinin "genişlemiş çekirdek aile" kapsamında farklı kaynaklardan beslenebileceği ve bu durumda ebeveyn tutumlarının olumsuz etkisinin yaşamın ilerleyen dönemlerine taşınma ihtimalinin azalabileceği düşünülmektedir. Bu aile yapısında, anne baba ve çocuktan farklı olarak büyük anne-babaları, amca, teyze, kuzenler gibi diğer akrabaların da günlük hayatta etkileşim içerisinde ziyaret, iletişim araçları ile konuşma vb. yöntemlerle oldukları dikkat çekmektedir (Baştuğ, 2002). Kardeşler ve kardeş çocukları arasındaki ilişkinin yakın olabileceği ifade edilmektedir ve kişilerin evlendikten sonra da ebeveynleriyle yakın ilişkilerini sürdürdükleri belirtilmektedir (Ataca, 2009; Hortaçsu, 1995). Bu açıdan değerlendirildiğinde, devam eden bu nesiller arası duygusal bağın, çatışma yaşanan evlerdeki kişi için bir kaynak olabileceği düşünülmektedir.

3.2.2. Ebeveynler arası Çatışma ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Arasındaki İlişkide Yetişkinlikte Bağlanmanın Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu başlık altında aşağıdaki hipotezin sonuçları incelenmiş ve sonuçlar alan yazındaki çalışmalar ışığında değerlendirilmiştir.

H4: Üniversite öğrencilerinde, ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından çatışmanın özellikleri ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, yetişkinlikte bağlanma alt boyutları (kaçınma ve kaygı) aracı role sahiptir. Geriye dönük çatışmanın daha yoğun ve şiddetli algılandığı durumların duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki yordayıcı rolü, yetişkinlikteki bağlanmanın kaçınma ve kaygı boyutlarındaki değişimi aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda bu hipotez desteklenmemiştir. Algılanan ebeveynler arası çatışmada çatışmanın özellikleri ile duygu düzenleme

güçlüğü arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma kaçınma alt boyutu duygu düzenleme güçlüğü değişkeni ile uygun korelasyon olmadığı gerekçesiyle aracılık analizine dahil edilememiştir. Ek olarak, algılanan ebeveynler arası çatışmada çatışmanın özellikleri ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma kaygı alt boyutunun aracılık işlevi anlamlı çıkmamıştır.

H5: Üniversite öğrencilerinde, ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından algılanan tehdit ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, yetişkinlikte bağlanma alt boyutları (kaçınma ve kaygı) aracı role sahiptir. Geriye dönük çatışmaya dair algılanan tehdidin duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki yordayıcı rolü, yetişkinlikteki bağlanmanın kaçınma ve kaygı boyutlarındaki değişimi aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda bu hipotez kısmi desteklenmiştir. Algılanan ebeveynler arası çatışmada algılanan tehdit ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma kaçınma alt boyutu duygu düzenleme güçlüğü değişkeni ile uygun korelasyon olmadığı gerekçesiyle aracılık analizine dahil edilmemiştir. Bu sonuçtan farklı olarak, algılanan ebeveynler arası çatışmada algılanan tehdit ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma kaygı alt boyutunun aracılık işlevi anlamlıdır.

H6: Üniversite öğrencilerinde, ebeveynler arası evlilik çatışması alt boyutlarından kendini suçlama ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide, yetişkinlikte bağlanma alt boyutları (kaçınma ve kaygı) aracı role sahiptir. Geriye dönük çatışmaya dair kendini suçlamanın duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki yordayıcı rolü, yetişkinlikteki bağlanmanın kaçınma ve kaygı boyutlarındaki değişimi aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda bu hipotez desteklenmemiştir. Algılanan ebeveynler arası çatışmada kendini suçlama ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma kaçınma alt boyutu duygu düzenleme güçlüğü değişkeni ile uygun korelasyon olmadığı gerekçesiyle aracılık analizine dahil edilememiştir. Ek olarak, algılanan ebeveynler arası çatışmada kendini suçlama ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkide yetişkin bağlanma kaygı alt boyutunun aracılık işlevi anlamlı çıkmamıştır.

Yukarıdaki sonuçlar çerçevesinde, ilk olarak ebeveynler arası çatışmada algılanan tehdit ile duygu düzenlemede güçlükler arasındaki ilişkide yetişkinlikte bağlanmanın kaygı boyutunun aracı rolü tartışılacak, ikinci olarak bağlanmanın kaçınma boyutunun aracılık modelinde yer almaması alan yazın kapsamındaki araştırmalar kapsamında değerlendirilecektir.

Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynler arası çatışmada algılanan tehdit ile duygu düzenleme güçlükler arasındaki ilişkide yetişkinlikte bağlanmanın kaygı boyutu aracı rol oynamaktadır. Diğer bir deyişle, ebeveynler arasındaki çatışma ile birlikte tehdit algısı oluşan kişiler yakın ilişkilerinde kaygılı bağlanma deneyimine yatkın olmakta ve böylelikle duygu düzenleme ile ilgili güçlükler yaşamaktadır. Bu durumun ebeveynler arası çatışmadaki tehdit ile bağlanmanın kaygı boyutundaki deneyimlerin benzerliği ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Ebeveynler arası çatışmaya dair tehdit algısı, ailedeki ilişkilerin bozulabileceğine, ebeveynlerin ayrılabileceğine, ailenin dağılabileceğini ve çocuk için önemli bir şeyin tehlikede olduğuna dair algısını yansıtmaktadır (Atkinson ve ark., 2009) ve kişiye olası ebeveyn kaybını işaret edebileceği ve böylelikle kişide reddedilme korkusunu inşa edeceği ve terk edilme kaygısı yaratacağı belirtilmektedir (Steinberg, Davila ve Fincham, 2006). Yetişkin bağlanma kaygı boyutunun da reddedilme ve terk edilmeye ilişkin kaygıyı ve tetikte olma halini, güvenliklerine karşı tehdidi fark etme ve bağlanma ilişkili ipuçlarına karşı uyanık olma halini temsil ettiği düşünüldüğünde (Fraley ve Waller, 1998), ebeveynler arası çatışmada algılanan tehdit ile benzer bir mekanizmanın işlediği değerlendirilmektedir. Ebeveynler arası çatışmada tehdit algılayan kişi, ailenin dağılabileceği ve ilişkinin sonlanabileceğine dair bir kaygı taşırken, bağlanmanın kaygı boyutunda da romantik ilişkisi ile ilgili kişi terk edilme veya reddedilmeye ilişkin tetikte olmaktadır. Ek olarak, ebeveynler arası çatışmada algılanan tehdidin kişinin öz yeterlik algısına zarar verdiği (Fosco ve Feinberg, 2015) ve düşük benlik saygısı (Siffert, Schwarz ve Stutz, 2012) ile ilişkili olduğu belirtilmektedir. Bu açıdan da değerlendirildiğinde ebeveynler arası çatışmadaki tehdit algısı ile ilişkili düşük benlik saygısı ve öz yeterlik algısı ile birlikte kaygılı bağlanmada olduğu gibi ötekine duyulan ihtiyacın yoğunluğu artabilir. Ebeveynler arası çatışmadaki tehditle birlikte ilişkilerinde ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeteri kadar iyi yakınlık ve destekten yoksun kalan bireylerin romantik partnerlerine kaygı ile yoğun yakınlık kurma eğiliminde olabilecekleri düşünülmektedir. Bu durumda, algılanan ebeveynler arası çatışma ile birlikte oluşan tehdit algısı ile kişilerin bağlanma kaygısı yaşadıkları ve bununla başa

çıkmak için *yüksek aktivasyon* stratejisine başvurdukları değerlendirilmektedir. Dolayısıyla geriye dönük ebeveynler arası çatışmayı tehdit edici olarak algılayan bireylerin duygu düzenlemede güçlükler yaşamasının yakın ilişkilerde yüksek aktivasyon stratejisine başvurmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Yüksek aktivasyon stratejisine başvuran kişiler, bağlanma kaygısı ile ortaya çıkan zorlayıcı duygularla başa çıkmak için partnerleri ile aşırı yakınlık kurma eğilimindedir (Sümer, 2015).Yüksek aktivasyon stratejilerinin işlevsel olmayan duygu düzenleme davranışları ile ilgili olduğu, kişiyi farklı psikopatoloji semptomlarına yatkın kıldığı alan yazındaki birçok araştırmada açıklanmaktadır (Maas, Laan ve Vingerhoets, 2011; Malik, Wells ve Wittkowski, 2015; Rugancı, 2008; van Dijke ve Ford, 2015). Böylelikle, ebeveynler arası çatışma ile birlikte ailenin bütünü ve devamlılığına dolasıyla kendi güvenliğine dair tehdit algılayan kişilerin bağlanma kaygısı deneyimledikleri ve bu kaygıyı düzenlemek için yüksek aktivasyon stratejisine başvurdukları ve böylelikle duygu düzenlemede güçlükler yaşadıkları söylenebilir. Bu araştırmanın sonucu alan yazında yetişkinlikte bağlanma ile geriye dönük ebeveynler arası çatışmaya dair algının ilişkisini araştıran az sayıdaki çalışma ile uyumludur (Amato, 2000; Cusimano ve Riggs, 2013; Rodrigues ve Kitzmann, 2007).

Ek olarak, ebeveynler arası çatışma ile oluşan tehditle birlikte işlevsel duygu düzenleme becerileri için temel olan güvenli bağlamanın gerçekleşmesinin sekteye uğradığı düşünülmektedir. Hazan ve Shaver (1990) güvenli bağlanmanın özelliklerinden olan etrafı keşfetme deneyimi için kişinin ihtiyaçlarının karşılanmasının ve bağlanma sisteminin sakin kalmasının önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu durumun aksine, ebeveynler arası çatışma ile oluşan algılanan tehdit ile birlikte kişinin ailenin devamlılığına ve kendi güvenliğine ilişkin tehdit hissedebileceği ve böylelikle keşfetmek için gerekli ortamın olmayabileceği düşünülmektedir. Ebeveynler arası çatışmaya tanıklık eden çocuklar, bağlanma figürlerini tehdit edici uyaran olarak algılayabilmektedir. Aile içerisindeki çatışma ile beraber ortaya çıkan şiddet ortamı, tehdit edici olarak algılanan durumlarda kişinin kendini yardımsız, kolayca yaralanabilir, ötekini de ulaşılmaz ve destek veremez olarak görme eğiliminin gelişmesine neden olmakta ve kişinin duygu düzenleme becerilerinin gelişimini sekteye uğratmaktadır (Godbout, 2009).

Bununla birlikte, aile içerisinde yaşanan tatminsizlik ve yetersiz doyumun farklı bir ilişkide telafi edilebileceği dolayısıyla kişinin dikkatini ve ilgisini yakın

ilişkideki partnerine yoğun olarak verdiği ve böylelikle duygu düzenlemede güçlükler yaşadığı düşünülmektedir. Riggio, (2004) tarafından ortaya konulan çalışma, yoğun çatışma yaşanan evlerden gelen genç yetişkinlerin, daha az çatışma yaşanan evlerden gelenlere kıyasla, daha az sosyal destek algıladıkları ve ilişkilerinde daha fazla kaygı taşıdığına dikkat çekmektedir. Yüksek çatışmaya maruz kalan bireylerin, düşük çatışma deneyimleyen bireylere kıyasla daha az destek beklentisi yaşadıkları ve ikili ilişkilerinden yetersiz doyum aldıkları ifade edilmektedir (Amato ve Booth, 1991; Booth ve Edwards, 1990). Dolayısıyla, ebeveynler arası çatışmadaki tehdit ile birlikte oluşan yetersiz destek algısı ve doyum ile birlikte kişilerin bu durumu telafi etmek adına parterlerine fazla gelen, yoğun yakın olma arzusu duyabilecekleri ve bağlanmanın kaygı boyutuna benzer davranışlar sergileyebileceği düşünülmektedir. Bu durum, ebeveynler arası çatışmanın farklı ilişkiler üzerindeki etkisini açıklayan "Telafi Hipotezi" (Erel ve Burman, 1995) ile de tutarlılık göstermektedir. Ek olarak, ebeveynler arası çatışma ile birlikte kişiler arası ilişkilere dair olumsuz beklenti geliştiren kişiler yakın ilişkilerinde bağımlı, onay arayan, yapışan, ayrılıktan kaçınmak için çaba harcayan bir profil çizmektedir (Mann ve Gilliom, 2004). Bu davranışlar bağlanmanın kaygı boyutu ile uyumluluk göstermektedir (Brennan ve Shaver, 1995). Bu açıdan düşünüldüğünde, anne babalarının çatışmalarını kendi ilişkilerinde tekrar yaşamamak için ötekine bağımlı, reddedilmekten kaçmak için onay arayan, bağımlı davranışlar gösteren kişilerin bu davranışlarıyla birlikte aslında korktukları son olan reddedilme ile daha çok karşılaşabilme ihtimalinin olduğu ve olumsuz duygularını kaygılı bağlanma deneyimindeki gibi daha yoğun, uzun süren bir şekilde duygusal tepkisellik ile karakterize yaşadığı düşünülmektedir.

Ek olarak, ebeveynler arası çatışmaya dair tehdidin yetişkin ilişkisine taşınmasında "Sosyal Öğrenme Kuramı'nın" (Bandura, 1973) açıklayıcı olabileceği düşünülmektedir. Çocuğun bir gözlemci veya katılımcı olarak ilk deneyimleri yaşamın ilerleyen zamandaki romantik ilişkileri için bir temel oluşturmaktadır (Gray ve Steinberg, 1999). Ebeveynler arası ilişkinin kişinin kendi romantik ilişkisine taşınmasını model alarak öğrenme perspektifi ile açıklayan çalışmalar, kişilerin romantik ilişkilere dair beklentilerinin ebeveynlerinin birbiriyle olan ilişkilerini gözlemleyerek şekillendiğini ve duygusal güvenlik algısının ebeveynler arası güvenli bağlanmaya tanıklık etmeyle de gerçekleştiğini ifade etmektedir (Amato ve Booth 2001; Laurents, Kim ve Capaldi, 2008). Ailede yetersiz kişiler arası çatışma çözme

becerilerine tanık olan genç yetişkinlerin, stabil, doyum veren bir ilişki devam ettirmekte kaygı yaşadıkları ve zorlandıkları belirtilmektedir (Amato, 2000; Sağkal ve Özdemir, 2019). Kişilerin ebeveynler arası ilişkide öğrendikleri iletişim becerileri, çatışma çözme yeterlilikleri ve çatışma davranışlarının, sosyal öğrenme aracılığıyla yetişkin ilişkilerine taşındığına ve çatışmanın sonuçlarının nesiller arası aktarımına dikkat çekilmektedir (Braithwaite, Doxey, Dowdle ve Fincham, 2016). Bu çalışmada, yetişkinlikteki ilişki doyumundan ziyade kişilerin bağlanma temsilleri araştırılmıştır. Fakat çatışma davranışlarının ve biçimlerinin kuşaklar arasında Sosyal Öğrenme ile devam ettiği düşünüldüğünde ebeveynler arası çatışma deneyimleyen ve tehdit algılayan bireylerin bu açıdan güvensiz bağlanma ilişkisine de tanıklık ettikleri ve ebeveynler arası çatışmada gördükleri başa çıkma davranışlarını kendi yakın ilişkilerinde tekrar etme eğiliminde oldukları dolayısıyla ilişkiyi sürdürmekte zorlandığı ve kaygılı bağlanma özellikleri gösteren davranışlar sergileyerek duygu düzenlemede güçlükler yaşadıkları düşünülmektedir.

3.2.2.1. Yetişkinlikte Bağlanma Kaçınma Alt Boyutunun Aracı Rolüne İlişkin Değerlendirmeler

Yukarıda ebeveynler arası çatışmada algılanan tehdidin yetişkin bağlanmasının kaygı boyutu aracılığı ile duygu düzenleme güçlüğünü nasıl etkilediği tartışılmaktadır. Bununla birlikte sonuçlar, algılanan ebeveynler arası çatışmanın farklı boyutlarının duygu düzenlemedeki güçlükler üzerindeki etkisinde bağlanmanın kaçınma boyutunun aracılık etkisini değerlendirmek için anlamlı korelasyona işaret etmemektedir. Bu durumun, kaçıngan bağlanma gösteren kişilerin ebeveynler arası çatışmayı değerlendirme, bağlanma ilişkili anıları geri çağırmaya yönelik tutumları veya başvurdukları duygu düzenleme stratejileri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada, bağlanma ilişkili kaygı ve bağlanma ilişkili kaçınma olmak üzere yetişkin bağlanmasının iki temel boyutu değerlendirilmektedir. Davies ve Forman (2002) tarafından kişinin ebeveynler arası çatışmada duygusal güvenliğini sağlamaya yönelik geliştirdiği üç farklı profilin güvenli, saplantılı ve kayıtsız şeklinde olduğu düşünüldüğünde, ebeveynler arası çatışmanın olası etkilerini değerlendirirken duygusal güvenliği sağlamadaki farklılıkların önemli olabileceği düşünülmektedir.

Bağlanma ile ilgili araştırmalar, kaçınmacı stil gösteren kişilerin bağlanma ile ilişkili stres ile başa çıkabilmek için engelleme stratejisine başvurduklarını, bağlanma ilişkisinin önemini değersizleştirdiklerini ve bağlanma ilişkili olaylardan kaçındıklarını ortaya koymaktadır (Belsky ve Cassidy, 1994). Ebeveynler arası çatışmada duygusal güvenliği sağlamaya yönelik kayıtsız profil gösteren kişilerin, kaçınmacı bağlanma ile benzer davranışlar gösterdiği, duygusal güvenliği sağlamak için aile ilişkilerini önemsizleştirdikleri, aile ilişkilerinden uzaklaştıkları düşünülmektedir (Davies ve Forman, 2002). Bağlanma Kuramı ve Duygusal Güvenlik Hipotezi arasındaki benzerlik düşünüldüğünde, kaçınmacı bağlanma gösteren kişilerin ebeveynler arası çatışmadaki güvenliği sağlamaya yönelik kayıtsız bir profil çizebileceği ve aile ilişkilerini önemsemedikleri göz önüne alındığında, bu kişilerin ebeveynler arası çatışmaya dair algılarının da zayıf olabileceği, çatışmayı görmezden gelebilecekleri, aile ilişkilerine dair anıları daha az geri çağırmaya ve rapor etmeye eğilimli oldukları düşünülebilir. Bununla birlikte, Mikulincer ve ark., (2003) kaçıngan bağlanma özellikleri gösteren kişilerin olayları değerlendirirken olayın duygularla ilişkili boyutunu ihmal etme eğiliminde olduklarını ve bağlanma ilişkili duyguları engelleme eğiliminde olduklarında daha az çatışma algılayabildiklerini belirtmektedir (Mikulincer ve Florian, 1998). Bu açıdan değerlendirildiğinde, üniversite öğrencilerinin geriye dönük ebeveynler arası çatışmayı değerlendirirken, kaçıngan bağlanma stili gösteren kişilerin çatışmaya dair duygusal boyutu görmezden geldikleri düşünülebilir. Main ve ark., (1985) yetişkinlerle yaptığı çalışmada, kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilerin bağlanma ilişkili anılarını hatırlamaktan kaçındıklarını ve çocuklukta yaşanan deneyimlerin olumsuz etkilerini görmezden gelme eğiliminde olduklarını ifade etmektedir. Bağlanma ile otobiyografik bellek arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar kaçıngan bağlanan kişilerin anılarında daha çok aktivite anlatma ve ebeveynlerini gerçek dışı şekilde olumlu anlatma eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır (Tagini, Conway ve Meins, 2004). Böylelikle, kaçıngan bağlanma gösteren kişilerin, geriye dönük ebeveynler arası çatışmaya dair anılarını daha az geri çağırdıkları veya geri çağırdıklarında ise daha çok olumlu taraflarını rapor etmeye yatkın oldukları düşünülebilir. Kaçıngan bağlanan kişilerin yaşantılarının duyguları ile detaylarını birbirinden ayırarak kaydettiği ve bununla birlikte geçmişi anlatırken daha az duygu ifadeleri kullandıkları belirtilmektedir (Boyacıoğlu ve Sümer, 2011). Dolaysıyla geriye dönük ebeveynler arası çatışmayı rapor ederken kaçınmacı stil

gösteren kişilerin çatışmaya dair algısının bağlanmanın otobiyografik bellek üzerindeki etkisinde kaldığı söylenebilir.

Kaçıngan bağlanma gösteren kişiler aktivasyonu engelleme stratejisi kullanmakta, olumsuz deneyimleri tanıma ve bu deneyimler üzerine düşünmeyi engellemek için duyguyu tetikleyecek ortamlardan kaçınma, duyguyu fark etmeyi engelleme yoluna gitmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2005). Aktivasyonu engelleme stratejisinde kişiler duyguları bastırma ve ketleme yöntemine başvurarak stres veren olaylardan kendilerini uzakta tutmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2019) ve böylelikle, olumsuz duyguların yoğunluğunu azaltmaktadır (Hofmann, 2014).

Bağlanma açısından değerlendirildiğinde güvenlik temelli stratejilerden farklı olarak kaçıngan bağlanma stili gösteren kişilerin gösterdiği işlevsel olmayan bu yöntemin, kişinin huzursuzluk, stres yaratan olaylardan kaçınmasına dolayısıyla duygu düzenlemede güçlük yaşamadığı algısına yol açtığı düşünülebilir. Bağlanmanın kaçınma boyutunda yüksek puan alan kişilerin, olumsuz duygu içeren deneyimlerden kaçındıklarından, olumsuz duygularla daha iyi başa çıktıkları izlenimine sahip oldukları ve daha fazla öz-yeterlik rapor ettikleri ve bu durumun kişide olaylar üzerinde kontrolü olduğuna ve olaylarla başa çıkabildiğine dair bir algı yarattığı belirtilmiştir (Clear ve Zimmer-Gembeck, 2017). Ek olarak, istenmeyen ve negatif duyguların kaçınan bağlanan kişiler tarafından daha az rapor edildikleri (Garrison, Kahn, Sauer ve Florczak, 2011), olumsuz duyguların daha çok fiziksel semptomlar şeklinde ifade edildikleri belirtilmektedir (McWilliams, 2007). Altan-Atalay ve Sohtorik-İlkmen (2019) kaçıngan bağlanan kişilerin öz bildirim yoluyla toplanan ölçekte depresyon ve anksiyete maddelerini görmezden gelebilecekleri ancak stresin fizyolojik göstergelerini daha iyi ifade edebildikleri fikrini ortaya koymaktadır. Bu bilgiler ışığında, kaçıngan bağlanma boyutunda yüksek puan alan kişilerin, duygu düzenlemede güçlükler ölçeğini doldururken, daha az olumsuz duygu üzerine düşünecekleri, zorlayıcı duyguları daha çok fiziksel semptomlar üzerinden göstermeye eğilimli olabilecekleri dolayısıyla daha az duygu düzenlemede güçlük rapor edebilecekleri düşünülebilir. Korelasyon analizine göre duygu düzenlemede güçlükler değişkeni ile bağlanmanın kaçınma boyutu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı çıkmaması yukarıdaki bilgiler ile birlikte göz önüne alındığında, yakın ilişkilerinde kaçınmacı stil gösteren kişilerin duygu düzenlemede daha az güçlük rapor edebilmesi ihtimalinden kaynaklanıyor olabilir.

Ek olarak, kültürel faktörlerin bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Yakınlık kurmanın kültürel olarak daha uyumlu olduğu toplulukçu kültürlerde, bağlanma kaygısının daha fazla yaşandığı, bağımsızlığın ve öz yeterlilik kavramlarının ön plana çıktığı bireyci toplumlarda ise bağlanma kaçınmasının daha yaygın olabileceği belirtilmektedir (Rothbaum, Weisz, Pott, Miyake ve Morelli, 2000; Schmitt, 2010). Ötekine duyulan yoğun, güçlü yakınlık ihtiyacı ile karakterize olan bağlanma kaygısı toplulukçu, ilişkisel kültürlerde daha yaygın gözükürken duygusal uzaklık ve yoğun öz yeterlik, kendi kendine kalabilme davranışları ile karakterize edilen bağlanmanın kaçınma boyutu bireyci topluluk özelliklerinin yaygın olduğu kültürlerde daha fazla görülebilmektedir (Schmitt, 2010; Sümer, 2015). Farklı bir deyişle, bağlanma figürünün ulaşılabilir ve cevap verebilir olmadığı durumlarda, toplulukçu, ilişkisel kültür özelliklerinin yaygın olduğu yerde yaşayan bireyler, yüksek aktivasyon stratejisine başvurarak romantik partnerlerine yoğun yakınlık duyma eğilimindeyken, bireyci kültürde yaşayan kişiler aktivasyonu engelleme stratejisine başvurarak kendi kendine yetebilme ve ötekinden bağımsız hareket etme eğilimi gösterebilmektedir (Demir ve Sümer, 2018). Ek olarak Türkiye'de bağlanma kaygısının daha yaygın olduğu belirtilmektedir (Sümer ve Yetkili, 2018). Bu açıdan kültürel bağlamda, hangi bağlanma boyutunun daha yaygın olduğu veya ebeveyn çatışması ile birlikte yaşanan tehdit karşısında hangi aktivasyon stratejisine başvurulacağı konusunu da önem taşıyabilmektedir. Ebeveynler arası çatışmada tehdit algılansa da Türk toplumunda bağlanma kaygısının daha yaygın olduğu ve toplulukçu, ilişkisel özelliklerin daha fazla olduğu göz önüne alındığında, ötekinden bağımsız hareket etme ve kendi kendine yetebilme özelliklerinden ziyade, öteki ile ilişkide kalmanın daha yüceltilebilen bir değer olabileceği, dolayısıyla ebeveynler arası çatışma sonucu yakın ilişkilerde kaçınmaktan ziyade kaygıyla da olsa bağlanmanın daha ihtimal dahilinde gerçekleşebileceği değerlendirilmektedir.

3.2.2.2. Yetişkinlikte Bağlanmanın Aracı Rolüne İlişkin Genel Değerlendirme

Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynler arası çatışmada algılanan tehdit ile duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki ilişkide yetişkinlikte bağlanmanın kaygı boyutu aracı rol oynamaktadır ancak bağlanmanın kaçınma boyutu uygun korelasyon göstermediği gerekçesiyle modelde aracı değişken olarak değerlendirilmemiştir. Bununla birlikte, kaygı boyutunun bir aracı değişken olarak etki büyüklüğünün düşük

düzeyde olduğu da göz önüne alındığında, ebeveynler arası çatışma ile duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki ilişkideki yetişkinlikte bağlanmanın aracı rolünü, bağlanmanın devamlılığı ve sürekliliği kapsamında el almanın yararlı olacağı düşünülmektedir. Alan yazında "kazanılmış güvenli" olarak yer alan kavram bağlanmanın beşikten mezara devam eden sürekli ve az değişen bir süreç olmasından ziyade bağlanmanın değişken doğasına vurgu yapmaktadır (Pearson ve ark., 1994). Alan yazında yapılan çalışmalar bireylerin olumsuz yaşam deneyimlerine maruz kalmakla birlikte güvensiz bağlanma geliştirseler dahi, alternatif bir destek figürü ile oluşturdukları ilişkide içsel çalışan modellerinin değişebileceğini ve kişinin güvenli bağlanmaya benzer ilişkiler kurabileceğini göstermektedir (Saunders ve ark., 2011; Venta ve ark., 2015). Bununla birlikte, bağlanma figürünün farklı gelişimsel dönemlerde değişebileceği ve ebeveynlere veya arkadaşlara ait farklı birçok içsel çalışan modelin mutlaka bütünleşmiş olmadığı daha ziyade farklı gelişimsel dönemlerde farklı içsel çalışan modellerin etkili olabileceği belirtilmektedir (Laible ve ark., 2000). Bu bağlamda kişilerin ebeveyn çatışmasına tanıklık etmekle birlikte, alternatif destek figüründen aldıkları destekle birlikte güvensiz bağlanma örüntüsünü üniversite dönemindeki yaşantısına taşımayabileceği düşünülmektedir. Bireylerin geriye dönük aile çatışmasına dair tehdit algılasalar dahi, aile ile ilişkili akraba, büyük anne-baba, kuzen veya aile içinde olmayan komşu, ebeveynin arkadaşı, öğretmen gibi alternatif destek figürü ile kurulan ilişkide kendilerinin sevilebilir, ötekinin de güvenilebilir olduğuna dair algı geliştirebilecekleri ve böylelikle olumlu içsel modeller kazanabilecekleri düşünülmektedir.

Kazanılmış güvenli bağlanma bu araştırmada bir değişken olarak yer almamaktadır. Bununla birlikte alan yazındaki çalışmalar, kardeşlerin (Whiteman, McHale ve Soli, 2011), arkadaşların (Laible, 2007) veya Tanrı figürünün (Granqvist, 2002) alternatif destek figürü olarak içselleştirilebildiğini belirtmektedir. Kazanılmış güvenli bağlanan kişilerin güvenli bağlanan kişiler ile benzer içsel modellere sahip oldukları düşünüldüğünde duygu düzenleme becerileri açısından da tıpkı güvenli bağlananlar gibi tehdit karşısında istenmeyen duyguları tanıyabildikleri alternatif destek figüründen yardım talep edebildikleri düşünülebilir. Böylelikle, aile içi çatışmanın yetişkinlikteki bağlanma aracılığıyla duygu düzenleme becerilerine taşınmaması kazanılmış güvenlik çerçevesinde, bağlanmanın alternatif bir destek figürü sayesinde değişebilen doğası ile ilişkilendirilebilir.

3.2.2.3. Betimsel Bulgular ve Kontrol Değişkenine İlişkin Değerlendirmeler

Yukarıda, algılanan ebeveynler arası çatışmanın farklı boyutlarının duygu düzenlemedeki güçlükler üzerindeki etkisi anne-baba tutumları ve yetişkin bağlanma aracı değişkenleri bağlamında farklı başlıklar altında incelenmiştir. Araştırmadaki tüm modeller birlikte düşünüldüğünde, betimsel bulgu olarak algılanan ebeveynler arası çatışmanın kendini suçlama alt boyutunun ve psikolojik stresin kontrol değişkeni olarak yer almasının araştırmanın genel sonuçları açısından değerlendirilebilir. Betimsel bulgular bağlamında düşünüldüğünde algılanan ebeveynler arası çatışmanın kendini suçlama alt boyutunun çarpıklık katsayısı bu alt ölçek için cevapların normal dağılım göstermediğine işaret etmektedir. Bu araştırmada kullanılan Bootstrap yeniden örnekleme tekniği var olan veri seti içerisinden tekrar tekrar birbirinden farklı yeni veri setleri oluşturarak çarpıklık ve dağılıma dair yanlılık düzeltilmiş olarak devam etmektedir (Preacher ve Hayes, 2004, 2008). Bununla birlikte, kendini suçlama alt boyutundaki betimsel bulgunun tartışılmasının da önemli olabileceği düşünülmektedir. Bu örneklemde, kendini suçlama puanlarının ortalamanın oldukça altında kalmasının, gelişimsel dönemle birlikte değişen bilişsel kazanımlarla ilgili olabileceği düşünülmektedir. Çocukların ebeveynler arası çatışmanın nedenlerini, anne babanın yorgun olması veya ebeveynlerin birbirini sevmemesi gibi durağan veya değişen dışsal faktörlerden ziyade kendilerine yüklemelerinin daha fazla stres yarattığını belirtmektedir (Grych ve Fincham, 1990; Keeports ve Pittman, 2015). Dolayısıyla beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin, bilişsel kapasitedeki gelişimle birlikte (Amodio ve Frith, 2006) geriye dönük ebeveynler arası çatışmayı değerlendirirken, çatışmanın kendi suçlarından ziyade hangi durumdan kaynaklanmış olabileceğine dair daha kapsamlı bir değerlendirme yapabileceği, sürekli veya değişen dışsal faktörleri daha iyi anlayabileceği düşünülmektedir. Ek olarak, kendini suçlama alt boyutunun, ebeveynler arası çatışmanın diğer alt boyutları olan çatışmanın özellikleri ve algılanan tehdit ile anlamlı ilişkisinin olmadığı dikkat çekmektedir. Bu durumun kendini suçlama alt boyutuna ait dağılımın darlığı ve puanların ortalamanın altında kalması ile ilişkili olduğu düşünülebilir.

Ek olarak, Turner ve Kopiec, (2006) kişilerin geriye dönük çatışmaya dair maddeleri değerlendirirken, cevaplarının hali hazırda var olan psikolojik stresten etkilenebileceği belirtilmektedir. Bu çalışmada da psikolojik stres değişkeni algılanan

ebeveynler arası çatışmanın, çatışmanın özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlama alt boyutları, algılanan anne- baba tutumu ret, karşılaştırma, anne tutumu aşırı koruma, yetişkinlikte bağlanmanın kaygı, kaçınma alt boyutları ve duygu düzenlemede güçlükler ile olumlu yönde anlamlı korelasyon göstermiş, algılanan anne-baba tutumu sıcaklık alt boyutu ile negatif yönde anlamlı korelasyon göstermiştir. Tüm bu değişkenler benzer şekilde sonuç değişkeni olan duygu düzenlemede güçlükler ile de benzer yönde korelasyon göstermektedir. Dolayısıyla sonuç değişkeni olan duygu düzenlemede güçlükleri yordaması beklenen değişkenler aynı zamanda psikolojik stresi de yordamaktadır ve duygu düzenlemede güçlükler ile de psikolojik stres arasında olumlu yönde yüksek bir korelasyon olduğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, psikolojik stres ve duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki çift yönlü korelasyon da göz önüne alındığında, bu çalışmada psikolojik stres kontrol değişkeni olarak dahil edilmiş ve aracılık etkisi incelenirken dışarıda bırakılmıştır. Dolayısıyla, bu çalışmada anlamlı çıkmayan aracılık etkilerinin bir açıdan duygu düzenleme ile çift yönlü korelasyon ilişkisi içinde olan ve duygu düzenlemeyi yordaması beklenen diğer değişkenler tarafından da yordanan psikolojik stres değişkeninin kontrol değişkeni olarak kullanılması ile ilişkili olabileceği ön görülmektedir.

3.2.2.4 Seri Çoklu Aracılık Modeli Bulgularına İlişkin Sonuçlar

Yapılan ek seri aracılık analizinde, algılanan ebeveynler arası çatışmaya dair tehdit ile duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki ilişkide, algılanan anne reddi ile bağlanma ilişkili kaygının sıralı aracılık rolleri anlamlı çıkmazken, algılanan ebeveynler arası çatışmaya dair tehdit ile duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki ilişkide, algılanan baba reddi ile bağlanma ilişkili kaygının sıralı aracılık rolleri anlamlı bulunmuştur. Algılanan ebeveynler arası çatışmaya dair tehdidin yüksek olması ile birlikte algılanan baba reddinin de arttığı bununla beraber bağlanmada kaygı deneyimlendiği ve duygu düzenlemede güçlükler yaşandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçtan hareketle aracı değişkenlerin paralel olarak test edilmesinin yanı sıra, farklı modeller de test edildiğinde, ebeveynler arası çatışmaya dair algılanan tehdidin duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki dolaylı etkisinin devam ettiği gözlemlenmektedir. Ebeveynler arasındaki çatışmanın babalarda, katı disiplin, düşük kabul ve tutarsızlıkla ilişkili olduğu ve ebeveynler arasındaki ilişkideki mutsuzluğun

baba-çocuk ilişkisini olumsuz yönde etkilediği ifade edilmektedir (Amato ve Booth, 1991; Buehler ve ark., 2006; Rossi ve Rossi, 1990) ise ebeveynler arasındaki ilişkide mutsuzluğa dair algının kişinin ebeveynleriyle hatta özellikle babalarıyla daha az ilişki kurulması üzerinde etkisi olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla baba reddi ile birlikte bireylerin kaygılı bağlanmaya yatkın olabileceği ve bunun sonucunda duygu düzenlemede güçlükler yaşayabilecekleri düşünülmektedir.

BÖLÜM 4. SONUÇ

4.1. Özet

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin geriye dönük ebeveynleri arasındaki çatışmaya dair algısının duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisi algılanan anne-baba tutumları ve yetişkinlikte bağlanma aracı değişkenleri vasıtasıyla incelenmiştir. İlk olarak, algılanan ebeveynler arası çatışmanın üç alt boyutu; çatışmanın özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlamanın duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisinde algılanan anne ve baba tutumlarının duygusal sıcaklık, reddetme, aşırı korumacılık ve karşılaştırma alt boyutlarının aracı rolleri alt boyutlar üzerinden ayrı olarak değerlendirilmiştir. Yapılan paralel aracı değişken analizi doğrultusunda geriye dönük algılanan ebeveynler arası çatışmaya dair çatışmanın özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlama alt boyutları ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkide algılanan anne ve baba tutumlarının duygusal sıcaklık, reddetme, aşırı korumacılık ve karşılaştırma alt boyutlarından herhangi bir tanesinin aracılık rolü anlamlı çıkmamıştır. Ek olarak, geriye dönük algılanan ebeveynler arası çatışmaya dair; çatışmanın özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlama alt boyutları ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkideyetişkinlikte bağlanmanın aracı rolü, bağlanma ilişkili kaçınma ve kaygı olmak üzere iki alt boyutta değerlendirilmiştir. Ebeveynler arası çatışmaya dair algılanan tehdit ile duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki ilişkide bağlanma ilişkili kaygı aracı rol oynamaktadır ancak algılanan ebeveynler arası çatışmanın herhangi bir alt boyutu ile duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki ilişkide bağlanma ilişkili kaçınmanın aracılık rolü anlamlı bulunmamıştır. Yapılan ek seri aracılık analizinde, algılanan ebeveynler arası çatışmaya dair tehdit ile duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki ilişkide, algılanan anne reddi ile bağlanma ilişkili kaygının sıralı aracılık rolleri anlamlı çıkmamıştır. Bununla birlikte, algılanan ebeveynler arası çatışmaya dair tehdit ile duygu düzenlemedeki güçlükler arasındaki ilişkide, algılanan baba reddi ile bağlanma ilişkili kaygının sıralı aracılık rolleri anlamlı bulunmuştur.

4.2. Öneriler

Ebeveynler arası çatışma ve buna dair hissedilen duygular aile atmosferinin bir parçasını oluşturmakta ve bireyin gelişimi üzerinde etkili olmaktadır. Ebeveynler arası çatışmaya dair tehdit algısının kişiyi kaygılı bağlanmaya ve dolayısıyla duygu düzenlemede güçlükler yaşamaya yatkın kılmaktadır. Bu bağlamda, ebeveynler arası çatışmanın etkilerinin yetişkinlikte yakın ilişkiler üzerinden devam ettiği göz önüne alındığında, eşler arasındaki çatışma ile ilgili önleyici veya müdahale programlarında, eşler arası çatışmanın uzun süreli devam edebilen etkisine dikkat çekilebilir. Ek olarak, üniversite öğrencileri için çalışan uzmanların, kişilerin ebeveynler arası çatışma ile ilişkili güncel bağlanma deneyimindeki zorlukları tanımasına ve çatışmaya dair tehdit algısının duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisini azaltmak için bilişsel yeniden yapılandırma veya başa çıkma becerilerinin desteklenmesine yönelik müdahale çalışmalarının geliştirilebilir.

Betimsel bulgular açısından değerlendirildiğinde, örneklem grubunun görece işlevselliği yüksek, çatışma ile ilgili kendini az suçlayan bir grup olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, gelecek araştırmalarda, aynı modelin klinik bir örneklem grubuyla test edilmesinin farklı sonuçlar getirebileceği düşünülebilir.

Olası bir stresör olarak ebeveynler arası çatışma, çocuklukta ve gençlerde stres karşısındaki fizyolojik düzenlemeyi de olumsuz yönde etkilemektedir (Repetti, Taylor ve Seeman, 2002; Thompson ve Hostinar, 2013) ve fizyolojik düzenlemenin ebeveyn çatışmasına maruz kalan çocuklardaki koruyucu rolüne dikkat çekilmektedir (El-Sheikh, Harger ve Whitson, 2001). Gelecek araştırmacıların, hekimlerle birlikte fizyolojik ölçümleri içeren farklı araştırma modelleri de geliştirebileceği, çatışmaya dair hangi alt ölçeklerin fizyolojik ölçümler üzerinde etkili olduğu ve bu etkinin yaş gurubuna göre değişkenliğini değerlendirebileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte geriye dönük çatışmayı ölçerken kişilerin sözsüz çatışmaya karşı daha duyarsız olabilecekleri dolayısıyla bu açıdan daha az çatışma rapor edebilecekleri ifade edilmektedir (Davies ve Cummings, 1994). Böylelikle ebeveynler arası çatışmayı öz-bildirim yoluyla ölçerken kişilerin bakış, mimikleri içeren, sessiz, sözsüz çatışmaları daha az rapor etkileri düşüldüğünde, ebeveynler arası algılanan çatışmanın, bahsedilen değişkenler üzerindeki etkisinin azaltılmış olabileceği değerlendirilmektedir. Ek

olarak, duygu düzenlemede yaşanan güçlüklerde ziyade hangi duygu düzenleme becerilerine başvurulduğu da değerlendirilebilir veya duyguların takibi için deneyim örnekleme yöntemi kullanılabilir.

Ebeveynler arası çatışma düşük gelirli ailelerdeki gençler için daha tehdit edici olabilmektedir çünkü çatışmanın muhtemel sonuçları ekonomik açıdan da genç için güvensiz hissettirmektedir. Düşük gelir ile ilişkili stresin aynı evde yaşamayan gençlerin dahi ebeveynler arası çatışmayı daha negatif algılamasına yol açtığı ve dolayısıyla psikolojik uyumlarının olumsuz yönde etkilendiği belirtilmektedir (Lucas-Thompson ve Hostinar, 2013). Dolayısıyla düşük sosyo-ekonomik popülasyonda veya dezavantajlı gruplarda ebeveynler arası çatışmanın etkilerinin daha olumsuz olabileceği düşünüldüğünden bu gruplarda da dolaylı etkinin anlamlılığı incelenebilir. Wilkinson, (1999) göreli eşitsizlik veya ekonomik güvence gibi kavramların sosyo-ekonomik statüyü değerlendirmek için faydalı olabileceğini belirtmektedir. Bu araştırmada, alt- alt-orta, orta, üst-orta ve üst olmak üzere sosyo- ekonomik gruplar arasında ebeveynler arası çatışmanın alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Gelecek araştırmacılarda sosyo-ekonomik özelliklerin bir değişken olarak ele alınmasının ve modele dahil edilmesinin faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın katılımcı grubu üniversiteye devam eden öğrencilerden oluşmaktadır ve veriler üniversite dersi sırasında toplanmıştır. Blanco, Okuda, Wright, Hasin, Grant, Liu ve Olfson (2008) üniversiteye devam eden ve üniversite öğrencisi olmayan gençler arasında ruh sağlığı açısından benzer oranlar olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, gelecek araştırmalarda, araştırmanın genellenebirliği için üniversiteye devam etmeyen benzer yaş grubunu dahil etmek ve karşılaştırmanın daha kapsamlı bir temsili örnek oluşturmak için önemli olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın modeli, ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışma olduğundan neden sonuç ilişkisi kurulamaz. Ek olarak, yöntem varyansı ihtimalini dışarıda bırakmak adına, öz bildirim ölçeklerinin yanı sıra, yapılandırılmış görüşmelerin de ölçüm aracı olarak kullanılabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Alan yazında bağlanmanın öz bildirim yoluyla ölçülmesine dair birtakım tartışmalar yer almaktadır. Bağlanmanın içsel modellerin temsilini kapsaması ve geçmiş deneyimleri içermesi sebebiyle kişisel hikayeler dinlenilerek içsel temsilleri

anlamanın bağlanmayı değerlendirmek için daha kapsamlı bir yöntem sunabileceği düşünülmektedir (Shaver ve Mikulincer 2004). Hikâye dinleme, ölçek doldurma veya fizyolojik ölçümler gibi farklı ölçüm tekniklerinin kullanılmasının daha kapsamlı bir veri toplama metodu olabileceği değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte, ebeveynler arası çatışmaya dair algının duygu düzenleme üzerindeki etkisinde algılanan ebeveyn tutumlarının üniversite öğrencileri için anlamlı aracılık etkisi göstermemesi, bu araştırmada yer almayan olası koruyucu faktörleri, içsel ve dışsal kaynaklarının rolünü göz önünde bulundurmaya sevk etmektedir. Dolayısıyla, çocukluktan yetişkinliğe doğru hangi gelişimsel süreçlerin bu taşınmayı engellediğini anlamak için koruyucu faktörleri tespit etmenin ve geliştirmenin kaynak oluşturmak, kanıta dayalı koruyucu ve önleyici programları oluşturmak ve geliştirmek için önemli olduğu düşünülmektedir. Yukarıda, sosyal desteğin, alternatif destek figürünün algılanan ebeveyn çatışması yaşanan evlerde kişinin psikolojik iyilik hali için koruyucu olabileceği belirtilmektedir. Ancak, yoğun ebeveynler arası çatışmaya maruz kalan bireylerin arkadaşları ile işlevsel ilişkiler kurmakta zorlanabilecekleri ifade edilmektedir (Owen ve ark., 2008). Dolayısıyla, ebeveynler arası çatışma yaşanan evlerden gelen kişilerle yapılan sosyal beceri çalışmalarının onların olumlu sosyal davranışlarının gelişimine ve dolayısıyla alternatif destek figürü ile ilişki kurabileceği aktivitelere dahil olmasına zemin hazırlayabileceği düşünülmektedir. Ek olarak, araştırmanın yorum kısmında bahsi geçen kazanılmış güvenli, arkadaşlık, kardeşlik gibi faktörlerin koruyucu faktör olarak değerlendirilebilir.

Ek olarak, algılanan ebeveynler arası evlilik çalışmasını araştırırken mizaç özellikleri de modele dahil eden çalışmalar bulunmaktadır (Steinberg ve ark., 2006) ve mizaç aynı zamanda bu çalışmada yer alan duygu düzenleme (Goldsmith ve Davidson, 2004) ve bağlanma (Laurent ve Powers, 2007) değişkenleriyle de ilişkilidir. Bu açıdan düşünüldüğünde mizaç faktörünün muhtemel bir düzenleyici değişken olarak yer aldığı çalışmaların da mizacın ebeveynler arası çatışmaya maruz kalan kişilerde nasıl bir koruyucu rol aldığını anlamak açısından önemli olabilir.

Kültürel farklılıklar açısından değerlendirildiğinde ise, duyguların gösterilmesinden ziyade saklanmasının ve kontrol edilmesinin daha uygun ve kabul edilebilir, istenen bir beceri olduğu toplumlarda duyguların bastırılması bir duygu düzenleme güçlüğünden ziyade istenen bir duygu düzenleme becerisi olarak karşımıza

çıkabilmektedir (Gorrese ve Ruggieri, 2012). Dolayısıyla duygu düzenleme becerilerini kültürel değerler veya farklı sosyoekonomik gruplar açısından değerlendirmenin de gelecek araştırmalar için önemli olabilmektedir.

Bununla birlikte insan gelişimine kapsayıcı bir bakış açısı ile yaklaşan Bronfenbrenner (1989) tarafından ortaya atılan "Ekolojik Sistem Modeli", birey ile çevre arasındaki gelişen ve değişen ilişkiler ağına dikkat çekmektedir ve kişilerin bireysel özellikleri, en yakınındakilerle kurduğu ilişki, günlük aktivite ortamları, içinde bulundukları kültürel ortamı, bu kültürel ortamın farklı birimlerini ve bu birimler arasındaki ilişkiyi, hukuk sistemini, kitle iletişim araçlarını analiz eden bütünleyici bir bakış açısı sunmaktadır (Cooper ve Denner, 1998). Bu açıdan değerlendirildiğinde, aile içerisinde yaşanan kadın-erkek çatışmasının algılanmasında, kişinin içinde bulunduğu toplumda kadın-erkek çatışmasının kitle iletişim araçlarında nasıl yer ettiği, hukuk sisteminde nasıl yer aldığı, kültürel olarak nasıl ele alındığı, üzerine ne kadar konuşulabildiği meselesinin önemli olabileceği düşünülmektedir.

Mart ayı itibariyle ülkemizi de etkisi altına alan Covid-19 ile birlikte, birçok alanda akademik araştırmalar devam etmektedir. Tubitak "COVID-19 ve Toplum: Salgının Sosyal, Beşerî ve Ekonomik Etkileri, Sorunlar ve Çözümler" başlığı ile yaptığı çağrıda salgının günlük yaşamdaki etkilerini araştırmanın önemine dikkat çekmektedir. Covid-19 ile birlikte yaşanan izolasyon ile hem dünyada hem de ülkemizde kadına karşı ev içi şiddetin arttığı bilinmektedir. Farklı ülkelerde salgın sürecinde yapılan aile içi çatışma istatistiklerini değerlendiren çalışmalar aile için şiddettin yaygınlaştığı dikkat çekmektedir (Roje Đapić, Buljan Flander ve Prijatelj, 2020). Türkiye'deki birçok üniversite öğrencisinin okulların tatil edilmesiyle birlikte, aile evlerine döndüğü gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, sonraki araştırmalar, ebeveynler arası çatışmasının salgın dönemine özel ilişkisini araştırmak, ebeveynler arası çatışmaya maruz kalan aile üyeleri için gerekli desteğin oluşturulması için önem taşımaktadır. Ayrıca, üniversiteye dönüşte, üniversitenin psikolojik destek birimlerinin, salgın sürecinde ebeveynler arası çatışmaya tanıklık eden bireyler için duygu düzenleme becerilerini destekleyecek programlar hazırlanmasının salgın sonrası akademik ve sosyal hayata uyum için destekleyici olabileceği düşünülmektedir.

EKLER

EK 1 Katılımcı Onam ve Kişisel Bilgi Formu

Merhaba☺,

Sizi Klinik Psikolog Meryem Temel tarafından yürütülen "Genç Yetişkinlikte Algılanan Ebeveyn Çatışması ve Psikolojik Stres Arasındaki İlişki: Algılanan Ebeveyn Tutumu, Romantik Bağlanma ve Duygu Düzenleme Değişkenlerinin Rolleri" başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

1. **Araştırmayla İlgili Bilgiler:**

   a. Araştırmanın Amacı: Genç yetişkinlikte algılanan ebeveyn çatışması ile duygu düzenleme arasındaki ilişki ve algılanan ebeveyn tutumu, duygu romantik bağlanma değişkenlerinin bu ilişkideki rolünün araştırılması amaçlanmaktadır.

   b. Araştırmanın İçeriği: Genç Yetişkinlik Dönemi

   c. Araştırmanın Nedeni: □ Bilimsel araştırma x□ Tez çalışması

2. **Çalışmaya Katılım Onayı:**

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkânı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)
İmzası:

1. Doğum Tarihiniz: _____

2. Cinsiyetiniz: □ Kadın □ Erkek

3. Hangi okula gidiyorsunuz? _____

4. Kaçıncı sınıfta okuyorsunuz? _____

5. Şu anda devam eden romantik bir ilişkiniz var mı? □ Evet □ Hayır

Evet ise; Ne kadar süre devam ediyor?_____

Hayır ise; En uzun ilişkiniz kaç ay sürdü? _____

6. Şu anda kiminle yaşıyorsunuz?

□ Anne ve babanızla □ Yurtta

□ Annenizle □ Diğer (lütfen açıklayın**)**

_____

□ Babanızla □ Akrabaların yanında

7. Ailenizin kaçıncı çocuğusunuz? _____

8. Varsa kız kardeşlerinizin sayısı: _____

9. Varsa erkek kardeşlerinizin sayısı: _____

10. Kardeşleriniz arasında kendiniz de dâhil olmak üzere üveylik var mı?

□ Evet □ Hayır

11. Anne ve babanızın en son bitirdiği okulu işaretleyiniz.

	Anne	**Baba**
İlkokul		
Ortaokul		
Lise		

2 yıllık üniversite (önlisans)		
Üniversite (4 yıllık)		
Yüksek Lisans ve üstü		

13. Annenizin mesleği: _____

14. Babanızın mesleği: _____

15. Anneniz: Sağ __ Sağ değil __/Annenizi kaybettiğinizde kaç yaşındaydınız?_____ Öz ____ Öz değil __

16. Babanız: Sağ __ Sağ değil __/Babanızı kaybettiğinizde kaç yaşındaydınız?_____

Öz __ Öz değil __

17. Anne ve babanız:

□ Evli □ Boşanmış/ Ebeveynleriniz boşandığında kaç yaşındaydınız?_____

□ Ayrı yaşıyorlar / Ebeveynleriniz ayrı yaşamaya başladığında kaç yaşındaydınız?_____

18. Ailenizin ortalama aylık geliri:_____

19. Ekonomik olarak ailenizi hangi seviyede görüyorsunuz?

□ Alt □ Alt-Orta □ Orta □ Üst-Orta □ Üst

20. Çalışıyor musunuz? □ Evet □ Hayır

Evet ise ortalama aylık geliriniz _____

21. Burs alıyor musunuz? □ Evet □ Hayır

Evet ise ortalama aylık burs miktarı _____

EK 2 Çocukların Evlilik Çatışmasını Algısı Ölçeği (ÇEÇAÖ)

Aşağıdaki soruları anne ve babanızın ilişkisini düşünerek cevaplayınız. Eğer anne ve / veya babanızı kaybetmişseniz ya da anne ve babanız şu anda ayrı yaşıyor / boşanmış ise, soruları onlar beraber iken var olan ilişkilerini düşünerek cevaplayınız. Lütfen her cümleyi dikkatle okuyup, **Doğru, Bazen/Biraz Doğru, Yanlış** cevaplarından size uygun olanını işaretleyiniz.

1. Anne-babamın tartıştıklarını hiç görmezdim.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
5. Anne-babam tartıştıklarında korkardım.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
8. Anne-babamın tartışmaları bittikten sonra bile birbirlerine olan kızgınlıkları devam ederdi.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
12. Anne-babam tartıştıklarında bana ne olacak diye endişelenirdim.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
13. Anne-babamın tartışmaları genellikle benim suçumdu.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış

EK 3

Algılanan Anne -Kısa Form (AAT-KF)

1---------- 2----------3----------4----------5----------6

Hiçbir zaman Nadiren Bazen Ara sıra Sık sık Her zaman

Aşağıda **annenizle** olan ilişkiniz hakkında cümleler bulunmaktadır. Yanıtlamadan önce her bir ifadeyi dikkatle okuyunuz. Her bir maddenin sağında takip eden ölçeği kullanarak, belirtilen durumu ne kadar sıklıkla yaşadığınızı belirtiniz. Hiçbir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmanızdır. Annenizi kaybetmişseniz, yetişmenizde en çok katkısı olan kişiyi göz önüne alınız.

Aşağıdaki maddeleri <u>annenizle ilişkinizi</u> göz önünde bulundurarak doldurunu

	Hiçbir Zaman	**Nadiren**	**Bazen**	**Ara sıra**	**Sık sık**	**Her Zaman**
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
1. Annem sıkıntılı olduğumu söylemeden anlardı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
4. Annem başıma bir şey gelecek korkusuyla başka çocukların yaptığı bazı şeyleri yapmama izin vermezdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
5. Annem küçük şeyler için bile beni sert bir şekilde cezalandırırdı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
28. Annemin nedenini söylemeden bana kızgın ya da ters davrandığı olurdu.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
29. Annem beni derslerim konusunda kardeş(ler)imle veya akraba çocuklarıyla karşılaştırırdı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**

Algılanan Baba -Kısa Form (ABT-KF)

1---------- 2----------3----------4----------5----------6

Hiçbir zaman Nadiren Bazen Ara sıra Sık sık Her zaman

Aşağıda **babanızla** olan ilişkiniz hakkında cümleler bulunmaktadır. Yanıtlamadan önce her bir ifadeyi dikkatle okuyunuz. Her bir maddenin sağında takip eden ölçeği kullanarak, belirtilen durumu ne kadar sıklıkla yaşadığınızı belirtiniz. Hiçbir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmanızdır. Babanızı kaybetmişseniz, yetişmenizde en çok katkısı olan kişiyi göz önüne alınız.

Aşağıdaki maddeleri <u>babanızla ilişkinizi</u> göz önünde bulundurarak doldurunu

	Hiçbir Zaman	**Nadiren**	**Bazen**	**Ara sıra**	**Sık sık**	**Her Zaman**
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
1. Babam sıkıntılı olduğumu söylemeden anlardı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
4. Babam başıma bir şey gelecek korkusuyla başka çocukların yaptığı bazı şeyleri yapmama izin vermezdi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
5. Babam küçük şeyler için bile beni sert bir şekilde cezalandırırdı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
15. Sokakta oynarken babası tarafından en çok çağırılan ben olurdum	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
29. Babam beni derslerim konusunda kardeş(ler)imle veya akraba çocuklarıyla karşılaştırırdı.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**

EK 4 Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ)

Aşağıdaki ifadelerin size ne sıklıkla uyduğunu, her ifadenin yanında yer alan 5 dereceli ölçekten yalnızca bir tanesini işaretleyerek değerlendiriniz.

	Hemen hemen hiç	Bazen	Yaklaşık Yarı yarıya	Çoğu zaman	Hemen hemen her zaman
2. Ne hissettiğim konusunda karmaşa yaşarım.					
4. Kendimi kötü hissettiğimde kontrolden çıkarım.					
6. Kendimi kötü hissetmenin yoğun depresif duyguyla sonuçlanacağına inanırım.					
8.Kendimi kötü hissederken kontrolden çıktığım korkusu yaşarım.					
10. Kendimi kötü hissettiğimde zayıf biri olduğum duygusuna kapılırım					

EK 5

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (Experiences in Close Relationships-Revised)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde **yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz**. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1----------2----------3----------4----------5----------6----------7

Hiç katılmıyorum			Kararsızım Fikrim Yok			Tamamen katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7

EK 6 Hasta Sağlık Anketi (Patient Health Questionnaire)
Son bir hafta içinde aşağıdaki problemler sizi ne sıklıkla rahatsız etti?

		Hiç	**Birkaç gün**	**Günlerin yarısından fazlasında**	**Hemen hemen her gün**
1	Bir şey yapmak konusunda ilgisizlik veya zevk almamak				
2	Üzgün, depresif veya umutsuz hissetmek				
3	Uykuya dalmada veya uyumaya devam etmekte zorluk veya çok fazla uyumak				
5	İştahsızlık veya çok fazla yemek				
6	Kendinizi kötü hissetmeniz- veya kendinizi başarısız ya da kendinizi veya ailenizi hayal kırıklığına uğrattığınızı düşünmeniz.				

KAYNAKÇA

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange stiuation.* Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Aldao, A., Nolen-Hoeksema, S., & Schweizer, S. (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical psychology review*, *30*(2), 217-237. doi:10.1016/j.cpr.2009.11.004

Allen, K., & Mitchell, S. (2015). Perceptions of parental intimate relationships and their affects on the experience of romantic relationship development among African American emerging adults. *Marriage & Family Review*, *51*, 516-543. doi: 10.1080/01494929.2015.1038409

Altınok, A., Ömer, Ö., Zeynep, S. & Bayoğlu, F. (2017). Anne-Baba Çatışması: Türkiye Deki Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (59), 329-345.

Altan-Atalay, A., & Sohtorik İlkmen, Y. (2019). Attachment and psychological distress: The mediator role of Negative Mood Regulation Expectancies. *Journal of Clinical Psychology*, *76*(4), 778-786. doi:10.1002/jclp.22913

Amodio, D., Frith, C. (2006). Meeting of minds: the medial frontal cortex and social cognition. *Nat Rev Neurosci* **7,** 268–277. doi: 10.1038/nrn1884

Amato, P., & Sobolewski, J. (2001). The Effects of Divorce and Marital Discord on Adult Children's Psychological Well-Being. *American Sociological Review*, *66*(6), 900-921. Erişim adresi: http://www.jstor.org/stable/3088878

Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of marriage and family*, *62*(4), 1269-1287. doi:10.1111/j.1741-3737.2000.01269.x

Amato, P. R., Loomis, L. S., & Booth, A. (1995). Parental divorce, marital conflict, and offspring well-being during early adulthood. *Social Forces*, *73*(3), 895-915. doi:10.1093/sf/73.3.895

Arnett, J. J. (2009). A longer road to adulthood. *Family in transition*, 3-26.

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, *55*(5), 469–480. doi:10.1037/0003-066X.55.5.469

Arnett, J. J. (2015). Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties (2nd ed.). New York, NY: Oxford University Press.

Arrindell, W. A., Sanavio, E., Aguilar, G., Sica, C., Hatzichristou, C., Eisemann, M., ... & Kállai, J. (1999). The development of a short form of the EMBU1Swedish acronym for Egna Minnen Beträffande Uppfostran ("My memories of upbringing"). 1: Its appraisal with students in Greece, Guatemala, Hungary and Italy. *Personality and Individual Differences, 4*(27), 613-628. doi:10.1016/S0191-8869(98)00192-5

Arditti, J. (1999). Rethinking Relationships between Divorced Mothers and Their Children: Capitalizing on Family Strengths. *Family Relations, 48*(2), 109-119. doi:10.2307/585074.

Ashaboğlu, F. (2005). *The relationship of interparental conflict to psychological adjustment*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Ataca, B. (2009). Turkish family structure and functioning. In S. Bekman & A. AksuKoc (Eds.), Perspectives on human development, family and culture (pp. 108-125). Cambridge: Cambridge University Press.

Atkinson, E. R., Dadds, M. R., Chipuer, H., & Dawe, S. (2009). Threat is a multidimensional construct: Exploring the role of children's threat appraisals in the relationship between interparental conflict and child adjustment. *Journal of Abnormal Child Psychology, 37*, 281-292. doi: 10.1007/s10802-008-9275-z

Ballard, M., & Cummings, E. M. (1990). Response to adults' angry behavior in children of alcoholic and nonalcoholic parents. *The Journal of genetic psychology*, *151*(2), 195-209. doi:10.1080/00221325.1990.9914654

Bandura, A. (1969). Social-learning theory of identificatory processes. *Handbook of socialization theory and research*, *213*, 262.

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of personality and social psychology*, *51*(6), 1173.

Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, *61*(2), 226.

Bartholomew K. (1990). Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2):147-178. doi:10.1177/0265407590072001

Baştuğ, Ş. (2002). The Household and Family in Turkey: An Historical Perspective. In R. Liljeström and E. Özdalga (eds.), Autonomy and Dependence in the Family: Turkey and Sweden in Critical Perspective (pp. 99-116). İstanbul: Swedish Research Institute.

Bekman, S. (2001) Genel Değerlendirme ve Geleceğe Yönelik Öneriler. *Çocuğun Yaşamında Babanın Rolü ve Önemi Sempozyum Raporu içinde*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayını, No:12.

Belsky, J. (2001). Emanuel Miller Lecture: Developmental Risks (Still) Associated with Early Child Care. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines, 42*(7), 845-859. doi:10.1017/S0021963001007764

Belsky, J., & Cassidy, J. (1994). Attachment and close relationships: An individual-difference perspective. *Psychological inquiry*, *5*(1), 27-30. doi: 10.1207/s15327965pli0501_3

Berking, M., Wirtz, C. M., Svaldi, J., & Hofmann, S. G. (2014). Emotion regulation predicts symptoms of depression over five years. *Behaviour research and therapy*, *57*, 13-20. doi: 10.1016/j.brat.2014.03.003.

Beyers, W., & Goossens, L. (2003). Psychological separation and adjustment to university: Moderating effects of gender, age, and perceived parenting style. *Journal of adolescent research*, *18*(4), 363-382.doi:10.1177/0743558403018004003

Bickham, N. L., & Fiese, B. H. (1997). Extension of the Children's Perceptions of Interparental Conflict Scale for use with late adolescents. *Journal of Family Psychology, 11*(2), 246–250. doi:10.1037/0893-3200.11.2.246.

Blakemore, S.-J., den Ouden, H., Choudhury, S., & Frith, C. (2007). Adolescent development of the neural circuitry for thinking about intentions. Social Cognitive and Affective Neuroscience, 2, 130–139. doi:10.1093/scan/nsm009

Blanco, C., Okuda, M., Wright, C., Hasin, D. S., Grant, B. F., Liu, S. M., & Olfson, M. (2008). Mental health of college students and their non-college-attending peers: Results from the National Epidemiologic Study on Alcohol and Related Conditions. *Archives of General Psychiatry, 65,* 1429–1437. doi:10.1001/archpsyc.65.12.1429

Booth, A., Brinkerhoff, D., & White, L. (1984). The Impact of Parental Divorce on Courtship. *Journal of Marriage and Family, 46*(1), 85-94. doi:10.2307/351867

Booth, A., & Edwards, J. N. (1990). Transmission of marital and family quality over the generations: The effect of parental divorce. *Journal of Divorce*, *13*(2), 41-58. doi: 10.1300/J279v13n02_02

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1*. Attachment. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1970). Disruption of affectional bonds and its effects on behavior. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, *2*(2), 75-86.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Separation, anxiety and anger*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1979). The Bowlby-Ainsworth attachment theory. *Behavioral and Brain Sciences, 2*(4), 637-638. doi:10.1017/S0140525X00064955

Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Sadness and depression*. New York: Basic Books.

Boyacıoğlu, İ., & Sümer, N. (2011). Bağlanma Boyutları, Otobiyografik Bellek ve Geçmişi Kabul Etme. *Turk Psikoloji Dergisi*, *26*(67). Erişim adresi: http://antalya.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443320110000m000099.pdf

Braithwaite, S. R., Doxey, R. A., Dowdle, K. K., & Fincham, F. D. (2016). The unique influences of parental divorce and parental conflict on emerging adults in romantic relationships. *Journal of Adult Development*, *23*(4), 214-225. doi:10.1007/s10804-016-9237-6

Brennan, K. A., Shaver, P. R., & Tobey, A. E. (1991). Attachment styles, gender and parental problem drinking. *Journal of Social and Personal Relationships, 8*(4), 451-466. doi:10.1177/026540759184001

Brennan, K. A., & Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin, 21*(3), 267-283. doi:10.1177/0146167295213008

Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). *Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview*. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (p. 46–76). The Guilford Press.

Bretherton, I. (1985). Attachment Theory: Retrospect and Prospect. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 50*(1/2), 3-35. doi:10.2307/3333824

Bylsma, W. H., Cozzarelli, C., & Sumer, N. (1997). Relation between adult attachment styles and global self-esteem. *Basic and applied social psychology*, *19*(1), 1-16. doi: 10.1207/s15324834basp1901_1

Buehler, C., Anthony, C., Krishnakumar, A. *et al.* Interparental Conflict and Youth Problem Behaviors: A Meta-Analysis. *Journal of Child and Family Studies* 6, 233–247 (1997). doi:10.1023/A:1025006909538

Buehler, C., Benson, M. J., & Gerard, J. M. (2006). Interparental hostility and early adolescent problem behavior: The mediating role of specific aspects of parenting. *Journal of Research on Adolescence*, *16*(2), 265-292. doi: 10.1111/j.1532-7795.2006. 00132.x

Buehler, C., & Gerard, J. M. (2002). Marital conflict, ineffective parenting, and children's and adolescents' maladjustment. *Journal of Marriage and Family*, *64*(1), 78-92. doi:10.1111/j.1741-3737.2002. 00078.x

Buehler, C., Lange, G., & Franck, K. L. (2007). Adolescents' cognitive and emotional responses to marital hostility. *Child development*, *78*(3), 775-789. doi: 10.1111/j.1467-8624.2007.01032.x

Cabral, J., Matos, P., Beyers, W., & Soenens, B. (2012). Attachment, Emotion Regulation and Coping in Portuguese Emerging Adults: A Test of a Mediation Hypothesis. *The Spanish Journal of Psychology, 15*(3), 1000-1012. doi:10.5209/rev_SJOP.2012.v15.n3.39391.

Calkins, S. D., & Johnson, M. C. (1998). Toddler regulation of distress to frustrating events: Temperamental and maternal correlates. *Infant Behavior and Development*, *21*(3), 379-395. doi:10.1016/S0163-6383(98)90015-7.

Carson, J., & Gerber, E. (1999). Emotion Regulation in Marital and Parent-Child Relationships: Predicting Academic and Social Outcomes in Children.

Carlson, E. A., & Sroufe, L. A. (1995). *Contribution of attachment theory to developmental psychopathology.* In D. Cicchetti & D. J. Cohen (Eds.), *Wiley series on personality processes. Developmental psychopathology, Vol. 1. Theory and methods* (p. 581–617). John Wiley & Sons.

Cassidy, J. (1994). Emotion regulation: Influences of attachment relationships. *Monographs of the society for research in child development*, *59*(2-3), 228-249. doi:10.1111/j.1467-8624.1994.tb00796.x

Cassidy, J., & Kobak, R. R. (1988). Avoidance and its relation to other defensive processes. *Clinical implications of attachment*, *1*, 300-323.

Chris Fraley, R., Niedenthal, P. M., Marks, M., Brumbaugh, C., & Vicary, A. (2006). Adult attachment and the perception of emotional expressions: Probing the hyperactivating strategies underlying anxious attachment. *Journal of personality*, *74*(4), 1163-1190. doi:10.1111/j.1467-6494.2006.00406.x

Cicchetti, D., Cummings, E. M., Greenberg, M. T., & Marvin, R. S. (1990). *An organizational perspective on attachment beyond infancy: Implications for theory, measurement, and research.* In M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Eds.), *The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation series on mental health and development. Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (p. 3–49). University of Chicago Press.

Clear, S. J., & Zimmer-Gembeck, M. J. (2017). Associations between attachment and emotion-specific emotion regulation with and without relationship insecurity priming. *International Journal of Behavioral Development*, *41*(1), 64-73. doi:10.1177/0165025415620057

Cole, P., Michel, M., & Laureen O'Donnell Teti. (1994). The Development of Emotion Regulation and Dysregulation: A Clinical Perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, *59*(2/3), 73-100. doi:10.2307/1166139

Collins, W. A., & Sroufe, L. A. (1999). Capacity for intimate relationships. *The development of romantic relationships in adolescence*, 125-147.

Conger, R. D., Cui, M., Bryant, C. M., & Elder, G. H., Jr. (2000). Competence in early adult romantic relationships: A developmental perspective on family influences. *Journal of Personality and Social Psychology*, *79*(2), 224–237. doi:10.1037/0022-3514.79.2.224

Conger, K. J., & Little, W. M. (2010). Sibling relationships during the transition to adulthood. *Child Development Perspectives, 4,* 87–94. doi:10.1111/j.1750-8606.2010.00123.x.

Conway, M. A., & Pleydell-Pearce, C. W. (2000). The construction of autobiographical memories in the self-memory system. *Psychological Review, 107*(2), 261–288. doi:10.1037/0033-295X.107.2.261

Cooper, C. R., & Denner, J. (1998). Theories linking culture and psychology: Universal and community-specific processes. *Annual review of psychology*, *49*(1), 559-584. doi: 10.1146/annurev.psych.49.1.559

Cox, M. J., & Paley, B. (1997). Families as systems. *Annual review of psychology*, *48*(1), 243-267. doi: 10.1146/annurev.psych.48.1.243

Cox, M., Paley, B., Burchinal, M., & Payne, C. (1999). Marital Perceptions and Interactions Across the Transition to Parenthood. *Journal of Marriage and Family*, *61*(3), 611-625. doi:10.2307/353564

Cox, M., Paley, B., & Harter, K. (2001). Interparental Conflict and Parent–Child Relationships. In J. Grych & F. Fincham (Eds.), *Interparental Conflict and Child Development: Theory, Research and Applications* (pp. 249-272). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511527838.011

Crocetti, E., & Meeus, W. (2015). Identity statuses: Strengths of a person-centered approach. In K. C. McLean & M. Syed (Eds.), *The Oxford handbook of identity development* (pp. 97-114). New York, NY: Oxford University Press.

Cui, M., Fincham, F., & Pasley, B. (2008) Young adult romantic relationships: the role of parents' marital problems and relationship efficacy. Personality and Social Psychology Bulletin, 34, 1226-1235. doi:10.1177/0146167208319693.

Cui, M., Conger, R. D., & Lorenz, F. O. (2005) Predicting change in adolescent adjustment from change in marital problems. Developmental Psychology, 41, 812-823. doi:10.1037/0012-1649.41.5.812.

Cummings, E. M., & Cummings, J. L. (1988). A process-oriented approach to children's coping with adults' angry behavior. *Developmental review*, *8*(3), 296-321. doi:10.1016/0273-2297(88)90008-1

Cummings, E. M., & Davies, P. T. (2002). Effects of marital conflict on children: Recent advances and emerging themes in process-oriented research. *Journal of child psychology and psychiatry*, *43*(1), 31-63. doi:10.1111/1469-7610.00003

Cummings, E. M., & Davies, P. (1994). *Children and marital conflict: The impact of family dispute and resolution*. Guilford Press.

Cummings, E. M., & Davies, P. T. (1995). The impact of parents on their children: An emotional security perspective. *Annals of child development*, *10*, 167-208.

Cummings, E. M., Goeke-Morey, M. C., & Papp, L. M. (2001). Couple Conflict. *Children and Families. In: Booth, A., Crouter, AC, & Clements, M. (2001). Couple in Conflict. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates*.

Cummings, E. M., Kouros, C. D., & Papp, L. M. (2007). Marital aggression and children's responses to everyday interparental conflict. *European Psychologist*, *12*(1), 17-28. doi: 10.1027/1016-9040.12.1.17

Cummings, J., Pellegrini, D., Notarius, C., & Cummings, E. (1989). Children's Responses to Angry Adult Behavior as a Function of Marital Distress and History of Interparent Hostility. *Child Development, 60*(5), 1035-1043. doi:10.2307/1130777

Cummings, E., Vogel, D., Cummings, J., & El-Sheikh, M. (1989). Children's Responses to Different Forms of Expression of Anger between Adults. *Child Development, 60*(6), 1392-1404. doi:10.2307/1130929

Cummings, E., Zahn-Waxler, C., & Radke-Yarrow, M. (1981). Young Children's Responses to Expressions of Anger and Affection by Others in the Family. *Child Development, 52*(4), 1274-1282. doi:10.2307/1129516

Cusimano, A. M., & Riggs, S. A. (2013). Perceptions of interparental conflict, romantic attachment, and psychological distress in college students. *Couple and Family Psychology: Research and Practice, 2*(1), 45–59. doi:10.1037/a0031657

Çelen, N. (2011). Ergenlik ve genç yetişkinlik. *İstanbul: Papatya Yayıncılık*.

Dadds, M. R., Atkinson, E., Turner, C., Blums, G. J., & Lendich, B. (1999). Family conflict and child adjustment: Evidence for a cognitive-contextual model of intergenerational transmission. *Journal of Family Psychology, 13*(2), 194–208. doi:10.1037/0893-3200.13.2.194

Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological bulletin*, *113*(3), 487.

Davies, P., T & Cummings, E., M. (1994). Marital conflict and child adjustment: an emotional security hypothesis. *Psychological Bulletin*, 116, 387-411.

Davies, P. T., & Cummings, E. M. (1995). Children's emotions as organizers of their reactions to interadult anger: A functionalist perspective. *Developmental Psychology, 31*(4), 677–684. doi.org/10.1037/0012-1649.31.4.677

Davies, P. T., & Cummings, E. M. (1998). Exploring children's emotional security as a mediator of the link between marital relations and child adjustment. *Child development*, *69*(1), 124-139. doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06138.x

Davies, P. T., Cummings, E. M., & Winter, M. A. (2004). Pathways between profiles of family functioning, child security in the interparental subsystem, and child psychological problems. *Development and psychopathology*, *16*(3), 525-550. doi: 10.10170S0954579404004651

Davies, P. T., & Forman, E. M. (2002). *Children's Patterns of Preserving Emotional Security in the Interparental Subsystem. Child Development, 73(6), 1880–1903.* doi:10.1111/1467-8624.t01-1-00512

Davies, P. T., Forman, E. M., Rasi, J. A., & Stevens, K. I. (2002). Assessing children's emotional security in the interparental relationship: The security in the interparental subsystem scales. *Child development*, *73*(2), 544-562. doi:10.1111/1467-8624.00423

Davies, P. T., Winter, M. A., & Cicchetti, D. (2006). The implications of emotional security theory for understanding and treating childhood psychopathology. *Development and Psychopathology*, *18*(3), 707-735. doi: 10.10170S0954579406060354

Demir, N. Ö., Baran, A. G., & Ulusoy, D. (2005). Türkiye'de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örneklemi. *Bilig*, (32), 83-108.

Demir, M., & Sümer, N. (Eds.). (2018). *Close relationships and happiness across cultures*. Springer International Publishing.

Denollet, J., Nyklìček, I., & Vingerhoets, A. J. (2008). Introduction: Emotions, emotion regulation, and health. In *Emotion regulation* (pp. 3-11). Springer, Boston, MA.

Denham, S. A. (1998). *Emotional development in young children.* New York: Guilford Press.

Dirik, G., Yorulmaz, O., & Karancı, A. N. (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları-çocuk formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *26*(2), 123-130. Erişim adresi: http://www.turkpsikiyatri.com/PDF/C26S2/06.pdf

Doyle, A.B., Markiewicz, D. (2005). Parenting, Marital Conflict and Adjustment From Early- to Mid-Adolescence: Mediated by Adolescent Attachment Style? *J Youth Adolescence* 34, 97–110. doi:10.1007/s10964-005-3209-7

Draut, T. (2005). *Strapped: Why America's 20- and 30-somethings can't get ahead*. New York, NY: Doubleday.

Egeland, B., Jacobvitz, D., & Sroufe, L. (1988). Breaking the Cycle of Abuse. *Child Development, 59*(4), 1080-1088. doi:10.2307/1130274

Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1992). *Emotion, regulation, and the development of social competence.* In M. S. Clark (Ed.), *Review of personality and social psychology, Vol. 14. Emotion and social behavior* (p. 119–150). Sage Publications, Inc.

Eisenberg, N., Gershoff, E. T., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Cumberland, A. J., Losoya, S. H., Guthrie, I. K., & Murphy, B. C. (2001). Mother's emotional expressivity and children's behavior problems and social competence: Mediation through children's regulation. *Developmental Psychology, 37*(4), 475–490. doi: 10.1037/0012-1649.37.4.475

Eisenberg, N., Valiente, C., Morris, A. S., Fabes, R. A., Cumberland, A., Reiser, M., Gershoff, E. T., Shepard, S. A., & Losoya, S. (2003). Longitudinal relations among parental emotional expressivity, children's regulation, and quality of socioemotional functioning. *Developmental Psychology, 39*(1), 3–19. doi: 10.1037/0012-1649.39.1.3

El-Sheikh, M., & Cummings, E. M. (1992). Availability of Control and Preschoolers' Responses to Interadult Anger. *International Journal of Behavioral Development, 15*(2), 207–226. doi:10.1177/016502549201500203

El-Sheikh, M., Cummings, E. M., & Goetsch, V. L. (1989). Coping with adults' angry behavior: Behavioral, physiological, and verbal responses in preschoolers. *Developmental Psychology, 25*(4), 490–498. doi:10.1037/0012-1649.25.4.490

El-Sheıkh, M., & Elmore–Staton, L. (2004). The link between marital conflict and child adjustment: Parent–child conflict and perceived attachments as mediators, potentiators, and mitigators of risk. *Development and Psychopathology, 16*(3), 631-648. doi:10.1017/S0954579404004705

Ellis, B. J., & Garber, J. (2000). Psychosocial antecedents of variation in girls' pubertal timing: Maternal depression, stepfather presence, and marital and family stress. *Child development, 71*(2), 485-501. doi:10.1111/1467-8624.00159

El-Sheikh, M., Harger, J., & Whitson, S. M. (2001). Exposure to interparental conflict and children's adjustment and physical health: The moderating role of vagal tone. *Child development, 72*(6), 1617-1636. doi:10.1111/1467-8624.00369

Emery, R. E. (1982). Interparental conflict and the children of discord and divorce. *Psychological Bulletin, 92*(2), 310–330. doi:10.1037/0033-2909.92.2.310

Emery, R. E., Fincham, F. D., & Cummings, E. M. (1992). Parenting in context: Systemic thinking about parental conflict and its influence on children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 60*(6), 909–912. doi:10.1037/0022-006X.60.6.909

Engfer, A. (1988). The interrelatedness of marriage and the motherchild relationship. In R. A. Hinde & J. S. Hinde (Eds.), *Relationships within families: Mutual influences* (pp. 104–118). Oxford: Oxford University Press

Erel, O., & Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent-child relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin, 118*(1), 108–132. doi:10.1037/0033-2909.118.1.108

Ereş, F. (2009). Toplumsal bir sorun: suçlu çocuklar ve ailenin önemi. *Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi, Yıl11, Cilt5*, (17), 88-96. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198196

Erkan, S., Özbay, Y., Çankaya, Z. C., & Terzi, Ş. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler ve psikolojik yardım arama gönüllükleri. *Eğitim ve Bilim*, *37*(164).

Eryılmaz, A., Ercan, L. (2011). Investigating of the Subjective Well-Being Based On Gender, Age and Personality Traits. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,4(36),139-149.Erişimadresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/21456/229650

Evans, G. W., Gonnella, C., Marcynyszyn, L. A., Gentile, L., & Salpekar, N. (2005). The Role of Chaos in Poverty and Children's Socioemotional Adjustment. *Psychological Science, 16*(7), 560–565. doi:10.1111/j.0956-7976.2005.01575.x

Facio, A., & Resett, S. (2014). Work, romantic relationships, and life satisfaction in Argentinean emerging adults. *Emerging Adulthood*, *2*(1), 27-35. doi: 10.1177/2167696813515854

Farmer, A. S., & Kashdan, T. B. (2012). Social anxiety and emotion regulation in daily life: Spillover effects on positive and negative social events. *Cognitive behaviour therapy, 41*(2), 152-162. doi:10.1080/16506073.2012.666561

Fauber R., Forehand, R., Thomas, A. M. ve Wierson, M. (1990). Mediational model of the impact of marital conflict on adolescent adjustment in ıntact and divorced families: The role of disrupted parenting. *Child Development, 61*, 1112–1123.

Feeney, J. A., Noller, P., & Hanrahan, M. (1994). Assessing adult attachment. In M. B. Sperling & W. H. Berman (Eds.), *Attachment in adults: Clinical and developmental perspectives* (p. 128–152). Guilford Press.

Feeney, J. A. (1999). *Adult romantic attachment and couple relationships.* In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (p. 355–377). The Guilford Press.

Fincham, F. D., & Cui, M. (Eds.) (2011). *Romantic relationships in emerging adulthood*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Fincham, F. D., Grych, J. H., & Osborne, L. N. (1994). Does marital conflict cause child maladjustment? Directions and challenges for longitudinal research. *Journal of Family Psychology, 8*(2), 128–140. doi:10.1037/0893-3200.8.2.128

Fischer, T. D., Smout, M. F., & Delfabbro, P. H. (2016). The relationship between psychological flexibility, early maladaptive schemas, perceived parenting and psychopathology. *Journal of contextual behavioral science*, *5*(3), 169-177. doi:10.1016/j.jcbs.2016.06.002

Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (1991). *McGraw-Hill series in social psychology.Social cognition (2nd ed.).* Mcgraw-Hill Book Company.

Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1986). Stress processes and depressive symptomatology. *Journal of Abnormal Psychology, 95*(2), 107–113. doi:10.1037/0021-843X.95.2.107

Fonagy, P., Steele, M., Steele, H., Higgitt, A., & Target, M. (1994). The Emanuel Miller memorial lecture 1992 the theory and practice of resilience. *Journal of child psychology and psychiatry*, *35*(2), 231-257. doi:10.1111/j.1469-7610.1994.tb01160.x

Forman, E. M., & Davies, P. T. (2005). Assessing children's appraisals of security in the family system: The development of the Security in the Family System (SIFS) scales. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *46*(8), 900-916. doi:10.1111/j.1469-7610.2004.00385.x

Fosco, G. M., & Feinberg, M. E. (2015). Cascading effects of interparental conflict in adolescence: Linking threat appraisals, self-efficacy, and adjustment. *Development and psychopathology*, *27*(1), 239.

Fosco, G. M., & Grych, J. H. (2007). Emotional expression in the family as a context for children's appraisals of interparental conflict. *Journal of Family Psychology*, *21*(2), 248–258. doi: 10.1037/0893-3200.21.2.248

Fosco, G. M., & Grych, J. H. (2008). Emotional, cognitive, and family systems mediators of children's adjustment to interparental conflict. *Journal of Family Psychology*, *22*, 843–854. doi:10.1037/a0013809

Fox, N.A., Calkins, S.D. (2003). The Development of Self-Control of Emotion: Intrinsic and Extrinsic Influences. *Motivation and Emotion* 27, 7–26. doi:10.1023/A:1023622324898

Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, *4*, 132–154. doi:10.1037/1089-2680.4.2.132

Fraley, R. C., & Waller, N. G. (1998). *Adult attachment patterns: A test of the typological model.* In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (p. 77–114). The Guilford Press.

Fritz, M. S., & MacKinnon, D. P. (2007). Required sample size to detect the mediated effect. *Psychological science, 18*(3), 233-239. doi:10.1111/j.1467-9280.2007.01882.x

Galambos, N. L., Barker, E. T., & Almeida, D. M. (2003). Parents do matter: Trajectories of change in externalizing and internalizing problems in early adolescence. *Child development, 74*(2), 578-594. doi:10.1111/1467-8624.7402017

Garcia O'Hearn, H., Margolin, G., & John, R.S. (1997). Mothers' and fathers' reports of children's reactions to naturalistic marital conflict. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 36,* 1366–1373. doi:10.1097/00004583-199710000-00018

Garrison, A. M., Kahn, J. H., Sauer, E. M., & Florczak, M. A. (2012). Disentangling the effects of depression symptoms and adult attachment on emotional disclosure. *Journal of Counseling Psychology, 59*(2), 230–239. doi:10.1037/a0026132

Gentzler, A. L., Kerns, K. A. ve Keener, E. (2010). Emotional reactions and regulatory responses to negative and positive events: Associations with attachment and gender. *Motivation and Emotion, 34,* 78-92. doi: 10.1007/s11031-009-9149-x

Gentzler, A. L., Oberhauser, A. M., Westerman, D., & Nadorff, D. K. (2011). College students' use of electronic communication with parents: Links to loneliness, attachment, and relationship quality. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 14, 71-74. doi:10.1089/cyber.2009.0409

Gerard, J. M., Buehler, C., Franck, K. L., & Anderson, O. (2005). In the eyes of the beholder: The functional roles of perceived appraisals associated with interparental conflict. *Journal of Family Psychology, 19,* 376-384.

Gerard, J. M., Krishnakumar, A., & Buehler, C. (2006). Marital conflict, parent-child relations, and youth maladjustment: A longitudinal investigation of spillover effects. *Journal of Family Issues, 27*(7), 951-975. doi:10.1177/0192513X05286020

Godbout, N., Dutton, D. G., Lussier, Y., & Sabourin, S. (2009). Early exposure to violence, domestic violence, attachment representations, and marital adjustment. *Personal Relationships, 16*(3), 365-384. doi:10.1111/j.1475-6811.2009.01228.x

Goldsmith, H. H., & Davidson, R. J. (2004). Disambiguating the components of emotion regulation. *Child development, 75*(2), 361-365.doi:10.1111/j.1467-8624.2004.00678.x

Goldberg, W. A., & Easterbrooks, M. A. (1984). Role of marital quality in toddler development. *Developmental Psychology, 20*(3), 504–514. doi:10.1037/0012-1649.20.3.504

Gonzales, N. A., Pitts, S. C., Hill, N. E., & Roosa, M. W. (2000). A mediational model of the impact of interparental conflict on child adjustment in a multiethnic, low-income sample. *Journal of Family Psychology, 14*(3), 365–379. doi:10.1037/0893-3200.14.3.365

Gorrese, A., Ruggieri, R. (2012). Peer Attachment: A Meta-analytic Review of Gender and Age Differences and Associations with Parent Attachment. *J Youth Adolescence* 41, 650–672. doi:10.1007/s10964-012-9759-6

Graham-Bermann, S. A. (1998). *The impact of woman abuse on children's social development: Research and theoretical perspectives.* In G. W. Holden, R. Geffner, & E. N. Jouriles (Eds.), *APA science Vols. Children exposed to marital violence: Theory, research, and applied issues* (p. 21–54). American Psychological Association. doi:10.1037/10257-001

Granqvist, P. (2002). Attachment and religiosity in adolescence: Crosssectional and longitudinal evaluations. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28,* 260–270. doi:10.1177/0146167202282011

Gratz, K. L., & Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of psychopathology and behavioral assessment*, *26*(1), 41-54.

Gratz, K. L., & Tull, M. T. (2010). Emotion regulation as a mechanism of change in acceptance-and mindfulness-based treatments. *Assessing mindfulness and acceptance processes in clients: Illuminating the theory and practice of change*, 107-133.

Gray, M. R., & Steinberg, L. (1999). 10 Adolescent Romance and the Parent-Child Relationship. *The development of romantic relationships in adolescence*, 235.

Greenberg, L. S. (2004). Emotion–focused therapy. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, *11*(1), 3-16. doi: 10.1002/cpp.388

Griffin, D. W., & Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology, 67*(3), 430–445. doi:10.1037/0022-3514.67.3.430

Gross, J. J. (1998). Antecedent-and response-focused emotion regulation: divergent consequences for experience, expression, and physiology. *Journal of personality and social psychology*, *74*(1), 224.

Gross, J. J. (1999). Emotion regulation: Past, present, future. *Cognition & emotion*, *13*(5), 551-573. doi:10.1080/026999399379186

Gross, J. J. (2001). Emotion Regulation in Adulthood: Timing Is Everything. Current Directions in Psychological Science, 10(6), 214–219. doi:10.1111/1467-8721.00152

Gross, J. (2002). Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*, *39*(3), 281-291. doi:10.1017/S0048577201393198

Gross, J. J., & John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology, 85*(2), 348–362. doi:10.1037/0022-3514.85.2.348

Gross, J. J., & Levenson, R. W. (1993). Emotional suppression: Physiology, self-report, and expressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology, 64*(6), 970–986. doi:10.1037/0022-3514.64.6.970

Gross, J. J., & Thompson, R. A. (2007). Emotion Regulation: Conceptual Foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (p. 3–24). The Guilford Press.

Grossmann, K. E., & Grosmann, K. (1991). Attachment quality as an organizer of emotional and behavioral responses in a longitudinal perspective. In C. M. Parkes, J. Stevenson- Hinde & P. Marris (Eds.), *Attachment Across the Life Cycle* (pp. 93-114). London: Tavistock/Routledge.

Grych, J. H. (1998). Children's appraisals of interparental conflict: Situational and contextual influences. *Journal of Family Psychology, 12*(3), 437–453. doi:10.1037/0893-3200.12.3.437

Grych, J. H., & Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin, 108*(2), 267–290. doi:10.1037/0033-2909.108.2.267

Grych, J. H., Fincham, F. D., Jouriles, E. N., & McDonald, R. (2000). Interparental conflict and child adjustment: Testing the mediational role of appraisals in the cognitive-contextual framework. *Child development*, *71*(6), 1648-1661. doi: 10.1111/1467-8624.00255

Grych, J. H., Harold, G. T., & Miles, C. J. (2003). A prospective investigation of appraisals as mediators of the link between interparental conflict and child adjustment. *Child development*, *74*(4), 1176-1193. doi: 10.1111/1467-8624.00600

Grych, J. H., Seid, M., & Fincham, F. D. (1992). Assessing marital conflict from the child's perspective: The Children's Perception of Interparental Conflict

Scale. *Child development*, *63*(3), 558-572. doi:10.1111/j.1467-8624.1992.tb01646.x

Guina, J. (2016). The talking cure of avoidant personality disorder: Remission through earned-secure attachment. *American journal of psychotherapy*, *70*(3), 233-250.

Güleç, M. Y., Güleç, H., Şimşek, G., Turhan, M., & Sünbül, E. A. (2012). Psychometric properties of the Turkish version of the patient health questionnaire–somatic, anxiety, and depressive symptoms. *Comprehensive psychiatry*, *53*(5), 623-629.doi:10.1016/j.comppsych.2011.08.002

Gülüm, İ. V., & Dağ, İ. (2014). Yetişkin bağlanma örüntüleri ile psikopatoloji belirtileri arasındaki ilişkide bilişsel özelliklerin aracı rolü: kontrol odağı ve tekrarlayıcı düşünme [The mediator role of the cognitive features in the relationship between adult attachment patterns and psychopathology symptoms: The locus of control and repetitive thinking]. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *25*(4), 244-252.

Güneri-Yerin, O., Aydın, G. & Skovholt, T. (2003). Counseling needs of students and evaluation of counseling services at a large urban university in Turkey. *International Journal for Advancement of Counseling,* 25(1), 53-63. doi:10.1023/A:1024928212103

Gürbüz, S. (2019). Aracı, Düzenleyici ve Durumsal Etki Analizleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Hall, E., & Cummings, E. (1997). The Effects of Marital and Parent-Child Conflicts on Other Family Members: Grandmothers and Grown Children. *Family Relations, 46*(2), 135-143. doi:10.2307/585037

Harma, M. (2008). The impact of parental control and marital conflict on adolescents' self-regulation and adjustment. *Unpublished master's thesis). Middle East Technical University, Ankara*.

Harold, G. T., Shelton, K. H., Goeke-Morey, M. C., & Cummings, E. M. (2004). Marital conflict, child emotional security about family relationships and child adjustment. *Social Development, 13*(3), 350-376. doi:10.1111/j.1467-9507.2004.00272.x

Harwood, R. L., Miller, J. G., & Irizarry, N. L. (1997). *Culture and attachment: Perceptions of the child in context*. Guilford Press.

Hayashi G.M. & Strickland B.R. (1998). Long-Term Effects of Parental Divorce on Love Relationships: Divorce as Attachment Disruption. *Journal of Social and Personal Relationships 15*(1):23-38. doi:10.1177/0265407598151002

Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York, NY: Guilford.

Hayes, A. F. (2018). Partial, conditional, and moderated moderated mediation: Quantification, inference, and interpretation. *Communication Monographs, 85*(1), 4-40. https://doi.org/10.1080/03637751.2017.1352100

Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry, 5*, 1-22. doi: 10.1207/s15327965pli0501_1

Hetherington, E. M., Stanley-Hagan, M., & Anderson, E. R. (1989). Marital transitions: A child's perspective. *American Psychologist, 44*(2), 303–312. doi:10.1037/0003-066X.44.2.303

Herrenkohl, T. I., Kosterman, R., Hawkins, J. D., & Mason, A. (2009). Effects of growth in family conflict in adolescence on adult depressive symptoms: Mediating and moderating effects of stress and school bonding. *Journal of Adolescent Health, 44*(2), 146-152. doi: 10.1016/j.jadohealth.2008.07.005

Hofmann, S. G. (2014). Interpersonal emotion regulation model of mood and anxiety disorders. *Cognitive therapy and research, 38*(5), 483-492. doi:10.1007/s10608-014-9620-1

Hortaçsu, N. (1995). Parents' education levels', parents' beliefs, and child outcomes, *The Journal of Genetic Psychology. 156*(3), 373-383. doi:10.1080/00221325.1995.9914830

Hoşcan, S. (2010). *9-12 yaş çocuklarının evlilik çatışması algısı ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı etkisinin incelenmes*i. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Howes, P., & Markman, H. (1989). Marital Quality and Child Functioning: A Longitudinal Investigation. *Child Development, 60*(5), 1044-1051. doi:10.2307/1130778

Huberty, T. J. (2012). *Anxiety and depression in children and adolescents: Assessment, intervention, and prevention*. Springer Science & Business Media.

Irons, C., Gilbert, P., Baldwin, M. W., Baccus, J. R., & Palmer, M. (2006). Parental recall, attachment relating and self-attacking/self-reassurance: Their relationship with depression. *British Journal of Clinical Psychology, 45*(3), 297-308.doi:10.1348/014466505X68230

Izard, C. E. (1991). *The psychology of emotions.* New York: Plenum.

Larose, S., & Boivin, M. (1998). Attachment to parents, social support expectations, and socioemotional adjustment during the high schoolcollege transition. *Journal of Research on Adolescence, 8,* 1–27. doi: 10.1207/s15327795jra0801_1

Jaffe, M., Gullone, E., & Hughes, E. K. (2010). The roles of temperamental dispositions and perceived parenting behaviours in the use of two emotion

regulation strategies in late childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology, 31*(1), 47-59. doi:10.1016/j.appdev.2009.07.008

Jenkins, J., & Buccioni, J. (2000). Children's Understanding of Marital Conflict and the Marital Relationship. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines, 41*(2), 161-168. doi:10.1017/S0021963099005132

Jenkins, J. M. (2000). Marital conflict and children's emotions: The development of an anger organization. *Journal of Marriage and Family, 62*(3), 723-736. doi:10.1111/j.1741-3737.2000.00723.x

Jenkins, J. M., & Smith, M. A. (1990). Factors protecting children living in disharmonious homes: Maternal reports. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 29*(1), 60-69. doi:10.1097/00004583-199001000-00011

Jouriles, E. N., Bourg, W. J., & Farris, A. M. (1991). Marital adjustment and child conduct problems: A comparison of the correlation across subsamples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 59*(2), 354–357. doi:10.1037/0022-006X.59.2.354

Jouriles, E. N., Spiller, L. C., Stephens, N., McDonald, R., & Swank, P. (2000). Variability in adjustment of children of battered women: The role of child appraisals of interparent conflict. *Cognitive therapy and research, 24*(2), 233-249. doi:10.1023/A:1005402310180

Laible, D. (2007). Attachment with parents and peers in late adolescence: Links with emotional competence and social behavior. *Personality and Individual Differences, 43*(5), 1185-1197. doi:10.1016/j.paid.2007.03.010

Laible, D., Carlo, G., and Raffaelli, M., (2000). The differential impact of parent and peer attachment on adolescent adjustment. *Journal of Youth and Adolescence* 29, pp. 45–59. doi: 10.1023/A:1005169004882.

Lapsley, D., & Woodbury, R. D. (2016). *Social cognitive development in emerging adulthood.* In J. J. Arnett (Ed.), *Oxford library of psychology. The Oxford handbook of emerging adulthood* (p. 142–159). Oxford University Press.

Lansford, J.E., Laird, R.D., Pettit, G.S. *et al.* (2014). Mothers' and Fathers' Autonomy-Relevant Parenting: Longitudinal Links with Adolescents' Externalizing and Internalizing Behavior. *J Youth Adolescence* 43, 1877–1889. doi:10.1007/s10964-013-0079-2

Laurent, H. K., Kim, H. K., & Capaldi, D. M. (2008). Prospective effects of interparental conflict on child attachment security and the moderating role of parents' romantic attachment. *Journal of Family Psychology, 22*(3), 377–388. doi: 10.1037/0893-3200.22.3.377

Laurent, H., & Powers, S. (2007). Emotion regulation in emerging adult couples: temperament, attachment, and HPA response to conflict. *Biological psychology*, *76*(1-2), 61–71. doi: 10.1016/j.biopsycho.2007.06.002

Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). Coping and adaptation. *The handbook of behavioral medicine*, *282325*.

Leahy, R. L., Tirch, D., & Napolitano, L. A. (2011). *Emotion regulation in psychotherapy: A practitioner's guide*. Guilford press.

Levenson, R. W. (1999). The intrapersonal functions of emotion. *Cognition & Emotion*, *13*(5), 481-504. doi: 10.1080/026999399379159

Linehan, M. M. (1993). *Skills training manual for treating borderline personality disorder*. Guilford Press.

Liverant, G. I., Kamholz, B. W., Sloan, D. M., & Brown, T. A. (2011). Rumination in clinical depression: A type of emotional suppression? *Cognitive Therapy and Research*, *35*(3), 253-265. doi: 10.1007/s10608-010-9304-4

Long, N., Forehand, R., Fauber, R., & Brody, G. H. (1987). Self-perceived and independently observed competence of young adolescents as a function of parental marital conflict and recent divorce. *Journal of abnormal child psychology*, *15*(1), 15-27. doi:10.1007/BF00916463

Lopez, F. G., Campbell, V. L., & Watkins, C. E. (1989). Effects of marital conflict and family coalition patterns on college student adjustment. *Journal of College Student Development*.

Lucas-Thompson, R. G., & Hostinar, C. E. (2013). Family income and appraisals of parental conflict as predictors of psychological adjustment and diurnal cortisol in emerging adulthood. *Journal of family psychology*, *27*(5), 784. https://doi.org/10.1037/a0034373.

Luthar, S. S., & Cicchetti, D. (2000). The construct of resilience: Implications for interventions and social policies. *Development and psychopathology*, *12*(4), 857.

Kağıtçıbaşı, C. (1999). The model of family change: A rejoinder. International Journal of Psychology, 34(1), 15-17. doi: 10.1080/002075999400069

Kağıtçıbaşı, C. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. Journal of Cross-Cultural Psychology, 36, 403–422. doi:10.1177/0022022105275959

Kağıtçıbaşı, C. (2007). Family, self and human development across cultures: Theory and applications (Rev. 2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji [Self, family and human development: Cultural psychology]. Koç Üniversitesi Yayınları.

Karadeniz, G. (2019). *Genç yetişkin erkeklerin algıladıkları baba tutumları ile bireyleşme arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın düzenleyici rolü / The moderating role of resilience in the relationship between the perceived paternal parenting and the individuation process in young adulthood* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karagöz, B., & Dağ, İ. (2015). Kendini yaralama davranışlarında çocukluk dönemi istismarı ve ihmali ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişki: Alkol ve/ya madde bağımlısı bir grupta kendini yaralama davranışının incelenmesi. *Arch Neuropsychiatr, 52*, 8-14.

Karakurt, G. (2001). *Yetişkin bağlanma stillerinin romantik kıskançlık üzerindeki etkileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Katz, L. F., & Woodin, E. M. (2002). Hostility, hostile detachment, and conflict engagement in marriages: Effects on child and family functioning. *Child development*, *73*(2), 636-652.doi: 10.1111/1467-8624.00428

Kaya, İ. (2003). *Evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Keeports, C. R., & Pittman, L. D. (2017). I wish my parents would stop arguing! The impact of interparental conflict on young adults. *Journal of Family Issues*, *38*(6), 839-857. doi:10.1177/0192513X15613821

Kızıldağ, Ö, Şendil, G. (2012). Evlilik çatışması ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkilerin bilişsel bağlamsal çerçeve açısından incelenmesi. Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 26 (0), 1-20. Erişim adresi http://dergipark.gov.tr/iupcd/issue/9407/117806.

Kitzmann, K. M. (2000). Effects of marital conflict on subsequent triadic family interactions and parenting. *Developmental Psychology, 36*(1), 3–13. doi: 10.1037/0012-1649.36.1.3

Kline, G. H., Wood, L. F., & Moorephd, S. (2003). Validation of modified family and interparental conflict scales for use with young adults from divorced and non-divorced families. *Journal of Divorce & Remarriage*, *39*(3-4), 125-142. doi: 10.1300/J087v39n03_07

Knobloch, L. K., Solomon, D. H., & Cruz, M. G. (2001). The role of relationship development and attachment in the experience of romantic jealousy. *Personal Relationships*, *8*(2), 205-224. doi: 10.1111/j.1475-6811.2001.tb00036.x

Kocayörük, E., & Sümer, Z. H. (2009). The Effects Of Father Involvement Traınıng On Famıly Functıonıng And Adolescents'peer Relatıons. *Journal of Theory &*

Practice in Education (JTPE), *5*(1). Erişim adresi: http://eku.comu.edu.tr/index/5/1/ekocayoruk_zhsumer.pdf

Koçak, A. A. (2004). Evaluation report of the father support program. 26 Temmuz 2020 tarihinde www.acev.org/english/researches/research/eng_er_fsp.doc. Adresinden erişildi.

Koronavirüs Salgını Süresince Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İzleme Raporu [Internet]. Mor Çatı; 2020 Aralık. Erişim adresi: https://morcati.org.tr/izleme-raporlari/koronavirus-salgini-suresince-kadina-yonelik-siddetle-mucadele-izleme-raporu/

Kouros, C. D., Papp, L. M., Goeke-Morey, M. C., & Cummings, E. M. (2014). Spillover between marital quality and parent–child relationship quality: Parental depressive symptoms as moderators. *Journal of Family Psychology*, *28*(3), 315. doi:10.1037/a0036804.

Krishnakumar, A., & Buehler, C. (2000). Interparental conflict and parenting behaviors: A meta-analytic review. *Family relations*, *49*(1), 25-44. doi: 10.1111/j.1741-3729.2000.00025.x

Kunt, H. K. (2004). *The Impact of Parental Dvorce and Interparental Conflict in Intact Families on Heterosexual Functioning of Young Turkish Women*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniveristesi, İstanbul.

Maas, J., Laan, A., & Vingerhoets, A. (2011). Attachment, emotion regulation and adult crying. In *Emotion regulation and well-being* (pp. 181-195). Springer, New York, NY.

Macklem, G. L. (2008). Parenting and emotion regulation. In *Practitioner's guide to emotion regulation in school-aged children* (pp. 49-62). Springer, Boston, MA.

Main, M. (1990). Cross-cultural studies of attachment organization: Recent studies, changing methodologies, and the concept of conditional strategies. *Human Development, 33*, 48-61. doi:10.1159/000276502

Main, M., Goldwyn, R., & Hesse, E. (2002). Classification and scoring systems for the Adult Attachment Interview. *Berkeley, CA: University of California*.

Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in Infancy, Childhood, and Adulthood: A Move to the Level of Representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 50*(1/2), 66-104. doi:10.2307/3333827

Malik, S., Wells, A., & Wittkowski, A. (2015). Emotion regulation as a mediator in the relationship between attachment and depressive symptomatology: A systematic review. *Journal of affective disorders*, *172*, 428-444. doi: 10.1016/j.jad.2014.10.007

Mann, B. J., & Gilliom, L. A. (2004). Emotional security and cognitive appraisals mediate the relationship between parents' marital conflict and adjustment in older adolescents. *Journal of genetic psychology*, *165*(3), 250-271.

Margolin, G., Oliver, P. H., & Medina, A. M. (2001). *Conceptual issues in understanding the relation between interparental conflict and child adjustment: Integrating developmental psychopathology and risk/resilience perspectives.* In J. H. Grych & F. D. Fincham (Eds.), *Interparental conflict and child development: Theory, research, and applications* (p. 9–38). Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511527838.003

Marazziti, D., Consoli, G., Albanese, F., Laquidara, E., Baroni, S., & Dell'Osso, M. C. (2010). Romantic attachment and subtypes/dimensions of jealousy. *Clinical practice and epidemiology in mental health: CP & EMH*, *6*, 53. Erişim adresi https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2936010/

Masten, A. S., Burt, K. B., Roisman, G. I., Obradovic, J., Long, J. D., & Tellegen, A. (2004). Resources and resilience in the transition to adulthood: Continuity and change. *Development and Psychopathology, 16,* 1071–1094. doi:10.1017/S0954579404040143

McDonald, R., & Grych, J. H. (2006). Young children's appraisals of interparental conflict: Measurement and links with adjustment problems. *Journal of Family Psychology, 20*(1), 88–99. doi: 10.1037/0893-3200.20.1.88

McWilliams, L. A. (2017). Adult attachment insecurity is positively associated with medically unexplained chronic pain. *European Journal of Pain*, *21*(8), 1378-1383. doi: 10.1002/ejp.1036

Melnick, S. M., & Hinshaw, S. P. (2000). Emotion regulation and parenting in AD/HD and comparison boys: Linkages with social behaviors and peer preference. *Journal of abnormal child psychology*, *28*(1), 73-86. doi: 10.1023/A:1005174102794

Metiner, S. (2017). *Beliren yetişkinlik ve yetişkinlik döneminde kıskançlık düzeyi ile bağlanma davranışı, benlik saygısı, duygusal zekâ arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Mikulincer, M., & Florian, V. (1998). *The relationship between adult attachment styles and emotional and cognitive reactions to stressful events.* In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (p. 143–165). The Guilford Press.

Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2005). Attachment theory and emotions in close relationships: Exploring the attachment-related dynamics of emotional reactions to relational events. *Personal relationships*, *12*(2), 149-168. doi:10.1111/j.1350-4126.2005.00108.x

Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2019). Attachment orientations and emotion regulation. *Current Opinion in Psychology*, *25*, 6-10. doi: 10.1016/j.copsyc.2018.02.006

Mikulincer, M., Shaver, P. R., & Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation: The dynamics, development, and cognitive consequences of attachment-related strategies. *Motivation and emotion*, *27*(2), 77-102. doi: 10.1023/A:1024515519160

Minuchin, P. (1985). Families and individual development: Provocations from the field of familytherapy. *Child Development, 56*, 289–302. doi:10.2307/ 1129720.

Minuchin, S. (2018). *Families and family therapy*. Routledge.

Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social development*, *16*(2), 361-388.doi:10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x

Muller, R.T., Lemieux, K.E. & Sicoli, L.A. (2001). Attachment and Psychopathology Among Formerly Maltreated Adults. *Journal of Family Violence* 16, 151–169. doi:10.1023/A:1011158919303

Neıghbors, B., Forehand, R., & Bau, J. (1997). Interparental conflict and relations with parents as predictors of young adult functioning. *Development and Psychopathology*, *9*(1), 169-187. doi:10.1017/S0954579497001120

Nelson, J. A., O'Brien, M., Blankson, A. N., Calkins, S. D., & Keane, S. P. (2009). Family stress and parental responses to children's negative emotions: Tests of the spillover, crossover, and compensatory hypotheses. *Journal of Family Psychology*, *23*(5), 671. J Fam Psychol. 2009 October; 23(5): 671–679. doi:10.1037/a0015977

Nicolotti, L., El-Sheikh, M., & Whitson, S. M. (2003). Children's coping with marital conflict and their adjustment and physical health: Vulnerability and protective functions. *Journal of Family Psychology, 17*(3), 315–326. doi:10.1037/0893-3200.17.3.315

Nolen-Hoeksema S, Wisco BE, Lyubomirsky S. (2008). Rethinking Rumination. *Perspectives on Psychological Science* ;3(5):400-424. doi:10.1111/j.1745-6924.2008.00088.x

Noller, P., & Callan, V. (2015). *The adolescent in the family*. Routledge.

Noller, P., & Feeney, J. A. (1994). Whitter attachment theory: Attachment to our caregivers or to our models? *Psychological Inguiry, 5*, 51-55. doi: 10.1207/s15327965pli0501_10

Owen, M. T., & Cox, M. J. (1997). Marital conflict and the development of infant–parent attachment relationships. *Journal of family Psychology*, *11*(2), 152.

Owen, A. E., Thompson, M. P., Mitchell, M. D., Kennebrew, S. Y., Paranjape, A., Reddick, T. L., ... & Kaslow, N. J. (2008). Perceived social support as a mediator of the link between intimate partner conflict and child

adjustment. *Journal of Family Violence*, *23*(4), 221-230. doi:10.1007/s10896-007-9145-4

Özbay, Y., Palancı, M., Kandemir, M., & Çakır, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarının Duygusal Düzenleme, Mizah, Sosyal Öz-Yeterlik ve Başa çıkma Davranışları ile Yordanması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *10*(2), 325-345.

Parsons, M., & Dermen, S. (1999). The violent child and adolescent. *The Handbook of Child and Adolescent Psychotherapy: Psychoanalytic Approaches*, 329-346.

Pascuzzo, K., Cyr, C., & Moss, E. (2013). Longitudinal association between adolescent attachment, adult romantic attachment, and emotion regulation strategies. *Attachment & Human Development*, *15*(1), 83-103. doi: 10.1080/14616734.2013.745713

Patterson, G. R. (1982). Coercive family process. Eugene: Castalia. Patterson, GR (2002). The early development of coercive family processes. *Antisocial behavior in children and adolescents: A developmental analysis and model for intervention*, 2544.

Paivio, S. C., & Greenberg, L. S. (1998). Experiential theory of emotion applied to anxiety and depression. *Emotions in psychopathology: Theory and research*, 229-242.

Pawlak, J. L., & Klein H.A. (1997) Parental Conflict and Self-Esteem: The Rest of the Story, *The Journal of Genetic Psychology*, *158:*3, 303-313. doi: 10.1080/00221329709596670

Pearson, J. L., Cohn, D. A., Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (1994). Earned-and continuous-security in adult attachment: Relation to depressive symptomatology and parenting style. *Development and psychopathology*, *6*(2), 359-373.

Pe ML, Raes F, Kuppens P (2013) The Cognitive Building Blocks of Emotion Regulation: Ability to Update Working Memory Moderates the Efficacy of Rumination and Reappraisal on Emotion. PLoS ONE 8(7): e69071. doi: 10.1371/journal.pone.0069071

Portner, L. C., & Riggs, S. A. (2016). Sibling relationships in emerging adulthood: Associations with parent–child relationship. *Journal of Child and Family Studies*, *25*(6), 1755-1764. doi:10.1007/s10826-015-0358-5

Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior research methods, instruments, & computers*, *36*(4), 717-731. doi: 10.3758/BF03206553

Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior research methods*, *40*(3), 879-891. doi: 10.3758/BRM.40.3.879

Preacher, K. J., & Kelly, K. (2011). Effect Size Measures for Mediation Models: Quantitative Strategies for Communicating Indirect Effects Psychological Methods 2011. doi: 10.1037/a0022658

Preacher, K. J., Rucker, D. D., & Hayes, A. F. (2007). Addressing moderated mediation hypotheses: Theory, methods, and prescriptions. *Multivariate behavioral research, 42*(1), 185-227. doi: 10.1080/00273170701341316

Raes, F. (2010). Rumination and worry as mediators of the relationship between self-compassion and depression and anxiety. *Personality and Individual Differences, 48*(6), 757-761. doi:10.1016/j.paid.2010.01.023

Reese-Weber, M., & Bartle-Haring, S. (1998). Conflict resolution styles in family subsystems and adolescent romantic relationships. *Journal of Youth and Adolescence, 27*(6), 735-752. doi: 10.1023/A:1022861832406

Repetti, R. L., Taylor, S. E., & Seeman, T. E. (2002). Risky families: Family social environments and the mental and physical health of offspring. *Psychological Bulletin, 128,* 330–366. doi:10.1037/ 0033-2909.128.2.230.

Rhoades, G. K., Stanley, S. M., Markman, H. J., & Ragan, E. P. (2012). Parents' Marital Status, Conflict, and Role Modeling: Links with Adult Romantic Relationship Quality. *Journal of divorce & remarriage, 53*(5), 348–367. https://doi.org/10.1080/10502556.2012.675838

Rickwood, D., Deane, F. P., Wilson, C. J., & Ciarrochi, J. (2005). Young people's help-seeking for mental health problems. *Australian e-journal for the Advancement of Mental health, 4*(3), 218-251. doi: 10.5172/jamh.4.3.218

Riggio, H. R. (2004). Parental marital conflict and divorce, parent-child relationships, social support, and relationship anxiety in young adulthood. *Personal Relationships, 11*(1), 99-114. doi: 10.1111/j.1475-6811.2004. 00073.x

Rodrigues, L. N., & Kitzmann, K. M. (2007). Coping as a mediator between interparental conflict and adolescents' romantic attachment. *Journal of Social and Personal Relationships, 24*(3), 423-439. doi:10.1177/0265407507077230

Rohner, R. P. (1986). *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. Sage Publications, Inc.

Rohner, R. P. (2004). The Parental "Acceptance-Rejection Syndrome": Universal Correlates of Perceived Rejection. *American Psychologist, 59*(8), 830–840. doi: 10.1037/0003-066X.59.8.830

Rohner, R. P. (2008). Introduction: Parental Acceptance-Rejection Theory Studies of Intimate Adult Relationships. *Cross-Cultural Research, 42*(1), 5–12. doi: 10.1177/1069397107309749

Rohner, R. P. (2010). Perceived teacher acceptance, parental acceptance, and the adjustment, achievement, and behavior of school-going youths internationally. *Cross-Cultural Research, 44*(3), 211-221. doi:10.1177/1069397110366849

Roje Đapić, M., Buljan Flander, G., & Prijatelj, K. (2020). Children Behind Closed Doors Due to COVID-19 Isolation: Abuse, Neglect and Domestic Violence. *Archives of Psychiatry Research: An International Journal of Psychiatry and Related Sciences, 56*(2), 181-192. doi: 10.20471/dec.2020.56.02.06

Rothbaum, F., Weisz, J., Pott, M., Miyake, K., & Morelli, G. (2000). Attachment and culture: Security in the United States and Japan. *American Psychologist, 55*(10), 1093–1104. doi: 10.1037/0003-066X.55.10.1093

Rothbard, J. C., & Shaver, P. R. (1994). Continuity of attachment across the life span. In M. B. Sperling and W. H. Berman (Eds.), *Attachment in adults: Clinical and developmental perspectives* (pp. 31-72) New York: The Guilford Press.

Rubin, D. B. (1976). Inference and missing data. *Biometrika, 63*(3), 581-592. doi: 10.1093/biomet/63.3.581

Rugancı, R. N. (2008). *The relationship among attachment style, affect regulation, psychological distress and mental construct of the relational world.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Sağkal, A. S., & Özdemir, Y. (2019). Interparental conflict and emerging adults' couple satisfaction: The mediating roles of romantic relationship conflict and marital attitudes. *Başkent University Journal of Education, 6*(2), 181-191.

Sander L. Koole (2009) The psychology of emotion regulation: An integrative review, *Cognition and Emotion, 23*:1, 4-41, doi: 10.1080/02699930802619031

Santrock JW (2011) Life Span Development, 13th edition. New York, McGraw Hill.

Sarıtaş, D., & Gençöz, T. (2012) Discrepancies between Turkish mothers' and adolescents' reports of adolescents' emotion regulation difficulties. *Journal of Clinical Psychology, 68*, 661-671. doi: 10.1002/jclp.21849

Saunders, R., Jacobvitz, D., Zaccagnino, M., Beverung, L. M., & Hazen, N. (2011). Pathways to earned-security: The role of alternative support figures. *Attachment & Human Development, 13*(4), 403–420. doi:10.1080/14616734.2011.584405

Schmitt, D. P. (2010). *Romantic attachment from Argentina to Zimbabwe: Patterns of adaptive variation across contexts, cultures, and local ecologies.* In P. Erdman & K.-M. Ng (Eds.), *Family therapy and counseling series. Attachment: Expanding the cultural connections* (p. 211–226). Routledge/Taylor & Francis Group.

Schmidt, L. A., Polak, C. P., & Spooner, A. L. (2005). The Essential Handbook of Social Anxiety for Clinicians.

Schofield, T. J., Conger, R. D., Martin, M. J., Stockdale, G. D., Conger, K. J. ve Widaman, K. F. (2009). Reciprocity in parenting of adolescents within the context of marital negativity. *Developmental Psychology, 45*, 1708–1722. doi:10.1037/a0016353

Schoppe-Sullivan, S. J., Brown, G. L., Cannon, E. A., Mangelsdorf, S. C., & Sokolowski, M. S. (2008). Maternal gatekeeping, coparenting quality, and fathering behavior in families with infants. *Journal of Family Psychology, 22*(3), 389–398. doi: 10.1037/0893-3200.22.3.389

Schoppe-Sullivan, S. J., Schermerhorn, A. C., & Cummings, E. M. (2007). Marital conflict and children's adjustment: Evaluation of the parenting process model. *Journal of Marriage and Family, 69*(5), 1118-1134. doi: 10.1111/j.1741-3737.2007.00436.x

Schore, A. N. (2012). *The science of the art of psychotherap*y. New York, NY: Norton.

Siffert, A., & Schwarz, B. (2011). Parental conflict resolution styles and children's adjustment: Children's appraisals and emotion regulation as mediators. *The Journal of Genetic Psychology*, *172*(1), 21-39. doi: 10.1080/00221325.2010.503723

Siffert, A., Schwarz, B., & Stutz, M. (2012). Marital conflict and early adolescents' self-evaluation: The role of parenting quality and early adolescents' appraisals. *Journal of Youth and Adolescence*, *41*(6), 749-763. doi: 10.1007/s10964-011-9703-1

Selçuk, E., Günaydin, G., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Yetişkin Bağlanma Boyutlan İçin Yeni Bir Ölçüm: Yakin İlişkilerde Yaşantilar Envanteri-II'nin Türk Örnekleminde Psikometrik Açidan Değerlendirilmesi [A New Scale Developed to Measure Adult Attachment Dimensions: Experiences in Close Relationships-Revised (ECR-R)- Psychometric Evaluation in a Turkish Sample]. *Türk Psikoloji Yazilari, 8*(16), 1–11. Sharpsteen, D. J., & Kirkpatrick, L. A. (1997). Romantic jealousy and adult romantic attachment. *Journal of Personality and Social Psychology, 72*(3), 627–640. doi:10.1037/0022-3514.72.3.627

Segrin, C., Taylor, M., & Altman, J. (2005). Social cognitive mediators and relational outcomes associated with parental divorce. Journal of Social and Personal Relationships, 22(3), 361-377. doi: 10.1177/0265407505052441

Shaver, P., Hazan, C., & Bradshaw, D. (1988). *Love as attachment.* In R. J. Sternberg & M. L. Barnes (Eds.), *The psychology of love* (p. 68–99). Yale University Press.

Shaver, P. R., & Hazan, C. (1993). Adult romantic attachment: Theory and evidence. *Advances in personal relationships*, *4*, 29-70.

Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment & human development*, *4*(2), 133-161. doi: 10.1080/14616730210154171

Shaver, P., & Mikulincer, M. (2004). Attachment in the later years: A commentary. *Attachment & Human Development*, *6*(4), 451-464. doi: 10.1080/1461673042000303082

Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2007). Adult attachment strategies and the regulation of emotion. *Handbook of emotion regulation*, *446*, 465.

Shaver, P. R., Mikulincer, M., & Chun, D. S. (2008). Adult attachment theory, emotion regulation, and prosocial behavior. *Regulating Emotions*, 121-145.

Sheppes, G., Suri, G., & Gross, J. J. (2015). Emotion regulation and psychopathology. *Annual review of clinical psychology*, *11*, 379-405. doi: 10.1146/annurev-clinpsy-032814-112739

Sim, H. O., & Vuchinich, S. (1996). The Declining Effects of Family Stressors on Antisocial Behavior from Childhood to Adolescence and Early Adulthood. *Journal of Family Issues*, *17*(3):408-427. doi:10.1177/019251396017003006

Southam-Gerow, M. A., & Kendall, P. C. (2002). Emotion regulation and understanding: Implications for child psychopathology and therapy. *Clinical psychology review*, *22*(2), 189-222. doi: 10.1016/S0272-7358(01)00087-3

Spitzer, R. L., Kroenke, K., Williams, J. B., & Patient Health Questionnaire Primary Care Study Group. (1999). Validation and utility of a self-report version of PRIME-MD: the PHQ primary care study. *Jama*, *282*(18), 1737-1744. doi:10.1001/jama.282.18.1737

Spokas, M., Luterek, J. A., & Heimberg, R. G. (2009). Social anxiety and emotional suppression: The mediating role of beliefs. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, *40*(2), 283-291. doi: 10.1016/j.jbtep.2008.12.004

Sprague, H. E., & Kinney, J. M. (1997). The effects of interparental divorce and conflict on college students' romantic relationships. *Journal of Divorce & Remarriage*, *27*(1-2), 85-104. doi: 10.1300/J087v27n01_06

Sroufe, L. A. (2000). Early relationships and the development of children. *Infant mental health journal*, *21*(1-2), 67-74. https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0355(200001/04)21:1/2<67::AID-IMHJ8>3.0.CO;2-2

Steinberg, S. J., Davila, J., & Fincham, F. (2006). Adolescent marital expectations and romantic experiences: Associations with perceptions about parental conflict and adolescent attachment security. *Journal of Youth and Adolescence*, *35*(3), 314-329. doi: 10.1007/s10964-006-9042-9

Stewart, A. J., Copeland, A. P., Chester, N. L., Malley, J. E., & Barenbaum, N. B. (1997). *Separating together: How divorce transforms families*. Guilford Press.

Stikkelbroek, Y., Bodden, D. H., Kleinjan, M., Reijnders, M., & van Baar, A. L. (2016). Adolescent depression and negative life events, the mediating role of cognitive emotion regulation. *PloS one*, *11*(8), e0161062. doi: 10.1371/journal.pone.0192300

Story, L. B., Karney, B. R., Lawrence, E., & Bradbury, T. N. (2004). Interpersonal Mediators in the Intergenerational Transmission of Marital Dysfunction. *Journal of Family Psychology, 18*(3), 519–529. doi: 10.1037/0893-3200.18.3.519

Sümer N. (2015) The Interplay Between Attachment to Mother and Friendship Quality in Predicting Life Satisfaction Among Turkish Children. In: Demir M. (eds) *Friendship and Happiness. Springer,* Dordrecht. doi: 10.1007/978-94-017-9603-3_15

Sümer, N. Engin, E. (2004, July). *Role of parenting styles in predicting attachment anxiety and avoidance.* Paper presented at the International Association for Relationship research Conference, Madison.

Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemi üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, *14*(43), 71-106. Erişim adresi: http://www.nebisumer.com/wp-content/uploads/2016/01/Sumer-Gungor_baglanma_TPD1999_14_71-106.pdf

Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, *13*(25), 42-59.

Sümer, N., & Kağitçibaşi, Ç. (2010). *Culturally relevant parenting predictors of attachment security: Perspectives from Turkey.* In P. Erdman & K.-M. Ng (Eds.), *Family therapy and counseling series. Attachment: Expanding the cultural connections* (p. 157–179). Routledge/Taylor & Francis Group.

Sümer, N., Oruçlar, Y., & Çapar, T. (2015). Bağlanma ve bağımlılık: Kuramsal çerçeve ve derleme çalışması. *Bağımlılık Dergisi*, *16*(4), 192-209. Erişim adresi:https://www.researchgate.net/profile/Yasemin_Kahya2/publication/322267185_Baglanma_ve_bagimlilik_Kuramsal_cerceve_ve_derleme_calismasi/links/5a4f54b80f7e9bbfacfcfc92/Baglanma-ve-bagimlilik-Kuramsal-cerceve-ve-derleme-calismasi.pdf

Sümer, N., & Yetkili, O. (2018). Cultural aspects of attachment anxiety, avoidance, and life satisfaction: Comparing the US and Turkey. In *Close relationships and happiness across cultures* (pp. 165-184). Springer, Cham.

Şahin, F. T., & Özbey, S. (2007). Aile Eğitim Programlarına Baba Katılımının Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *18*(1), 39-48. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/797733

Şendil, G. (1999). *Çocukların Anne-Babanın Evlilik Çatışmasını Algılayışı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Şirvanlı-Özen, D. (1998). *Eşler arası çatışma ve boşanmanın farklı yaş ve cinsiyetteki çocukların davranış ve uyum problemleri ile algıladıkları sosyal destek üzerindeki rolü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Taber-Thomas, B., & Pérez-Edgar, K. (2015). Emerging adulthood brain development. *The Oxford handbook of emerging adulthood*, 126-141. doi: 10.1093/oxfordhb/9780199795574.013.15

Tagini, A., Conway, M. A., & Meins, E. (2004). Adult attachment and the phenomenological characteristics of early memories. *preparation, cited in Conway, MA, Singer, JA, & Tagini, A. (2004). The self and autobiographical memory: Correspondence and coherence. Social Cognition*, *22*, 491-529.

Taşkın, A. G. N. (2011). Çocukların gelişiminde katkıları unutulanlar: Babalar. *Eğitime Bakış Dergisi, Yıl*, *7*, 43-47.

Thompson, R. (1994). Emotion Regulation: A Theme in Search of Definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 59*(2/3), 25-52. doi:10.2307/1166137

Thompson, R. A., & Calkins, S. D. (1996). The double-edged sword: Emotion regulation in high-risk children. *Development and Psychopathology*, 8, 163-182.

Topkaya, N., & Meydan, B. (2013). Üniversite öğrencilerinin problem yaşadıkları alanlar, yardım kaynakları ve psikolojik yardım alma niyetleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *3*(1), 25-37.

Tucker, C. J., Holt, M., & Wiesen-Martin, D. (2013). Inter-parental conflict and sibling warmth during adolescence: Associations with female depression in emerging adulthood. *Psychological Reports*, *112*(1), 243-251. doi: 10.1111/j.1475-6811.2010. 01279.x

Turner H. A., Kopiec K. (2006) Exposure to Interparental Conflict and Psychological Disorder Among Young Adults. *Journal of Family Issues 27*(2):131-158. doi:10.1177/0192513X05280991

Tull, M. T., Weiss, N. H., Adams, C. E., & Gratz, K. L. (2012). The contribution of emotion regulation difficulties to risky sexual behavior within a sample of patients in residential substance abuse treatment. *Addictive Behaviors*, *37*(10), 1084-1092. doi: 10.1016/j.addbeh.2012.05.001

Ulu, İ. P., & Fışıloğlu, H. (2004). A Validity and Reliability Study of the Children' s Perceptions of Interparental Conflict Scale. *Türk Psikoloji Yazilari*, *7*(14), 61-75.

Ulu, P. ve Fışıloglu, H. (2002). The relationship between Turkish children's perceptions of marital conflict and their internalizing and externalizing problems. International Journal of Psychology, 37(6), 369-378.

Youell, B. (2006). The Learning Relationship. London: Karnac Books.

van Dijke, A., & Ford, J. D. (2015). Adult attachment and emotion dysregulation in borderline personality and somatoform disorders. *Borderline personality disorder and emotion dysregulation*, *2*(1), 6. doi: 10.1186/s40479-015-0026-9

Vanderpol, M. (2002). Resilience: A missing link in our understanding of survival. *Harvard Review of Psychiatry,*10(5), 302–306. doi:10.1080/10673220216282

Van der Kolk, B. (2014). *The body keeps the score: Mind, brain and body in the transformation of trauma*. Penguin UK.

Venta, A., Sharp, C., Shmueli-Goetz, Y., & Newlin, E. (2015). An evaluation of the construct of earned security in adolescents: Evidence from an inpatient sample. *Bulletin of the Menninger Clinic*, *79*(1), 41-69. https://doi.org/10.1521/bumc.2015.79.1.41.

Violence against women and girls before, during and after COVID-19: the shadow pandemic that must be addressed. (2020). Erişim adresi: https://www.coe.int/en/web/portal/-/violence-against-women-and-girls-before-during-and-after-covid-19-the-shadow-pandemic-that-must-be-addressed.

Volling, B.L., Blandon, A.Y. & Kolak, A. (2006). Marriage, Parenting, and the Emergence of Early Self-Regulation in the Family System. *J Child Fam Stud* 15, 489–502. doi: 10.1007/s10826-006-9027-z

Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., & Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child development*, *71*(3), 684-689. doi: 10.1111/1467-8624.00176

Waters, H. S., Rodrigues, L. M., & Ridgeway, D. (1998). Cognitive underpinnings of narrative attachment assessment. *Journal of experimental child psychology*, *71*(3), 211-234. doi: 10.1006/jecp.1998.2473

Wekerle, C., & Wolfe, D. A. (1999). Dating violence in mid-adolescence: Theory, significance, and emerging prevention initiatives. *Clinical psychology review*, *19*(4), 435-456. doi: 10.1016/S0272-7358(98)00091-9

Werner, K., & Gross, J. J. (2010). Emotion regulation and psychopathology: A conceptual framework. In A. M. Kring & D. M. Sloan (Eds.), *Emotion regulation and psychopathology: A transdiagnostic approach to etiology and treatment* (p. 13–37). The Guilford Press.

Whiteman, M., McHale, S. M., & Soli, A. (2011). Theoretical perspectives on sibling relationships. *Journal of Family Theory and Review, 3,* 124–139. doi:10.1111/j.1756-2589.2011.00087. x.

Wilkinson, R. G. (1999). Health, hierarchy, and social anxiety. In N. E. Adler, M. Marmot, B. McEwen & J. Stewart (Eds.), *Annals of the New York Academy of Science: Socioeconomic status and health in industrial nations: Social, psychological, and biological pathways* (Vol. 896, pp. 48–63). New York, NY: New York Academy of Sciences.

Winnicott, D. W. (1986). The concept of a healthy individual. *Home is where we start from: Essays by a psychoanalyst*, 21-38.

Yavuzer, H. (2003). Çocuğu tanımak ve anlamak. *İstanbul: Remzi Kitabevi*, *6*.

Yılmaz, B., & Erkman, F. (2008). Understanding social anxiety through adolescents' perceptions of interparental conflict and parental rejection. *Acceptance: The essence of peace*, 67-96.

Yiğit, İ., & Yiğit, M. G. (2019). Psychometric properties of Turkish version of difficulties in emotion regulation scale-brief form (DERS-16). *Current Psychology*, *38*(6), 1503-1511.ttps://doi.org/10.1007/s12144-017-9712-7